

ТРЕНДОВИ

ТРЕНДОВИ

www.stat.gov.rs

Трендови, IV квартал 2018.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Горан Катић (Водећи индикатори, Цене)

Мирјана Смолчић (Бруто домаћи производ)

Весна Златановић (Грађевинарство, Анкета о потрошњи домаћинства, Спољна трговина,
Унутрашња трговина, Туризам)

Катарина Станчић (Тржиште рада, Зараде, Индустијска производња)

Јасмина Јотев (Регионалне економске асиметричности, Индекс економске климе)

Милена Стевовић (Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у ЕУ – резултати за Србију)

Лектура: Богдана Милошевић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за рачунарску припрему штампе и дисеминације

Републички завод за статистику, као главни произвођач и дисеминатор статистичких података, објављује велики број саопштења, индикатора, билтена итд. Мноштво публикација често ствара конфузију међу корисницима који, с друге стране, употребљавају статистичке податке како би проценили своје перформансе и ускладили их са другим економским субјектима и кретањима.

Будући да, осим ускостручних, велики број корисника није ни статистички, ни економски едукован, разноликост података код њих може изазвати збуњеност, неразумевање и погрешну процену приоритета, што често резултира отпором према информацијама.

С обзиром на то да је статистички систем веома комплексан и генерализован, дизајниран тако да задовољи специфичне субсекторске потребе за информацијама, у модерном друштву је неразумевање статистичких података честа појава. Информисање објављивањем „сувопарних“ статистичких података корисницима често није довољно пошто даје само парцијалну слику о макроекономији. Конкретно, показало се да традиционални начини приказивања података (табеле, саопштења итд.) не омогућавају брзо разумевање социоекономске стварности и не успевају да пренесу кључну поруку, нарочито када је број података велики.

Имајући у виду све наведено и пратећи светске тенденције у приказивању статистичких података, као и интересовања стручне јавности, редизајнирани Трендови, традиционално, доносе заокружене кварталне и годишње податке, али кроз нови концепт приказивања најважнијих економских сигнала путем модерних и напреднијих графичких решења за презентовање и дисеминацију.

Поред већ приказиваних најважнијих статистичких области (Бруто домаћи производ, Индустијска производња, Грађевинарство, Спољна трговина, Унутрашња трговина, Цене, Тржиште рада, Зараде, Туризам, Анкета о потрошњи домаћинства, Индекс економске климе и Регионалне економске асиметричности), публикација Трендови је од овог броја обogaћена још једном темом – Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији (резултати за Србију). Ови индикатори, креирани од стране Европског савета након светске економске и финансијске кризе, треба да укажу на појаву макроекономских неравнотежа које настају на кратак рок и неравнотежа које настају због структурних и дугорочних тенденција. Имајући у виду годишњу периодичност њиховог објављивања, ова тема ће бити обрађена једном годишње. Додатно, већ постојећи сегмент Водећи индикатори, који приказује сет композитних водећих индикатора који имају могућност да са високим нивоом поузданости предвиде коњукурна кретања и буду у функцији краткорочне прогнозе, у овом издању је проширен приказом модела за прогнозу цена горива у Србији.

Како тежимо да у Трендовима иновативним приступом представимо актуелне статистичке теме, приближимо их широј јавности и евентуално иницирамо дискусију и подстакнемо интересовање стручне јавности, циљ нам је да у сваком броју објавимо по један стручни аналитички рад. У овом броју доносимо истраживање на тему „Извозна конкурентност привреде Републике Србије”, ауторке Јасмине Јотев.

Са жељом да подстакнемо истраживачки рад, позивамо стручњаке који се баве макроекономијом, математиком и статистиком да нам шаљу своје радове. Радови (или њихови делови) биће објављивани у складу са актуелним трендовима.

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију – укупно.

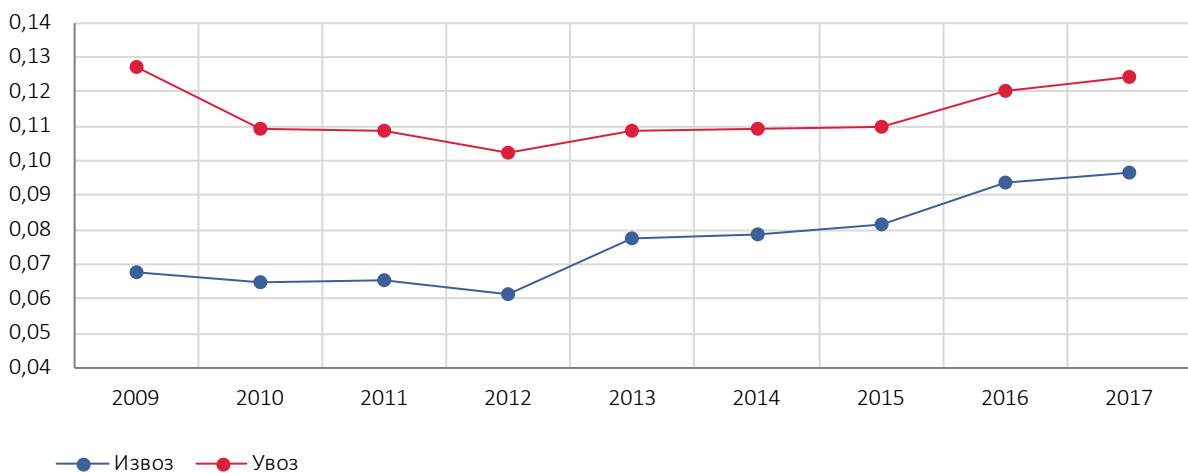

Извозна конкурентност привреде Републике Србије

Аутор: Јасмина Јотев

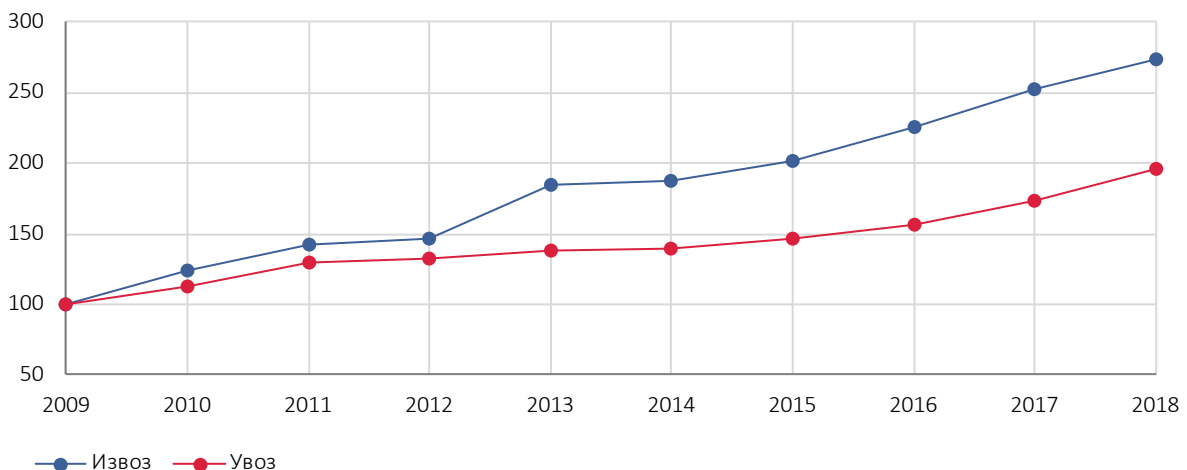
Последице глобалне економске кризе на пословање српских предузећа видљиве су све до 2012. године. Почев од 2008, вредност обима спољнотрговинске размене по годинама била је све мања, што је резултат пре свега бржег пада увоза од извоза. Пад вредности извоза може се приписати смањењу цена примарних производа на светском тржишту, док је пад индустријске производње и домаће потрошње у Србији допринео смањењу увоза. **Раст учешћа у светском извозу Србија бележи почев од 2013. године (0,08% или 11 млрд. EUR), да би у 2018. години достигла вредност извоза од 16 млрд. EUR или 0,1%, што више него двоструко превазилази вредност извоза из периода пре почетка кризе (7,5 млрд. EUR у 2008. години).**

Графикон 1: Учешће Србије у светском извозу и увозу (%)

Релативно **висок раст извоза, али и убрзана динамика раста увоза** основне су карактеристике спољнотрговинске размене Србије у периоду 2009–2018. године, што је **резултирало незнатним повећањем негативног салда спољнотрговинске размене**. Извоз је у овом периоду скоро утростручен и постао је окосница привредног раста. **Забележен је раст покривености увоза извозом** са 52% у 2009. на 74,2% у 2018. години. У односу на преткризни период, учешће спољнотрговинског дефицита у бруто домаћем производу значајно је смањено, пре свега захваљујући динамичнијем расту извоза (са 26% 2008. на 13,2% у 2018) у односу на увоз.

Графикон 2: Извоз и увоз робе Србије (2009 = 100)

Извор: Републички завод за статистику, *United States International Trade Commission (ITC)*.

Графикон 3: Спољнотрговинска активност Србије – најважнији показатељи

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Извоз (мил. EUR)	5 962	7 393	8 439	8 739	10 996	11 159	12 041	13 432	15 051	16 271
Међугодишње стопе раста извоза, %	-19,7	24,0	14,1	3,5	25,8	1,5	7,9	11,6	12,1	8,1
Увоз (мил. EUR)	11 157	12 622	14 450	14 717	15 469	15 497	16 387	17 382	19 396	21 918
Међугодишње стопе раста увоза, %	-28,0	13,1	14,5	1,8	5,1	0,2	5,7	6,1	11,6	13,0
Биланс робне размене (мил. EUR)	-5 196	-5 229	-6 010	-5 978	-4 473	-4 338	-4 347	-3 950	-4 345	-5 647
Обим спољнотрговинске размене (извоз + увоз) (мил. EUR)	17 119	20 015	22 889	23 456	26 465	26 655	28 428	30 814	34 447	38 190
Коефицијент трговинске отворености, %	55,8	67,2	68,5	74,0	77,2	80,0	84,9	89,0	93,6	89,0
Покривеност увоза извозом, %	52,0	58,5	59,3	59,3	71,1	72,0	73,5	77,2	76,6	74,2
Индекс увозне пенетрације, %	31,8	36,0	36,4	39,1	39,9	41,2	43,1	45,0	47,4	45,1
Релативни робни биланс, %	-0,33	-0,25	-0,23	-0,25	-0,16	-0,15	-0,13	-0,10	-0,10	-0,10
Биланс робне размене (% БДП-а)	-16,9	-17,6	-18,0	-18,9	-13,1	-13,0	-13,0	-11,4	-11,8	-13,2
Индекси просечних цена спољне трговине (односи размене), EUR	100,9	99,4	99,2	101,9	100,5	99,4	102,2	109,4	98,5	97,9

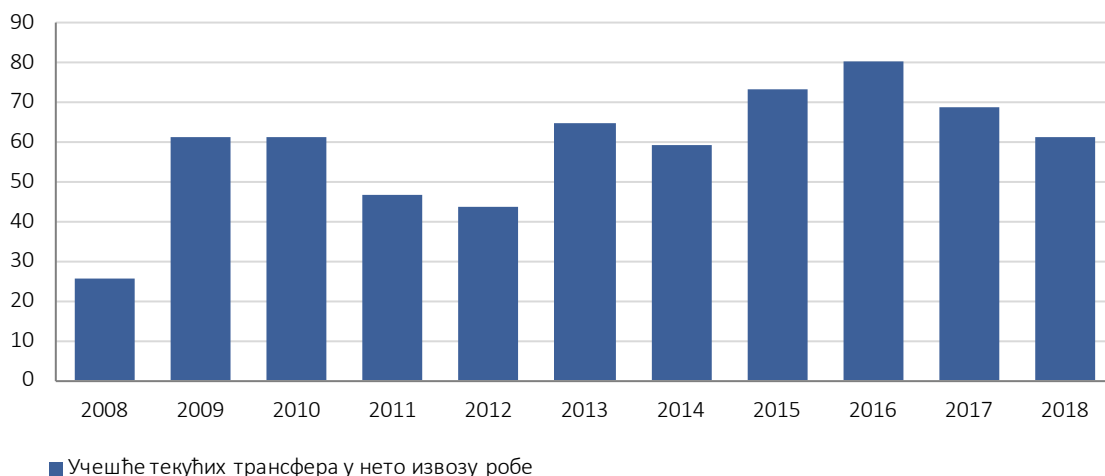
Извор: Републички завод за статистику, обрачун РЗС-а.

Преглед кретања у 2018. години

Укупна спољнотрговинска размена Србије бележи континуирани раст, и, са вредношћу од 38 млрд. EUR у 2018. години, већа је за 10,9% у односу на претходну годину. У 2018. забележен је извоз робе у вредности од 16 млрд. EUR, односно за 8% више у односу на 2017. Увоз од 21,9 млрд. EUR, остварен у овом периоду, за 13% је виши у односу на претходну годину. Робни дефицит је премашио 5 млрд. EUR и, са 13,2% учешћа у БДП-у, виши је за 1,4 процентна поена у односу на 2017. годину. Повећање вредности робног дефицита последица је бржег раста увоза од извоза. У поређењу са претходном годином, и извоз и увоз убрзавају раст, с тим што је убрзање раста увоза израженије. Истовремено, остварен је пад покривености увоза извозом за 2,4 п. п.

Текући трансфери, пре свега прилив дознака радника, у знатној мери ублажавају дебаланс који постоји у робним трансакцијама Србије са иностранством, на шта указује податак да је у 2018. години 61% робног дефицита било покривено текућим трансферима из иностранства.

Графикон 4: Покривеност робног дефицита нето текућим трансферима у Србији (%)

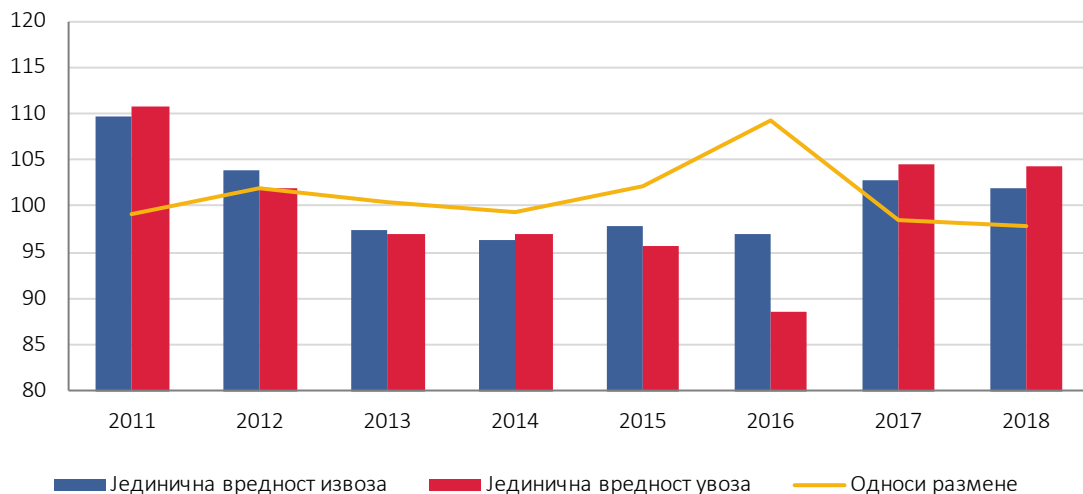
Раст извоза у 2018. години вођен је растом извоза прерађивачке индустрије од 9,1% у односу на 2017. годину, која је учествовала са 92,4% у укупном извозу. Притом је раст забележен у скоро свим областима прерађивачке индустрије (у 21 од 23 области). Сектор Пољопривреда, шумарство и рибарство, који после прерађивачке индустрије има највеће учешће у укупном извозу (5,4%), остварио је незнатан пад од 0,4% у 2018. години. **Рекордан род пшенице у 2018.** и већа извозна тражња допринели су да се у 2018. оствари скоро пет пута већи извоз пшенице у односу на прошлу годину. Међутим, **мањи род кукуруза 2017. године**, односно мање расположиве количине за извоз у 2018. и цене које нису одговарале извозницима, допринели су умањењу извоза, тако да је у 2018. години вредност извезеног меркантилног кукуруза била мања за чак 27% у односу на 2017. годину. **Раст увоза у 2018. години (13%)** вођен је растом увоза сектора рударства (26,6%), пре свега сирове нафте и природног гаса (37,5%).

Водећи извозници у 2018. години су Железара Смедерево („HBIS GROUP Iron & Steel“ d.o.o.), FCA Србија („Фијат крајслер аутомобили Србија“) и „Нафтна индустрија Србије“, са укупно 1,9 млрд. EUR оствареног извоза (или 11,7% укупне вредности извоза Србије). Уочено је да постоји значајна веза између увоза и извоза у смислу да су највећи извозници истовремено и значајни увозници. Нпр. „Фијат крајслер аутомобили Србија“ је међу водећим извозницима, али и увозницима, јер се све компоненте за аутомобиле увозе из Италије. Имајући у виду да је извоз у великој мери завистан од увоза, промена структуре извоза била би приоритет како би се смањио спољнотрговински дефицит.

Најважнији показатељи робне размене

Динамика раста извоза и увоза у Србији је од половине 2015. под знатним утицајем **односа цена спољнотрговинске размене (односа размене)**, као показатеља куповне моћи извоза за јединицу увоза (количник извозних и увозних цена). У 2016. години забележене су високе вредности индекса односа размене, тј. побољшање (109,3), који затим бележи низлазни тренд и достиже минимум (погоршање) у 2017. (98,5). Услед раста цена енергената на светском тржишту, дошло је до повећања увозних цена и настављен је тренд погоршања индекса размене, који у **2018. години бележи вредност 97,9.**

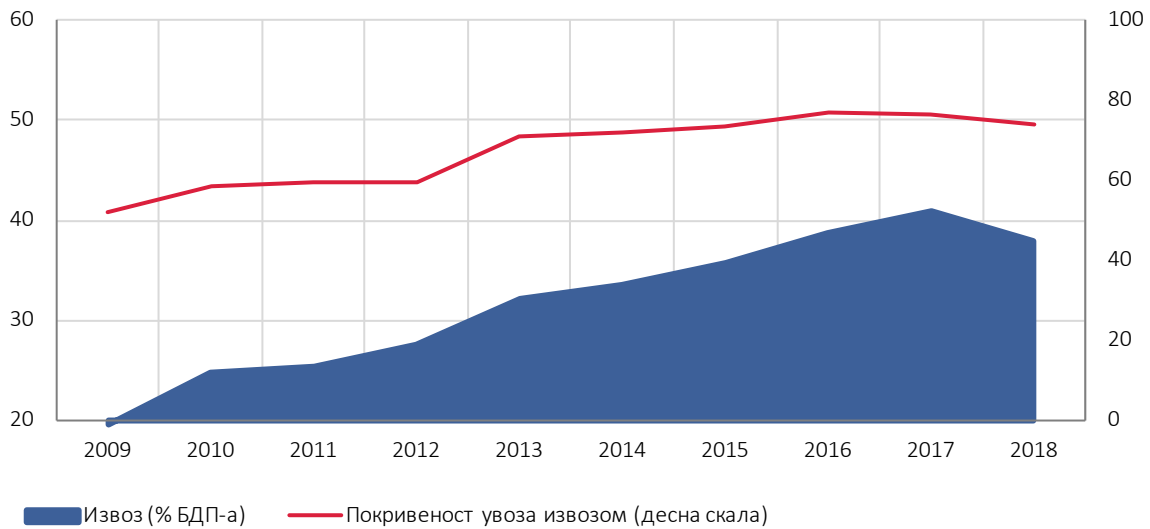
Графикон 5: Индекси просечних цена спољне трговине Србије (%)

Извозни коефицијент Србије¹ веома је низак, али са израженом тенденцијом раста (са 19,4% у 2009. години на 37,9% у 2018).

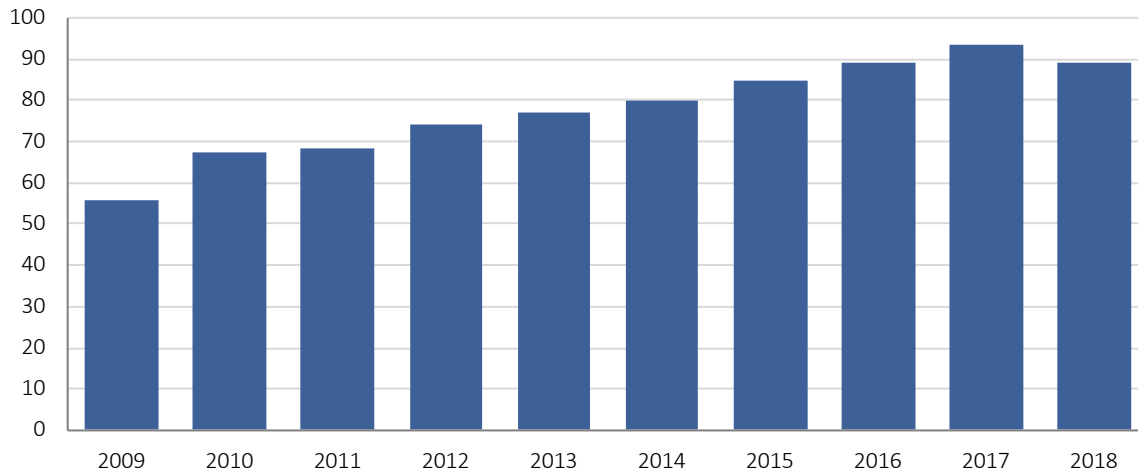
¹ Учешће извоза у оствареном БДП-у.

Графикон 6: Кретање извозног коефицијента и покривености увоза извозом (%)

Забележен је и **пораст коефицијента трговинске отворености**² са 55,8% у 2009. на 89% БДП-а у 2018. години, што је још један показатељ изузетног значаја економских односа са иностранством за Србију. Након 2000. године, имајући у виду ослабљену структуру српске привреде, почетни раст трговинске отворености се углавном односио на раст увоза, што је имало за последицу висок спољнотрговински дефицит који је и данас присутан.

Графикон 7: Коефицијент трговинске отворености (%)

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

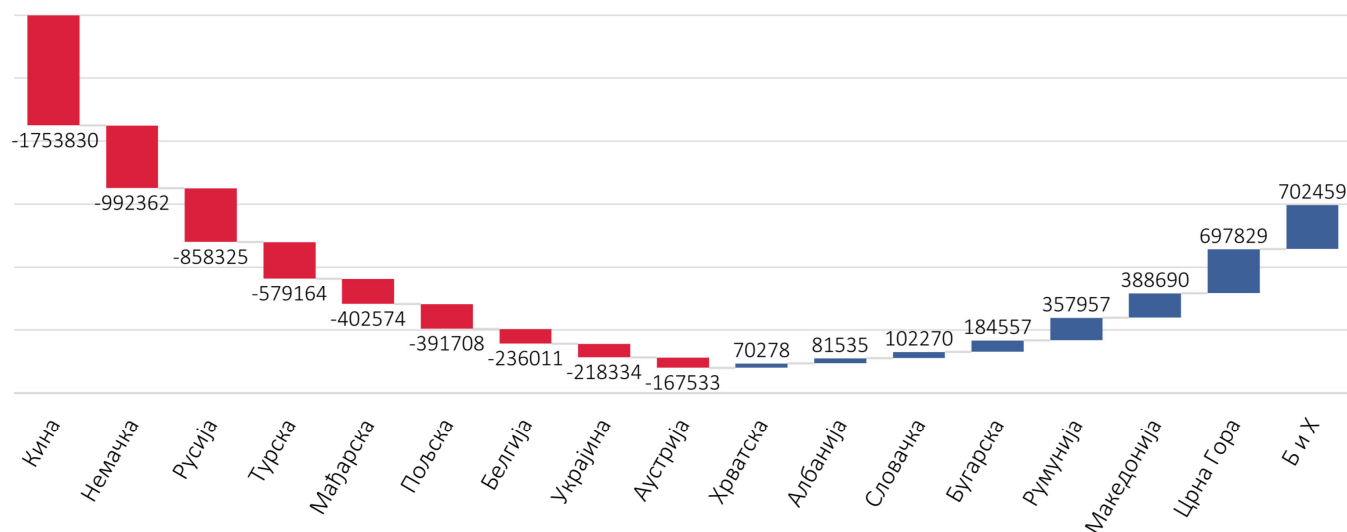
Индекс увозне пенетрације,³ као показатељ степена домаће тражње који се задовољава увозом, у анализираном периоду показује тренд раста. У 2018. увозом се покрива скоро 45% домаће тражње (31,1% у 2009).

Највећи робни суфицит у 2018. Србија је остварила са Босном и Херцеговином, насупрот највећем дефициту који је остварила у трговини са Кином (увоз телефона за мрежу станица и лаптопова), као и Немачком. Скоро **70% суфицита Србија остварује у размени са Црном Гором, БиХ, Румунијом и Македонијом**, што је резултат билатералних споразума о слободној трговини.

² Учешће обима спољнотрговинске размене у оствареном БДП-у.

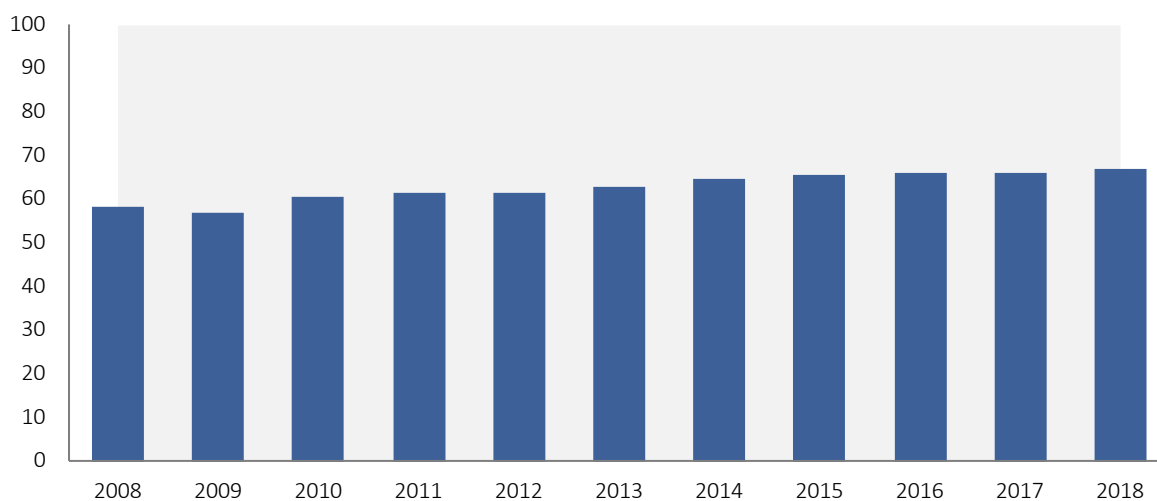
³ Однос укупног увоза и разлике БДП-а и нето извоза.

Графикон 8: Спољнотрговински биланс Србије по земљама 2018. (у хиљ. EUR)

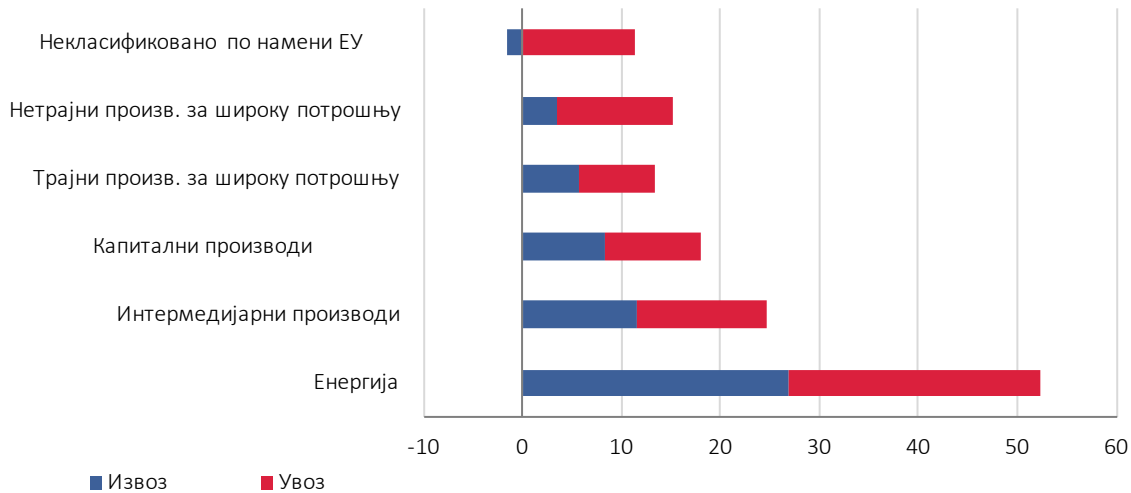
Највећи спољнотрговински партнери Србије 2018. године биле су земље ЕУ, на које се односило **63% укупне спољнотрговинске размене** Србије. Од девет земаља ЕУ са којима Србија остварује робни суфицит, интензивну робну размену има са само две земље – Румунијом, 970 мил. EUR, и Бугарском, 614 мил. EUR, што чини око 10% српског извоза, док са свим осталим земљама бележи негативан биланс (где предњаче Немачка, Мађарска и Пољска са 1,8 млрд. EUR робног дефицита). Србија значајно заостаје у вредностима извоза по глави становника за земљама чланицама ЕУ. Са 2 324 EUR извоза по становнику у 2018. години, Србија је скоро пет пута испод просека ЕУ 28 (9 886 EUR по становнику у 2017). Потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ 2013. године, и, у складу с тим, усвајање и примена стандарда ЕУ одразили су се на смањење дефицита Србије са земљама ЕУ. У 2019. години се очекује даља либерализација у међусобној трговини Србије и ЕУ, на тарифним позицијама на којима су задржана одређена ограничења (у виду виших царинских стопа или квантитативних ограничења). Други по важности партнер су земље СЕФТА, са којима Србија бележи суфицит у размени од 2,8 млрд. EUR, углавном као резултат извоза пољопривредних производа, гвожђа и челика, друмских возила, као и извоза разних готових производа.

Графикон 9: Учешће извоза Србије у ЕУ 28 у укупном извозу Србије (%)

Посматрано према **економској намени ЕУ**, највеће учешће у структури извоза у **2018. години бележе интермедијарни производи са 39%, односно 11,6% раста**, у односу на претходну годину. Позитивне структурне промене огледају се у константном повећању увоза капиталних производа, пре свега захваљујући приливу страних директних инвестиција.

Графикон 10: Међугодишња спољнотрговинска размена производа по економској намени ЕУ, раст у 2018. у односу на 2017. (%)

Извор: Републички завод за статистику.

Индекс откривене компаративне предности (*Revealed comparative advantage – RCA*)⁴ показује способност или могућност неке земље да са својим извозним производима конкурише на глобалном тржишту тих истих производа с остатком света. Што је овај показатељ већи, већа је компаративна предност једне земље. Србија **је у извозу на тржиште ЕУ остварила компаративне предности код 35 група производа** у 2018. години (од укупно 99 група производа које Србија извози, према HS⁵ класификацији – двоцифрени ниво), чије су основне карактеристике следеће:

- ови производи чине 72% српског извоза у ЕУ (док у ЕУ чине 34% укупног извоза);
- 18% су примарни производи (ти производи чине 6% извоза ЕУ у свет);
- високотехнолошки и средњетехнолошки производи учествују са 30% у српском извозу у ЕУ (ти производи чине 16% извоза ЕУ у свет).

⁴ Количник учешћа извоза одређеног производа једне земље у укупном извозу тог производа свих земаља света, и учешћа укупног извоза тог производа у укупном светском извозу. Вредност показатеља се креће у интервалу од 0 до $+\infty$ и вредности веће од јединице указују на компаративне предности.

⁵ HS класификација или Хармонизовани систем шифарских ознака и назива производа (*Harmonized Commodity Description and Coding System*) јесте међународна номенклатура класификације производа, која се користи у аналитичке сврхе и према којој је усклађена и Царинска тарифа Републике Србије.

Графикон 11: Извоз група производа у ЕУ у којима Србија остварује компаративне предности (RCA>1) - 2018. година, вредности RCA у %

Извор: *United States International Trade* – ИТС, обрачун Републичког завода за статистику (према HS класификацији - двоцифрени ниво).

И поред незнатног побољшања у 2018, константно негативне вредности **релативног робног биланса (*Relative Trade Balance – RTB*)⁶** указују на дефицит у спољнотрговинској размени Србије са ЕУ 28, што се може приписати ниској конкурентности српске привреде, чија се структура није променила у довољној мери да би омогућила промену структуре извоза и где доминира роба ниске додатне вредности.

⁶ Однос спољнотрговинског биланса и укупне спољнотрговинске размене, изражен у %. Позитивна вредност RTB указује на суфицит у робној размени датог сектора.

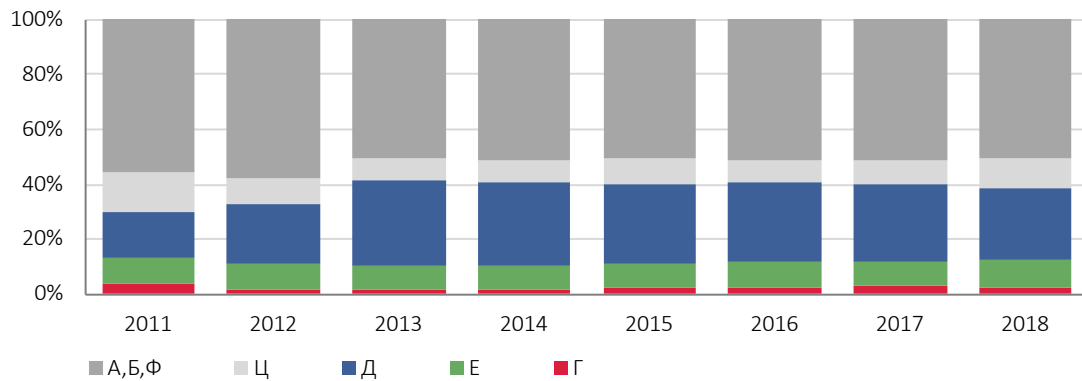
Табела 2: Релативни робни биланс (RTB) Србије у размени са ЕУ 28

Година	Извоз Србије у ЕУ (хиљ. EUR)	Увоз Србије из ЕУ (хиљ. EUR)	RTB (у %)
2009	3 410,485	6 838,343	-33,4
2010	4 459,630	7 379,822	-24,7
2011	5 211,765	8 266,534	-22,7
2012	5 360,542	8 967,497	-25,2
2013	6 900,394	9 582,213	-16,3
2014	7 216,903	9 779,535	-15,1
2015	7 919,470	10 236,381	-12,8
2016	8 878,205	10 958,504	-10,5
2017	9 920,513	12 222,688	-10,4
2018	10 885,047	13 198,635	-9,6

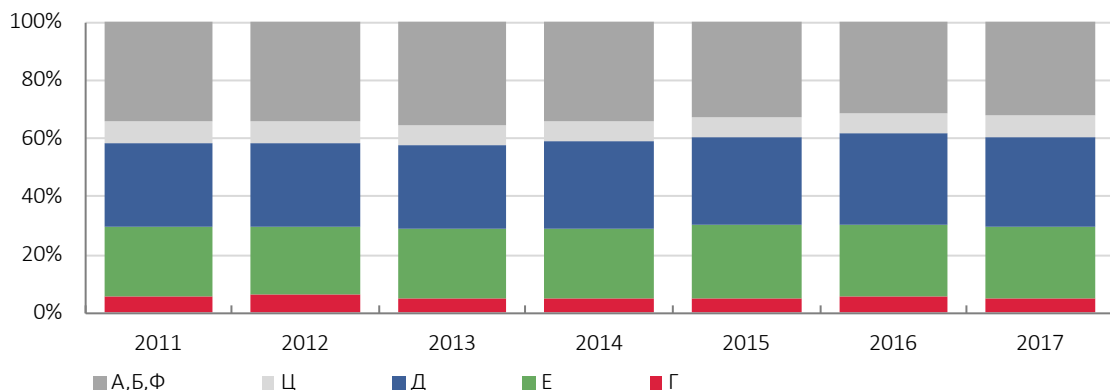
Извор: Републички завод за статистику.

Раст извоза и укупног обима спољнотрговинске размене није праћен повећањем технолошке интензивности извозне структуре. Компаративне предности српска привреда остварује првенствено код примарних и производа нижих фаза прераде, који доминирају у структури српског извоза (50,8% извоза Србије, наспрам 32,2% извоза у ЕУ 28) и основни су разлог структурне неприлагођености, тј. неусклађеност понуде и тражње, српског извоза потребама ЕУ. Учешће извоза високотехнолошких (*high-tech*) производа у 2018. од свега 10% у укупном извозу Србије знатно је испод просечног нивоа ЕУ 28 (25%). Након раста извоза који је забележен у периоду до 2008. године, услед повећане продаје електричних машина и апарата, од почетка глобалне економске кризе учешће *high-tech* производа у извозу робе опада, са 12% у 2008. години на 9,6% у 2018. години. Учешће средњетехнолошких производа у српском робном извозу константно расте, што смањује квалитативну разлику извоза Србије од просечног извоза земаља ЕУ.

Графикон 12: Структура извоза према технолошкој интензивности у Србији (%)

Графикон 13: Структура извоза према технолошкој интензивности у ЕУ 28 (%)

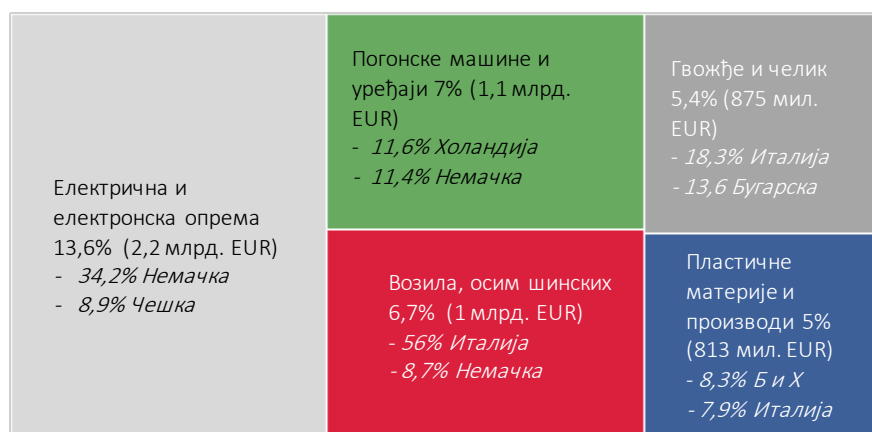
Табела 3: Поређење структуре извоза Србије са ЕУ према технолошкој интензивности

	Србија (2018) у %	ЕУ (2017) у %	Производи према технолошкој интензивности:
Г	2,7	5,0	А - сировине
Е	9,6	24,8	Б - ресурсно-интензивни производи
Д	26,4	31,0	Ц - нискотехнолошки интензивни индустријски производи
Ц	10,4	7,0	Д - средњетехнолошко-интензивни производи
А,Б,Ф	50,8	32,2	Е - високотехнолошко-интензивни производи
			Ф - минерална горива
			Г - неklasификовани производи

Извор: *United States International Trade Commission (ITC)* (према HS класификацији – четвороцифрени ниво).

У 2018. највеће учешће у српском извозу бележе електрична и електронска опрема, пре свега изоловане жице, каблови и остали електрични проводници (13,6%), као и погонске машине и уређаји са 7% учешћа, док је у структури увоза доминантно учешће **неразврстане робе⁷ (12,9%)** и минералних горива, уља и сл., са 11,4% учешћа у укупном увозу Србије.

Графикон 14: Топ пет извозних производа Србије према HS класификацији, 2018. (учешће у укупном извозу и земље са највећим учешћем у извозу, %)

Графикон 15: Топ пет увозних производа Србије, 2018. (учешће у укупном увозу и земље са највећим учешћем у увозу, %)

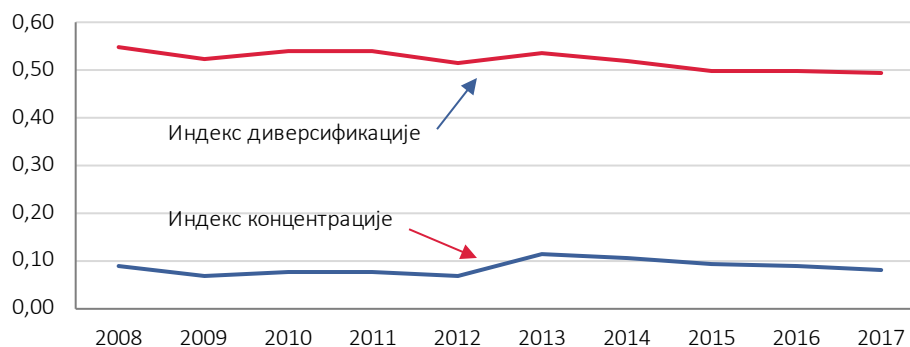
Извор: *United States International Trade Commission (ITC)* (према HS класификацији – двоцифрени ниво).

⁷ Неразврстана роба представља робу коју царина још није сврстала у одређене робне групе и секторе.

Индекс диверсификације извоза, као мера секторске концентрације извоза неке државе, показује степен дисперзије извоза те земље кроз различите привредне делатности, односно показује каква је производна концентрација извоза једне земље у односу на светски просек. Вредност индекса диверсификације извоза креће се у интервалу (0,1). Висока вредност овог индекса (ближа јединици) указује на постојање веће разлике у односу на светски просек, односно висок степен зависности извоза анализираних земља од интензитета извоза малог броја производа. Вредност овог индекса у привреди Србије није се значајније мењала од 2008. године (0,55) и прилично је висока (0,49 у 2017), што указује на проблем неадекватне структуре извоза у односу на светски просек, тј. да мали број српских производа може конкурисати на светском тржишту.

Индекс концентрације извоза (*Herfindahl-Hirschmann*-ов коефицијент) одражава ниво концентрације извоза на производе са највећим вредностима. Вредност индекса концентрације извоза креће се у интервалу од 0 (потпуно диверсификован извоз – нижа специјализација или извозно „сваштарење“) до 1 (потпуно концентрисан извоз). Ниске вредности индекса концентрације извоза, са минималним осцилацијама у периоду 2008–2017. и са просечном вредношћу од 0,09, указују на изразиту дисперзију извозне активности Србије. Релативно мали обим извоза пласиран на преко 100 различитих дестинација у свету распршује могућност дугорочног утемељења чврстих позиција српских компанија на најзначајнијим светским тржиштима.

Графикон 16: Мере концентрације извоза Србије (%)

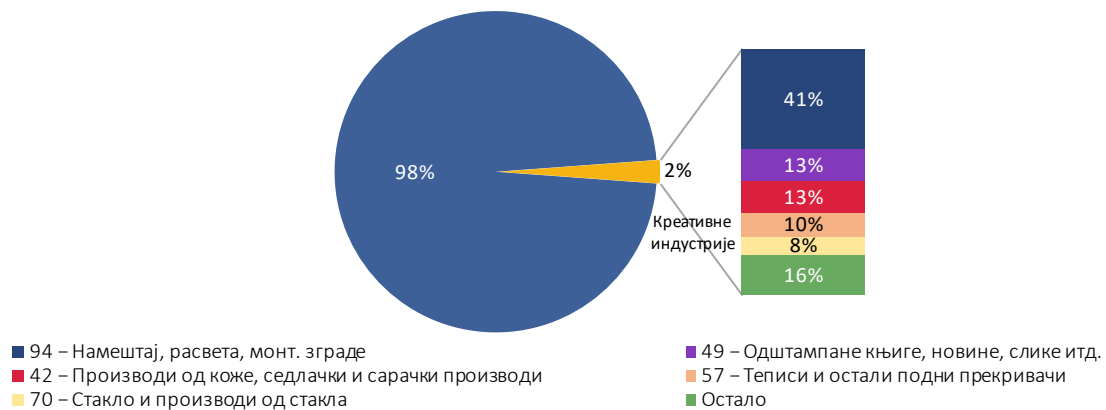
Извор: *The United Nations Conference on Trade and Development (ITC)*.

Креативне индустрије⁸ постају значајан сегмент глобалне економије, а њихов допринос у формирању светског БДП-а непрестано расте. Процењује се да стварају више од 7% БДП-а у свету, са растом од 10% годишње. **Извоз производа креативне индустрије у Србији бележи** више него двоструки раст извоза у 2018. у односу на 2009. годину (са 155 мил. EUR на 388 мил. EUR). Доминира учешће извоза намештаја, расвете и монтажних зграда (41%), а затим и производа од коже, седлачких и сарачких производа (13%). Креативне индустрије у Србији, са просечним годишњим растом извоза од око 12%, један су од најбрже растућих сегмената привреде. Креативну индустрију чини 130 производа (ИТС класификација HS – шестоцифрени ниво) у оквиру шест група производа које су приказане на графикону 16.

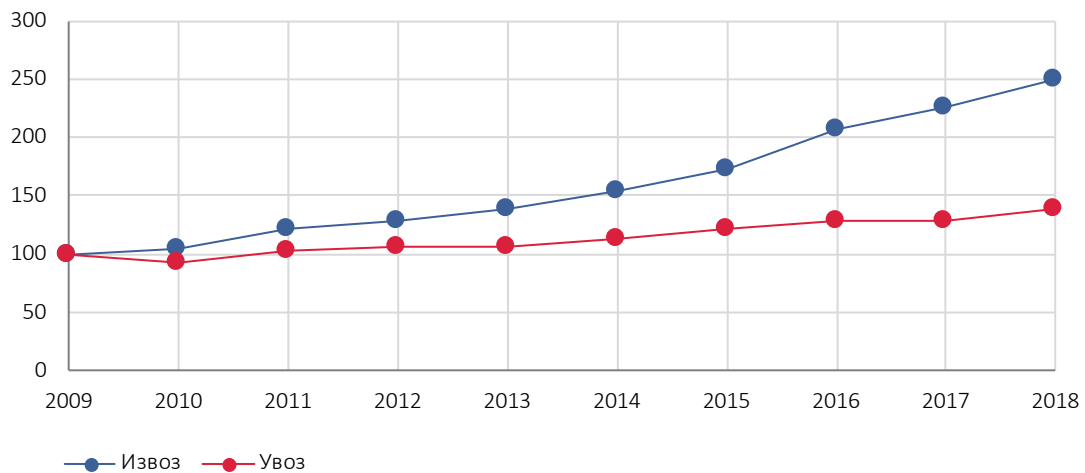
⁸ Креативна индустрија се може описати као скуп делатности и активности чијим производима, услугама и садржајима вредност даје креативан рад утемељен на елементима уметности, културе, науке, истраживања, развоја и образовања.

Графикон 17: Учешће извоза производа креативне индустрије у укупном извозу Србије, 2018. (%)

Графикон 18: Спољнотрговинска размена производа креативне индустрије Србије (2009 = 100)

Извор: *United States International Trade Commission (ITC)*.

На „*Doing business 2019*“ листи, Србија је, према индикатору који се односи на спољнотрговинску размену, задржала 23. позицију на ранг-листи од 190 земаља. Најважнија активност за добар ранг у овој области је ефикасна примена новог компјутерског транзитног система (*NCTS*) поступка од стране Управе царина, као и увођење система електронског царинења. На пољу тржишта робе (у оквиру Глобалног индекса конкурентности 2018) Србија је рангирана на 66. позицију на ранг-листи од 140 земаља, са најконкурентнијом позицијом *Комплексности тарифа* (65. место), док је најлошије позиционирана по *Обиму тржишне доминације* (106. место). Напредак вредности је забележен код већине подиндикатора, а највећи код питања о степену конкуренције у области професионалних, малопродајних и мрежних услуга, као и нецаринских баријера, док је највећи пад забележен код нивоа међународне отворености сектора услуга.

1. Водећи индикатори	18
2. Бруто домаћи производ	24
3. Индустијска производња	26
4. Грађевинарство	30
5. Спољна трговина	33
6. Унутрашња трговина	39
7. Цене	42
8. Тржиште рада	46
9. Зараде	49
10. Туризам	52
11. Анкета о потрошњи домаћинстава	55
12. Индекс економске климе	58
13. Регионалне економске асиметричности	63
14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију	66

1. Водећи индикатори

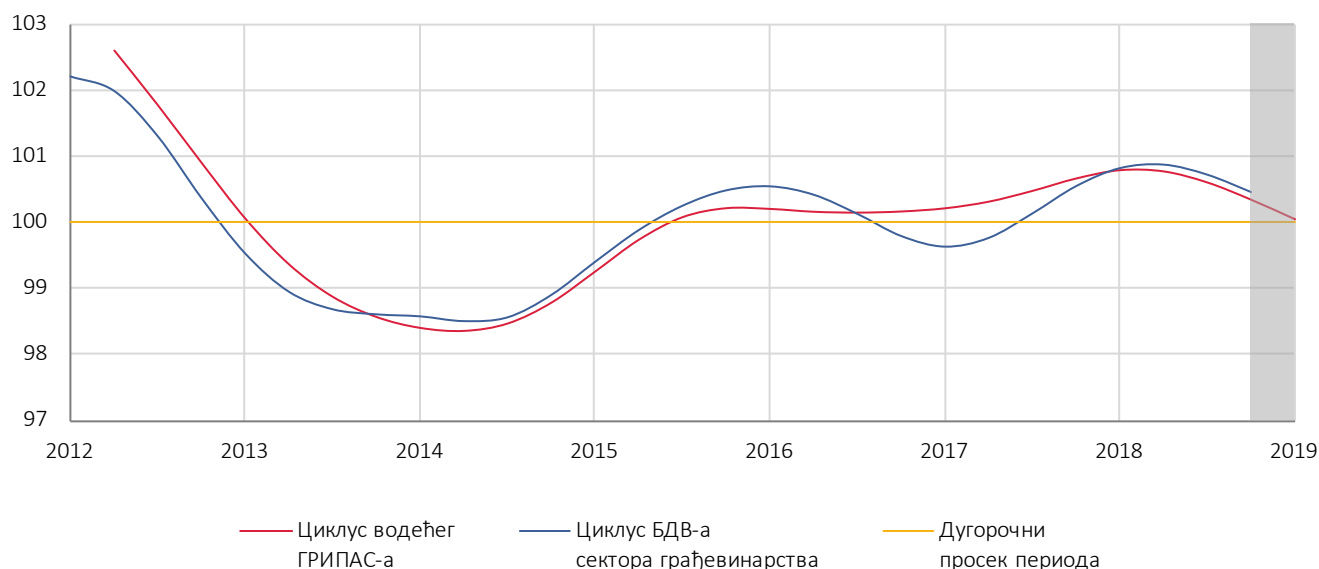
С циљем обезбеђивања боље дијагностике, селекције и евалуације макроекономских показатеља којима се најбоље може описати кретање домаће привреде, формиран је макроеконометријски систем композитних водећих индикатора привредне активности Србије. У питању су индикатори који имају могућност да са високим нивоом поузданости предвиде коњуктурна кретања и буду у функцији кварталних и годишњих прогноза у кратком року. У наставку ће бити презентована фамилија водећих индикатора по секторима и одговарајуће прогнозе. Развијен систем композитних водећих индикатора привредне активности Србије производ је оригиналног аналитичко-истраживачког рада Републичког завода за статистику.

1.1. Грађевински индикатор привредне активности Србије – ГРИПАС

Композитни индикатор ГРИПАС предњачи циклусу бруто додате вредности грађевинарства у просеку за око три а највише шест месеци, а његов основни задатак је детекција коњуктурних кретања БДВ-а грађевинарства у наредном периоду. Будући да је високо корелисан са кретањем укупног броја одобрених грађевинских дозвола, укупног броја часова рада на градилиштима и бројем радника на градилиштима, индикатор ГРИПАС укључује и информације о производњи и набавци грађевинског материјала и опреме, као и предвиђену вредност радова према издатим грађевинским дозволама, обухватајући на тај начин све релевантне утицаје на грађевинску активност.

На основу кретања овог индикатора, оцењено је да ће и у првом кварталу 2019. бити настављена блага контракциона динамика у поређењу са претходним кварталима из 2018. и очекује се међугодишњи раст од око 3,5%, доприносећи међугодишњој стопи раста БДП-а првог квартала 2019. за око 0,2 процентна поена.

Графикон 1.1. Циклуси ГРИПАС-а и БДВ-а грађевинарства (Q1 2012 – Q1 2019), стандардизовани подаци

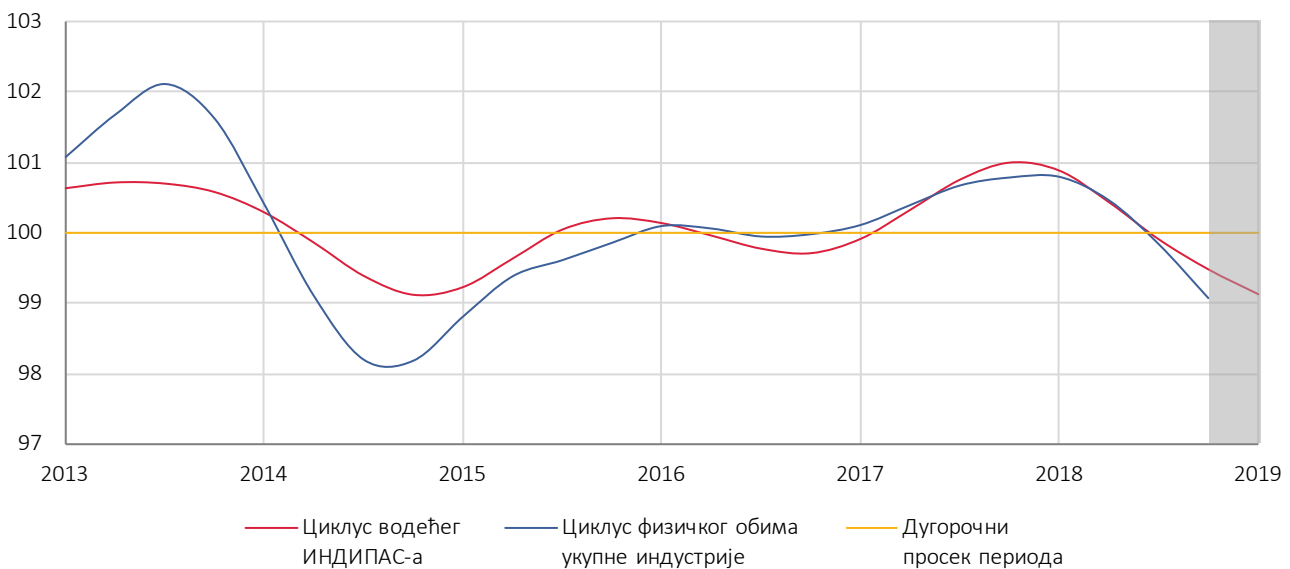
1.2. Индустијски индикатор привредне активности Србије – ИНДИПАС

Водећи индикатор индустријске производње – ИНДИПАС, има за свој коначни циљ прогнозу БДВ-а укупне индустрије за целу годину и омогућује квантитативну и коњуктурну антиципацију кретања укупног индустријског сектора, у просеку, за око три, највише до шест месеци.

На основу кретања ИНДИПАС индикатора, у првом кварталу 2019. очекује се даљи пад БДВ-а индустријске производње од око -2,5%.

Сходно прогнозама, очекује се да ће допринос БДВ-а укупне индустрије расту међугодишњој стопи БДП-а у првом кварталу 2019. бити негативан и износити око - 0,5 процентних поена.

Графикон 1.2. Циклуси ИНДИПАС-а и БДВ-а укупне индустрије, стандардизовани подаци (Q1 2013 – Q1 2019)

1.3. Трговински индикатор привредне активности Србије – ТИПАС

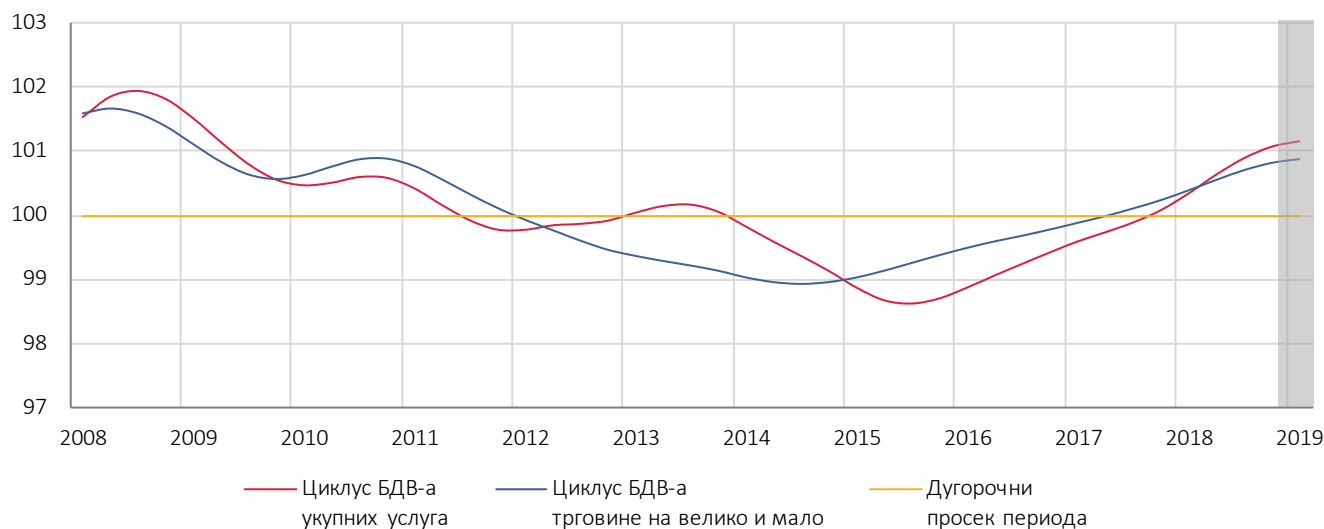
Позитивни фискални импулс номиналног раста зарада, реализован у првом кварталу 2019, подржаће тренд виших стопа раста БДВ-а трговине на велико и мало (започет још од почетка 2018. године) и у наредном периоду.

На основу модела водећег индикатора ТИПАС (допуњен укључивањем информације о номиналном расту зарада), очекује се да ће раст БДВ-а **трговине на велико и мало** у првом кварталу 2019. износити око 6,0%. Допринос БДВ-а трговине на велико и мало расту годишње стопе раста БДП-а у првом кварталу 2019. износиће око 1,0 п. п.

На основу добијене прогнозе БДВ-а трговине на велико и мало, изведен је и модел кретања БДВ-а **укупних услуга**. Према изведеној пројекцији модела укупних услуга, очекује се годишњи раст од око 4,2% у првом кварталу 2019. Допринос годишњој стопи раста БДП-а у првом кварталу 2019. износио би око 2,0 п. п.

1. Водећи индикатори

Графикон 1.3. Циклуси БДВ-а трговине на велико и мало и БДВ-а укупних услуга, стандардизовани подаци (Q1 2008 – Q1 2019)

Табела 1.1. Годишње прогнозе БДВ-а за 2018. годину – прогнозирани доприноси изабраних сектора годишњој стопи раста БДП-а и поређење реализованих вредности и првобитне прогнозе, п. п.¹

2018	Пољопривреда, шумарство и рибарство	Индустрија	Грађевинарство	Услуге
Реализоване вредности	0,9	0,2	0,5	2,0
Прогноза на основу података за прва три квартала	0,9	0,6	0,5	1,9
Прогноза на основу података за прва два квартала	0,9	0,7	0,7	1,2
Прогноза на основу података за први квартал	0,8	0,8	0,4	1,2
Апсолутна разлика реализованих вредности у односу на првобитну прогнозу	0,1	-0,6	0,1	0,8

¹ Изведено на основу описаних система композитних водећих индикатора РЗС-а. Првобитно објављене прогнозе даваће се у Трендовима након првог квартала сваке године и биће есенцијална основа за праћење пројекција током целе године, тј. прогноза које ће се објављивати након реализације стања осталих квартала, а које ће се поредити са првобитном ради мерења веродостојности првобитних прогноза. Прогноза за пољопривреду изведена је преко модела пољопривредне производње АГРИПАС обухватом раније описаних сценарија процењених и реализованих инпута модела. У новембру месецу ревизијом методологија обрачуна националних рачуна извршене су значајне корекције у историјским вредностима БДВ-а укупних услуга, које су захтевале и значајну ревизију прогнозе БДВ-а укупних услуга за 2018. То је имало за последицу велику разлику у прогнозираним вредностима након трећег квартала и првобитне прогнозе БДВ-а укупних услуга.

1.4. Прогноза цене горива у Србији на основу модела водећег индикатора (ИПЦ-Г)

Све турбулентнија привредна динамика и утицај агрегатне тражње на инфлацију наметнули су потребу озбиљнијих структурних анализа у изради модела прогнозе најзначајнијих генератора инфлације потрошачких цена. У том контексту, представљамо **модел за прогнозу цене горива и мазива у Србији (ИПЦ-Г)**, чији је основни задатак прогноза кретања укупног индекса цена на мало горива и мазива, као и апсолутних цена евродизела и безоловног бензина за један квартал унапред. Модел водећег индикатора цене горива (ИПЦ-Г) резултат је оригиналног аналитичко-истраживачког рада Републичког завода за статистику.

1. Водећи индикатори

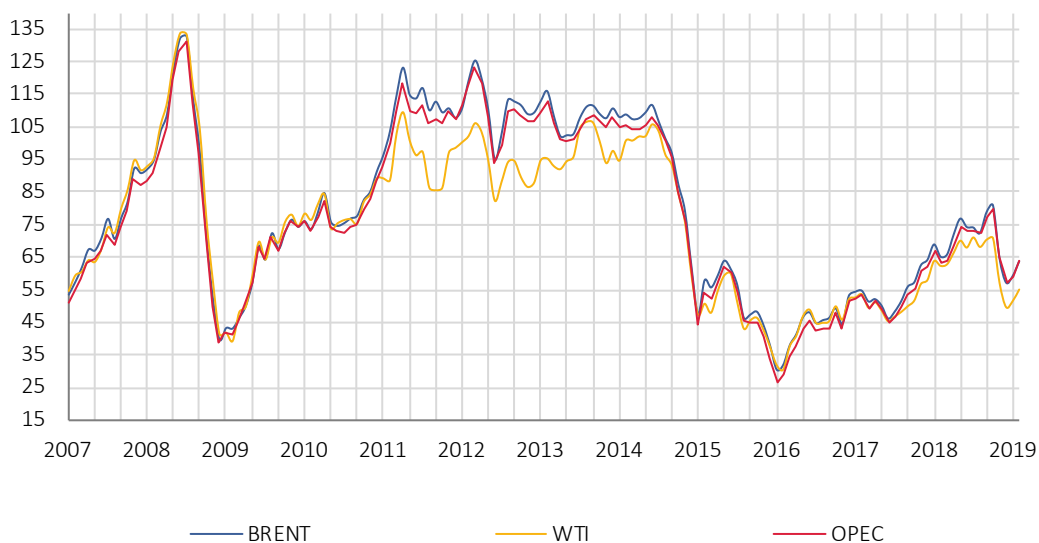
Цене горива и мазива спадају у групу потрошачких цена под називом **Транспорт**. Група производа Транспорт је у периоду 2007–2018, у укупним потрошачким ценама имала стабилно просечно учешће од 11,8%, просечну годишњу стопу раста од 4,7% и просечан допринос стопи укупних потрошачких цена од 0,6 п. п. Са оваквим карактеристикама, у периоду 2007–2018, група производа **Транспорт** је, по свом доприносу расту укупних потрошачких цена, била четврти генератор раста, иза групе цена хране и безалкохолног пића и групе алкохолних пића и дувана и групе стан, вода, ел. енергија, гас и друга горива. Међутим, у последње три године, група **Транспорт** заузима друго место иза цене хране и безалкохолних пића и тако постаје једна од водећих генератора раста укупних потрошачких цена. У самој структури групе **Транспорт**, највећи узрок раста долази управо од цена производа горива и мазива, који у последње три године у њој има просечно стабилно високо учешће од око 48%.

Графикон 1.4. Индекс потрошачких цена горива и мазива и детектоване цикличне локалне тачке прекрета¹, одступање од дугорочног тренда периода (%), стандардизовани подаци (јануар 2007 – фебруар 2019)

¹ Детекција минимума и максимума извршена је применом алгоритма *Bry Boshan*, према којем распон циклуса (између два узастопна врха или две узастопне доље) није мањи од 24 месеца, а распон фазе (између суседног врха и доље) није мањи од девет месеци.

Графикон 1.5. Кретање цена сирове нафте типа BRENT, Америчке лаке нафте (WTI) и ОПЕК - а, USD/барел (јануар 2007 – фебруар 2019)

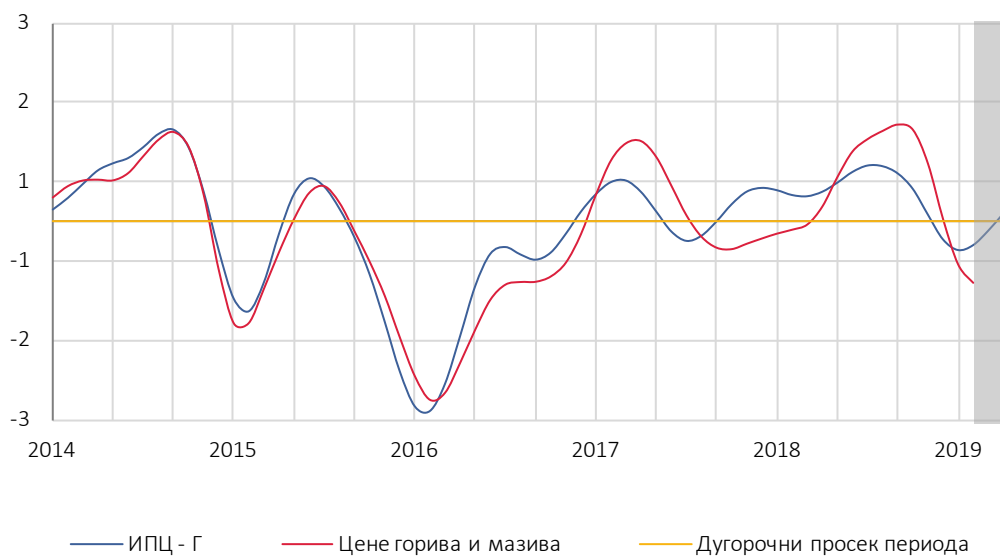
1. Водећи индикатори

Након анализе и селекције, изабрано је неколико најрелевантнијих индикатора који су имали најбоља претходно тестирана статистичка прогностичка својства на малопродајне цене горива и мазива у Србији:

- Светска цена сирове нафте типа *BRENT*, долара по барелу.
- Вредност фјучерса *WTI* сирове нафте (типа *Cushing Oklahoma*) на Њујоршкој берзи (*NYMEX*) (вредност договорених куповина количина сирове нафте у одређеним будућим периодима), долара по барелу.
- Просечна цена америчке сирове нафте *WTI* при првој куповини са нафтних поља (набавна цена сирове нафте без премија било које врсте), долара по барелу.
- Валутни однос долара према еврау.
- Залихе у производњи сирове нафте на територији Србије, физички обим.
- Увоз нафте, нафтних деривата у Србију, милиони евра.

Анализом је потврђено да наведени фактори имају високу везу са кретањем потрошачких цена горива и мазива у Србији, што је омогућило формирање софистицираног композитног водећег индикатора цене горива (у ознаци ИПЦ-Г), чија пондерисана динамика кретања предњачи у кретању потрошачких цена горива и мазива у Србији, и то, у просеку, за око 2-3 месеца и који у комбинацији са структурним економетријским моделом омогућава евалуацију прогнозираних величина горива.

Графикон 1.6. Водећи индикатор (ИПЦ-Г) и индекс потрошачких цена горива и мазива у Србији, одступање од дугорочног тренда периода (%), стандардизовани подаци (јануар 2007 – фебруар 2019)

Дијагноза стања до првог квартала 2019:

- Очекује се да ће светска цена сирове нафте типа *BRENT*, након првог квартала 2019. године, у просеку, бити на нивоу од око 65 долара по барелу, што би било смањење, у односу на просек претходног квартала, од око 5 долара по барелу. Пад цена крајем 2018. увелико се одразио на повећање залиха нафте због рекордних нивоа производње сирове нафте из Сједињених Држава, Русије и Саудијске Арабије. Цене су такође пале због неизвесности око глобалних економских показатеља и будућег раста потражње за нафтом.
- У настојању да ограничи вишак понуде, Организација земаља извозница нафте (*Organization of the Petroleum Exporting Countries*) и друге земље произвођачи (укључујући и Русију) почетком децембра 2018. године објавиле су да ће у **првих шест месеци 2019. године** смањити производњу за 1,2 милиона барела дневно, у односу на ниво из октобра 2018, **што се одразило на константан благи месечни раст цене сирове нафте од јануара месеца.**

1. Водећи индикатори

- Повећање производње сирове нафте у Саудијској Арабији у другој половини 2018. године делимично је неутрализовало пад производње у Ирану као резултат санкција Сједињених Држава. Иако су америчке санкције против Ирана почеле 5. новембра 2018. године, САД су одобриле неким највећим иранским купцима да наставе са увозом ограничених количина сирове нафте **у првих шест месеци 2019.**
- Од почетка 2019. године, са стањем средином марта, амерички долар је наспрам евра апресирао за 0,2%.
- У првом кварталу 2019, сходно моделу, очекује се да ће индекс цена горива и мазива у Србији остварити међугодишњи раст од око 2,4%, доприносећи укупној инфлацији потрошачких цена са око 0,14 п. п.

Прогноза стања за други квартал 2019:

- На основу пројекција експертских институција за енергију, **у другом кварталу 2019.** очекује се да ће се **цена сирове нафте типа BRENT** наћи на нивоу од око 64 долара по барелу (68,3 д/б у четвртном кварталу 2018), а лака сирова нафта *WTI* на нешто нижем нивоу, од око 55 долара по барелу (59,6 у четвртном кварталу 2018).
- Узимањем у обзир тенденције кретања свих горе описаних егзогених варијабли, обједињених и пондерисаних у композитни водећи индикатор цене горива (ИПЦ-Г), који предњачи кретању цена горива и мазива у Србији за око 2-3 месеца, **у другом кварталу 2019.** очекује се међугодишњи **раст цена горива и мазива** за око 1,6%, односно то би значило кумулативан међугодишњи раст цене горива и мазива у прва два квартала 2019. наспрам истог периода прошле године од око 2,0%.
- Као резултат примене модела водећег индикатора (ИПЦ-Г) и прогнозе цена горива и мазива **за други квартал 2019,** могуће је извести и **прогнозиране просечне вредности малопродајне цене литре евродизела и безоловног бензина.** Дакле, у другом кварталу 2019. очекује се цена по литри евродизела од око 167 динара, а европремијум безоловног бензина од око 152 динара.

Шта су водећи индикатори?

Концепт водећих композитних индикатора представља аналитичко средство у предвиђању коњукурних кретања привредне активности. Обухвата детекцију обртних цикличних тачака, минимума и максимума, да би резултирао антиципацијом фазе привредног циклуса домаће привреде у будућем периоду. Сваки од развијених композитних индикатора РЗС-а по секторима састоји се од великог броја пондерисаних индикатора сваког сектора засебно. У детекцији варијабли које су ушле у приказане композитне индикаторе анализиране су све макроекономске области и анкете о очекивањима привредних субјеката у привреди Србије, која се спроводи по методологији Евростата. Развијени систем композитних водећих индикатора РЗС-а предњачи циклусима привредне активности, у просеку, за око шест месеци и, у комбинацији са економетријским моделима, омогућава квантитативну евалуацију динамике годишње стопе раста привредне активности у кратком року, на кварталном и годишњем нивоу.

2. Бруто домаћи производ

2.1. Кретање бруто домаћег производа

У четвртом кварталу 2018. године остварен је раст БДП-а од 3,4% у односу на исти период претходне године. Поред услужног сектора, који је и даље доминантан носилац раста (2,2 процентна поена), значајан допринос расту БДП-а дала је и пољопривредна производња (1,0 п. п.) због изузетно високих приноса пољопривредних култура, нарочито жита, индустријског биља и воћарства.

Процењена годишња стопа раста БДП-а (као сума четири квартала) износи 4,3%.

Посматрано по агрегатима употребе, расту БДП-а у четвртом кварталу 2018. године, у односу на исти период претходне године, највише је допринела приватна потрошња (2,3 п. п.) са оствареним реалним растом од 3,2%. Иако се динамика инвестиција у другој половини године успорава, оне у овом кварталу дају позитиван допринос реалном расту БДП-а (0,6 п. п.) (табела 2.1).

Табела 2.1. БДП – агрегати употребе, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2017 – Q4 2018. (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
БДП	1,6	1,8	2,2	2,5	4,9	4,9	4,1	3,4
Приватна потрошња	1,7	1,0	2,1	2,9	3,1	3,4	3,3	3,2
Државна потрошња	2,3	3,6	3,5	3,7	2,2	4,8	4,0	3,3
Бруто инвестиције у основна средства	3,1	3,8	7,5	13,6	16,4	11,5	8,3	3,2
Извоз	7,8	9,3	9,9	5,7	9,2	6,6	9,3	10,6
Увоз	8,4	8,2	13,4	14,4	13,2	9,4	11,4	10,9

У 2018. години негативан допринос нето извоза расту БДП-а континуирано се смањује и, посматрано по кварталима, износи -2,7 п. п. у првом, -2,0 п. п. у другом, -1,7 п. п. у трећем и -1,1 п. п. у четвртом кварталу.

Графикон 2.1. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – агрегати употребе

2. Бруто домаћи производ

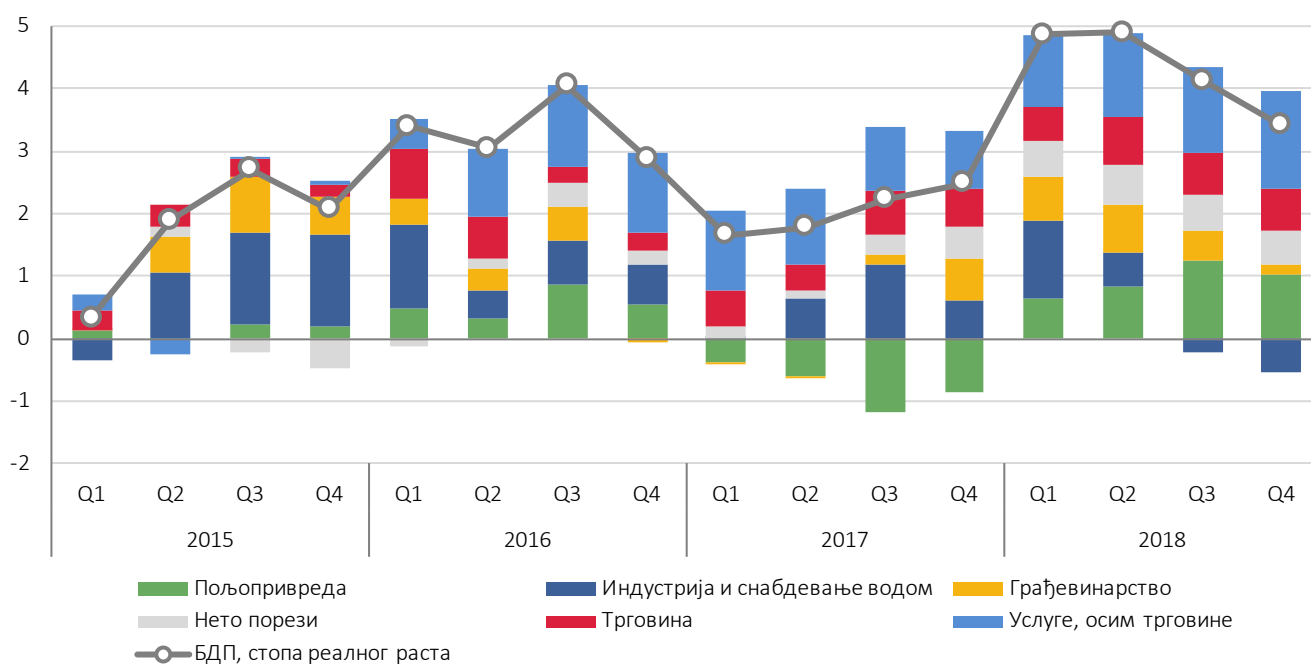
Посматрано са **производне стране**, највећи позитиван допринос расту БДП-а у четвртном кварталу 2018. године потиче од услужног сектора – услуге, осим трговине, 1,6 п. п., и трговина, 0,6 п. п. Поред услужног сектора, сектор пољопривреде је, са оствареним двоцифреним растом од 15,6%, такође значајно допринео расту БДП-а са 1,0 п. п. (табела 2.2).

Табела 2.2. БДП – производна страна, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2017 – Q4 2018. (%)

(Промене, према истом периоду претходне године)	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
БДП	1,6	1,8	2,2	2,5	4,9	4,9	4,1	3,4
Пољопривреда	-7,7	-10,6	-13,7	-11,4	12,6	15,9	17,2	15,6
Индустрија и снабдевање водом	0,1	2,9	5,6	2,8	5,5	2,4	-1,0	-2,5
Грађевинарство	-0,5	-0,4	4,2	16,0	26,7	20,4	9,9	2,7
Трговина	5,2	3,7	6,4	5,4	4,9	6,6	5,8	5,5
Услуге, осим трговине	3,2	3,1	2,6	2,4	2,8	3,4	3,6	4,1
Нето порези	1,2	0,6	1,9	3,0	3,4	3,7	3,5	3,4

Иако динамика грађевинске активности, у односу на прву половину године, успорава, допринос овог сектора расту БДП-а, у четвртном кварталу 2018. јесте позитиван, чему је у великој мери допринео наставак реализације инфраструктурних пројеката.

Графикон 2.2. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – производна страна

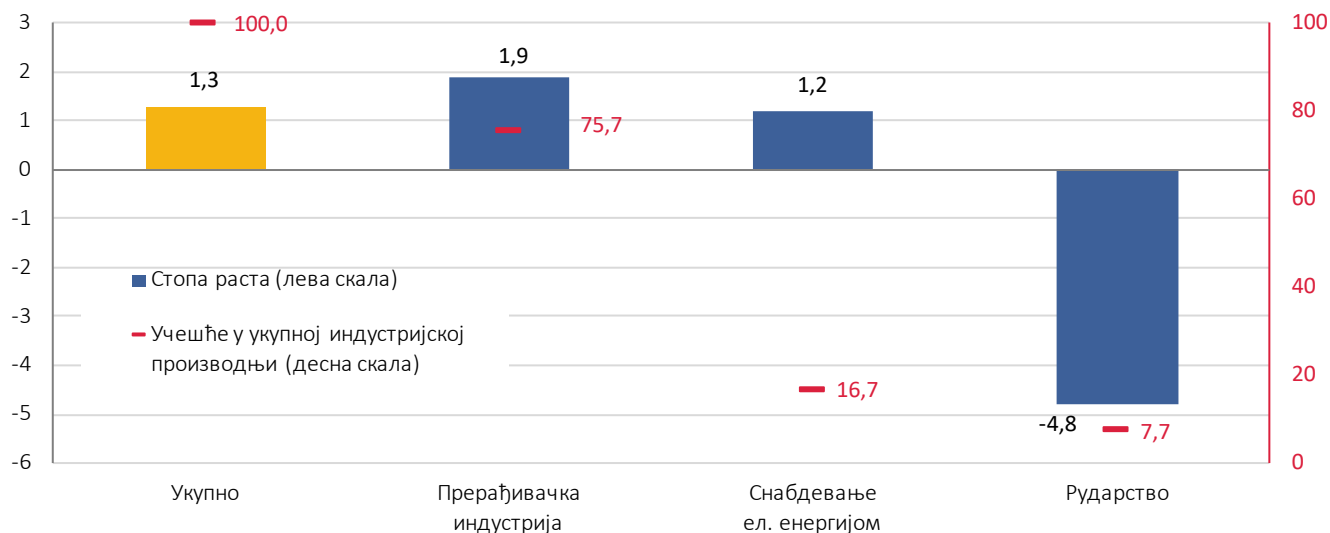

3. Индустијска производња

3.1. Укупна индустријска производња

Укупна индустријска производња у Србији у 2018. била је већа за 1,3% у односу на 2017. годину. Кумулативни раст забележен је у два сектора – Прерађивачка индустрија (1,9%) и Снабдевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација (1,2%), док је у рударству евидентиран кумулативни пад од 4,8%.

Графикон 3.1. Кумулативно кретање укупне индустрије и њених сектора (%)
(2018. у односу на 2017. годину)

Графикон 3.2. Стопе раста индустријске производње, по намени (%)
(2018. у односу на 2017. годину)

Прерађивачка индустрија је, са растом од 1,9%, највише допринела укупном порасту индустријске производње: 1,4 п. п. Сектор Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација допринео је порасту укупне индустрије са 0,3 п. п, а Рударство са -0,4 п. п.

Заокружена слика динамике раста индустријске производње показује њено успоравање већ од самог почетка године. Ипак, у првих седам месеци међугодишње стопе раста (месец у односу на исти месец претходне године) биле су позитивне, да би од августа (када је забележен пад од 4% у односу на август 2017) уследила изражена редукција индустријске производње. У периоду август–децембар, међугодишњи раст сваког месеца је био негативан.

3. Индустриска производња

Табела 3.1. Индустриска производња, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Индустриска производња – укупно	101,1	103,1	107,0	104,1	105,9	102,3	98,6	98,7	97,0
Прерађивачка индустрија	105,9	105,0	108,7	105,7	104,9	102,1	101,0	100,0	95,0
Снабдевање ел. енергијом	85,8	93,8	100,5	97,3	110,9	105,7	93,1	94,6	...
Рударство	94,2	105,4	105,1	104,3	102,9	97,9	87,0	94,5	...

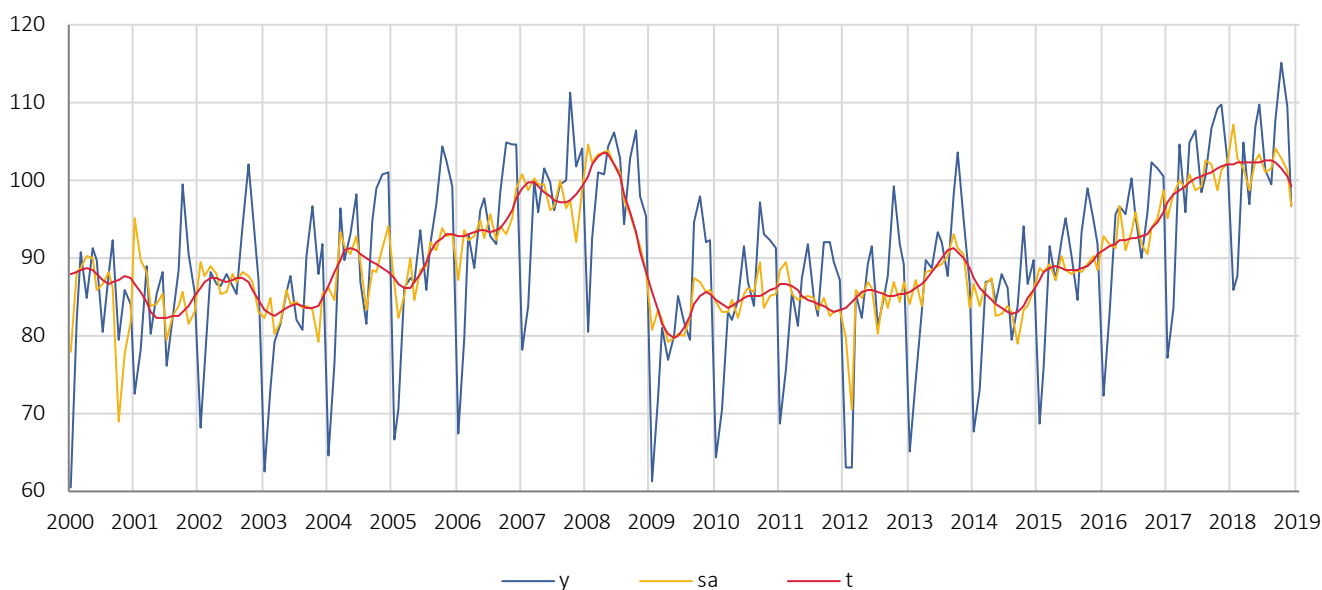
¹ Прогноза.

3.2. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 75,7% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.3. Компоненте временске серије прерађивачке индустрије, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

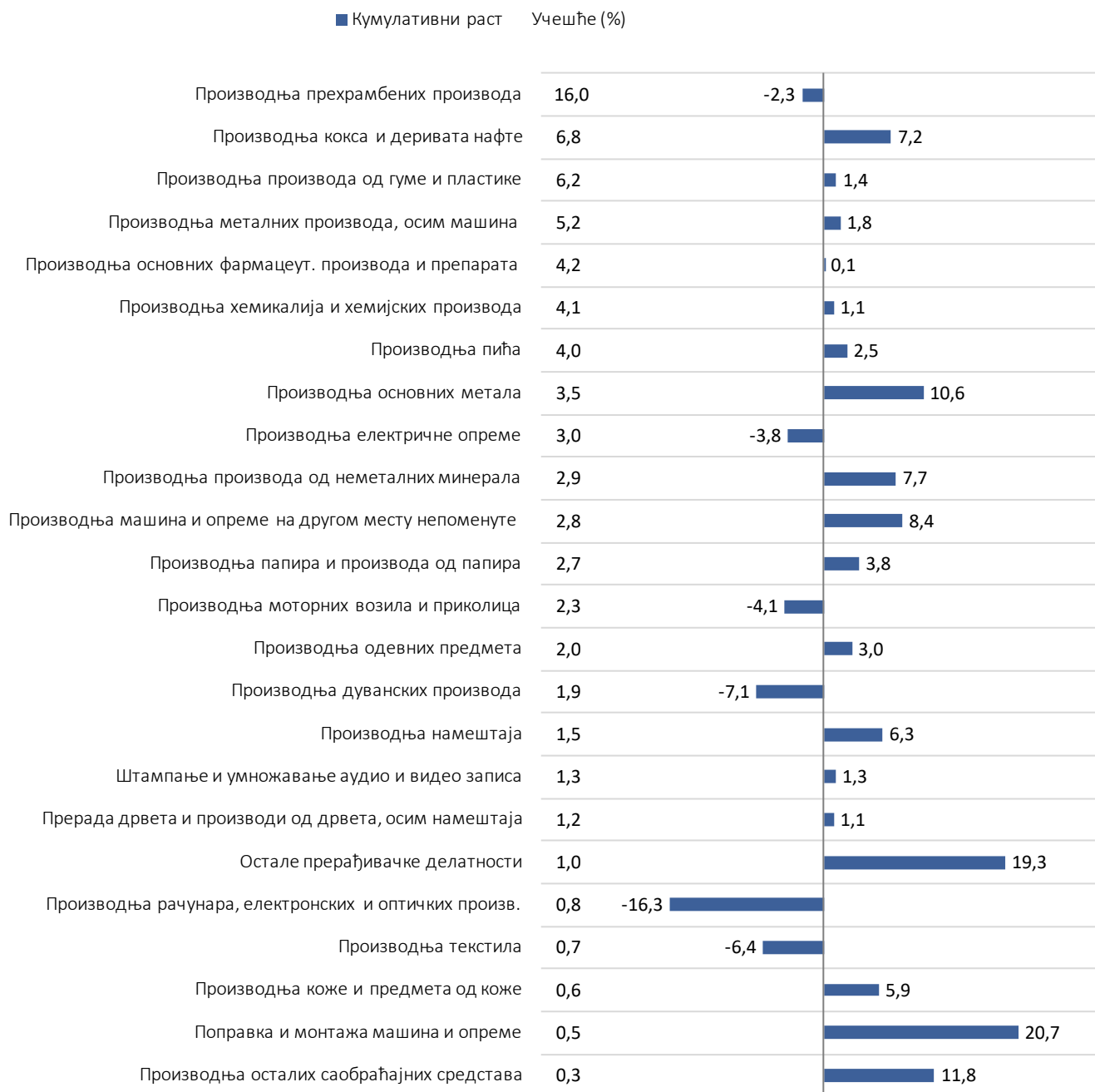
Десезонирани индекси, који показују краткорочно кретање, у чак 20 области прерађивачке индустрије остварили су пад у децембру у односу на новембар 2018. Тренд циклус компонента прерађивачке индустрије је после више од три године променила правац кретања, чиме су потврђене негативне тенденције у кретању овог сектора (графикон 3.3).

У 2018. години, посматрано по областима, прерађивачка индустрија је била већа у 18 од 24 области (при кумулативном поређењу). Пад је забележен у шест области, од којих три немају значајно учешће у формирању укупног индекса индустријске производње (то су Производња рачунара, са учешћем од 0,8%, Производња дувана, са учешћем од 1,9%, и Производња текстила, са учешћем од 0,7%). Међутим, три области које имају висок пондер (заједно учествују са 21,3%) у укупној индустрији и које имају кумулативни пад у 2018. години су: Производња прехранбених производа (пад од 2,3%), Производња моторних возила и приколица (пад од 4,1%) и Производња електричне опреме (пад од 3,8%).

3. Индустриска производња

Графикон 3.4. Прерађивачка индустрија по областима, кумулативне стопе раста (%)

(2018. у односу на 2017. годину; области су поређане према опадајућем учешћу у укупној индустријској производњи)

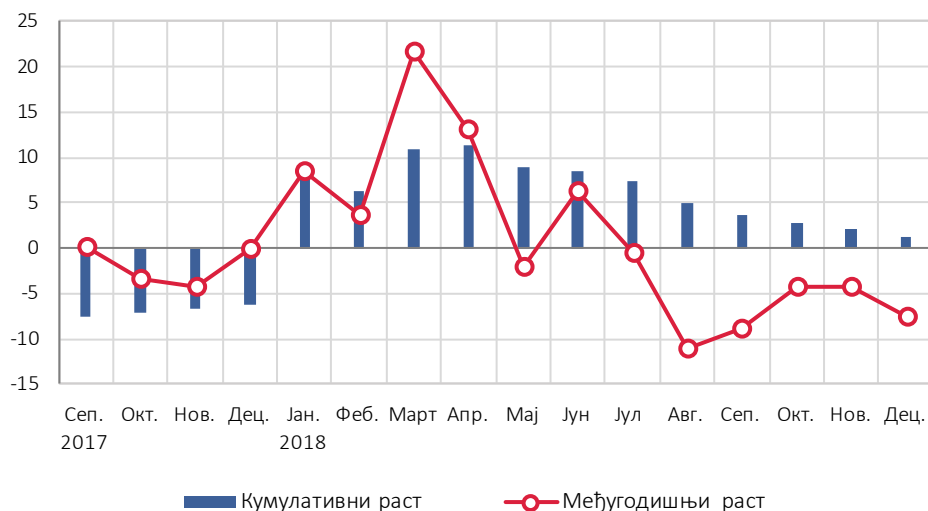

3. Индустриска производња

3.3. Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (Д) (учеће од 16,7% у укупном индексу индустриске производње)

Графикон 3.5. Кумулативне и међугодишње стопе раста у енергетском сектору (%)

(кумулативне – 2018. у односу на 2017. годину; међугодишње – децембар 2018. у односу на децембар 2017. године)

Енергетски сектор је у 2018. години остварио кумулативни пораст од 1,2%.

После раста у првом (10,9%) и другом кварталу (5,7%), у трећем кварталу 2018. забележен је пад од 6,9%, а затим у четвртм пад од 5,4% (октобар: -4,4%, новембар: -4,2% и децембар: -7,5%).

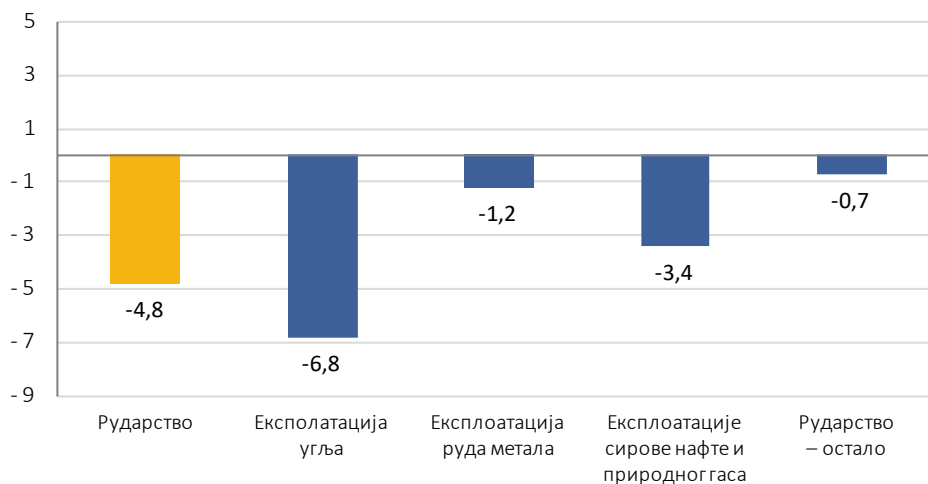
Пад у трећем кварталу је, у највећој мери, резултат смањене производње у хидроелектранама.

3.4. Рударство (Б)

(учеће од 7,7% у укупном индексу индустриске производње)

Графикон 3.6. Кумулативне стопе раста у сектору рударства (%)

(2018. у односу на 2017. годину)

Производња сектора Рударство бележи у 2018. кумулативни пад од 4,8%.

И у четвртм кварталу 2018. настављен је тренд негативног раста рударства, започет у Q2, када је забележен пад од 2,1%.

У наредна два квартала – Q3 и Q4, стопе редукције су биле још ниже: -13% и -5,5%.

i Како тумачити временску серију?

Сезонски ефекти могу унети дисторзије у кретање серије, маскирајући на тај начин њену „праву“ природу и важне карактеристике неопходне за детаљну анализу појаве. Приликом одабира индикатора који ће се користити у анализама (оригинални, десезонирани или тренд), треба обратити пажњу на природу посматране серије и сврху анализе која се врши. Три одвојене компоненте (добијене дезагрегацијом серије), заједно са оригиналном серијом, описују различите аспекте једне појаве и користе се за различите аналитичке сврхе – у зависности од интереса истраживача. Десезониране вредности користе се за поређење узастопних периода и процењивање потенцијалне вредности неке серије када ефекти календара и сезоне не би постојали, као што је случај код индустриске производње.

4. Грађевинарство

4.1. Грађевинска активност

Након краћег застоја грађевинске активности у првој половини 2017. године, индекси вредности изведених радова на територији Републике Србије у другој половини 2017. године и током 2018. године бележе раст. Стагнирање грађевинске активности у првој половини 2017. било је у највећој мери последица пада вредности радова који су извођени на грађевинама саобраћајне инфраструктуре (путевима и железницама).

У 2018. години, грађевинска активност на територији Републике Србије порасла је за 13,9%, у сталним ценама, у односу на претходну годину.

У Q1 остварен је раст од 29,2%, у Q2 раст од 22,7%, у Q3 раст од 10,1%, а у Q4 раст од 3,0% у односу на исти период претходне године.

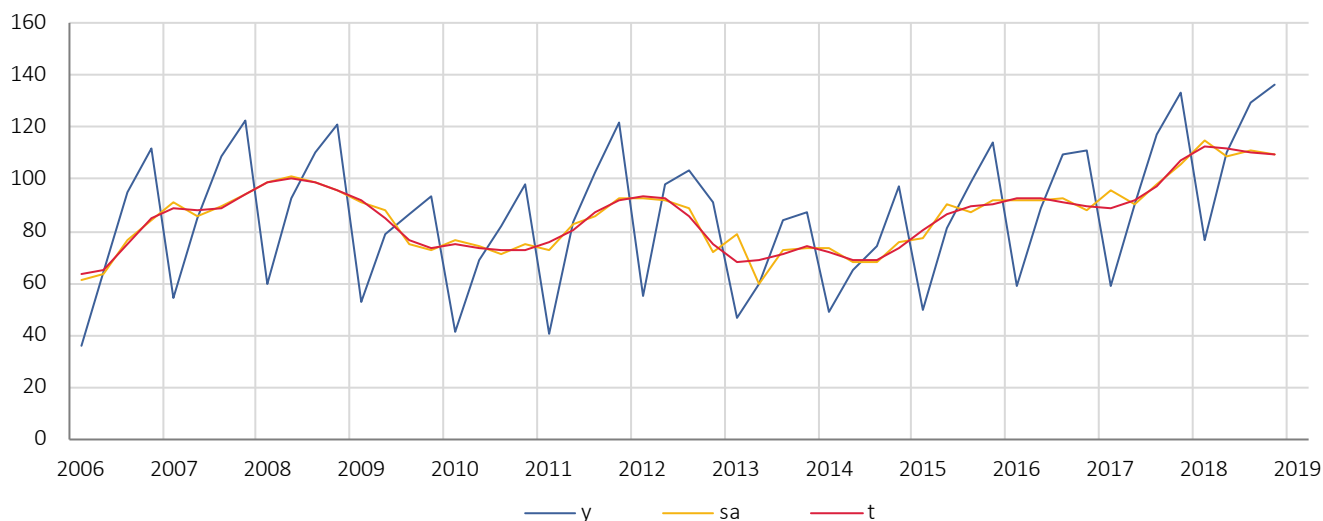
4.1.1. Кретање у 2018. години

За дванаест месеци 2018. године, грађевинска активност на територији Републике Србије порасла је за 13,9%, у сталним ценама, у односу на исти период претходне године. Поред пројеката на коридорима започетих у 2017, а чија се активност наставила и у 2018. години, на повећање вредности у 2018. години утицали су радови на модернизацији пута, као и изградња пословних објеката.

Посматрано према врсти грађевина, вредност изведених радова на зградама повећана је за 18,1%, док је повећање на осталим грађевинама износило 11,9%.

Графикон 4.1. Компоненте временске серије индекса вредности изведених грађевинских радова на територији Републике Србије, сталне цене, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Регионални индикатори показују да је у Београдском региону вредност изведених радова у сталном порасту током целе 2018. године. И у Региону Војводине, висока стопа раста грађевинске активности забележена је у сва четири квартала 2018. године. Највећи раст остварен је у Q1 (69,5%), који се затим смањивао до 20,1% у Q4. У Региону Јужне и Источне Србије остварен је раст грађевинске активности у прва три квартала 2018. године, док је у Q4 забележен благи пад од 1,9%. У Региону Шумадије и Западне Србије током целе 2018. године грађевинска активност има опадајући карактер. Пад вредности у овом региону највише је изражен на изградњи објеката саобраћајне инфраструктуре (путевима и железницама).

4.1.2. Кретање у четвртом кварталу 2018.

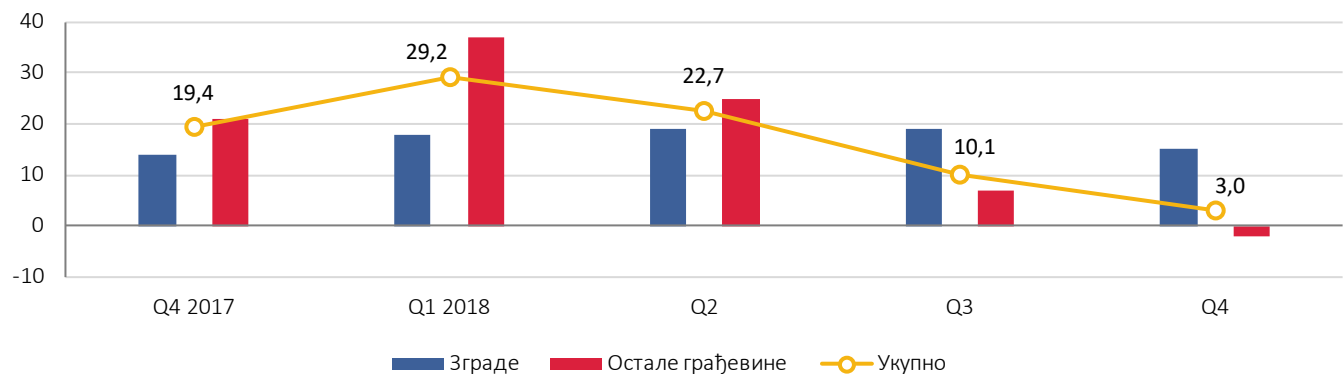
Табела 3.1. Вредност изведених грађевинских радова, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Текуће цене	105,0	105,4	109,2	121,6	129,7	124,1	115,6	108,7	...
Сталне цене	101,0	101,3	107,1	119,4	129,2	122,7	110,1	103,0	103,5

¹ Прогноза.

У Q4 2018. грађевинска активност је порасла за 8,7% у односу на исти квартал претходне године, у текућим ценама, док у сталним ценама тај раст износи 3,0%. Посматрано према врсти грађевина, вредност изведених радова на зградама повећана је за 15,2%, док је на осталим грађевинама (саобраћајнице, цевоводи, сложене индустријске грађевине и сл.) опала за 2,4% у сталним ценама.

Графикон 4.2. Вредност изведених грађевинских радова у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

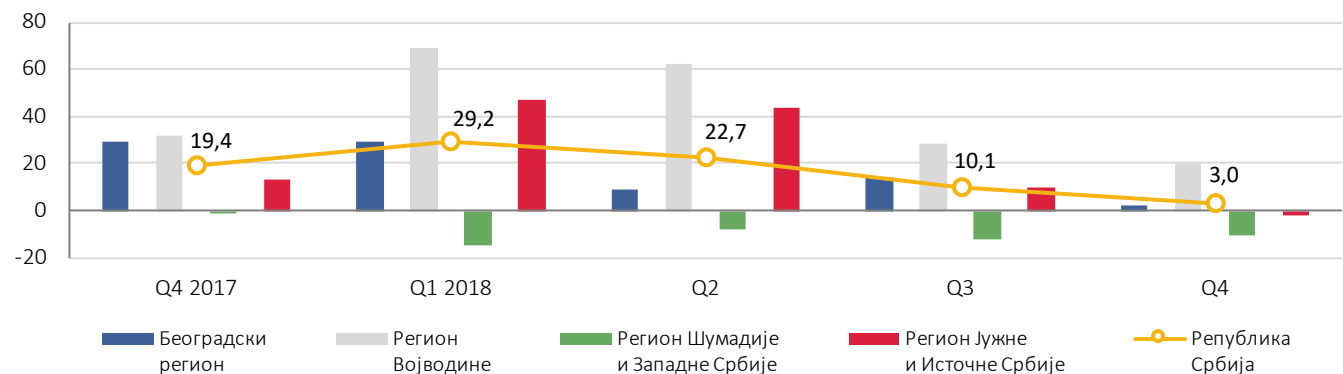
Повећање грађевинске активности у четвртом кварталу највише је изражено у Региону Војводине, где је активност повећана за 20,1% у сталним ценама. На повећање вредности највише су утицали изведени радови на модернизацији пруге Београд – Стара Пазова, као и изградња стамбених и нестамбених зграда, цевовода и сложених индустријских грађевина.

У Региону Јужне и Источне Србије активност је опала за 1,9%, на шта је утицала смањена активност на зградама. Истовремено, вредност изведених радова на осталим грађевинама била је у порасту, нарочито на грађевинама саобраћајне инфраструктуре.

У Београдском региону грађевинска активност је повећана за 1,9% у сталним ценама. Значајно повећање вредности у Београдском региону забележено је на нестамбеним зградама.

Грађевинска активност опала је у Региону Шумадије и Западне Србије за 10,7% у сталним ценама. На овај пад највише је утицало је смањење активности на грађевинама саобраћајне инфраструктуре.

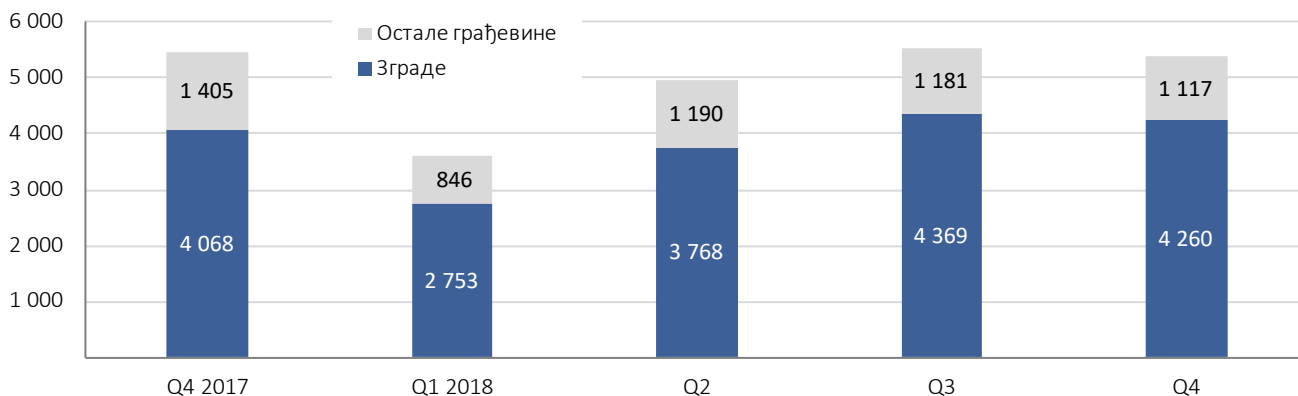
Графикон 4.3. Вредност изведених грађевинских радова по регионима у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

4. Грађевинарство

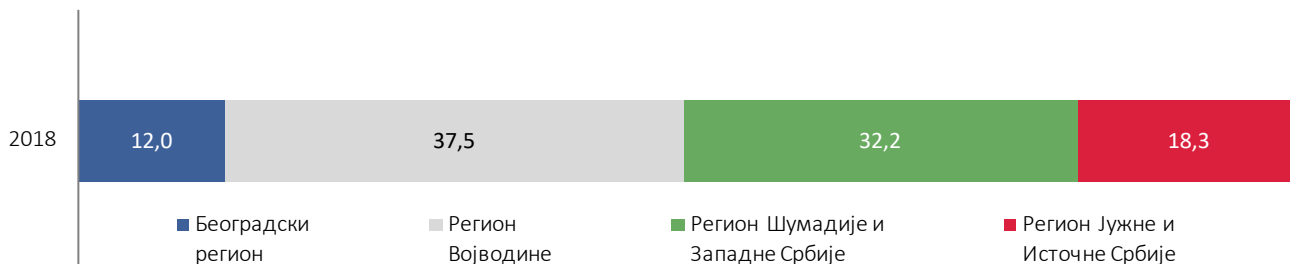
У четвртном кварталу 2018. године издато је укупно 5 377 дозвола. Највећи број тих дозвола (4 260) односи се на извођење радова на зградама, док се остатак односи на радове у вези са саобраћајном инфраструктуром, цевоводима, сложеном индустријском грађевином итд. Од укупног броја издатих дозвола у четвртном кварталу, 42,6% се односи на новоградњу, док су остале дозволе издате за адаптацију, санацију, реконструкцију и радове одржавања.

Графикон 4.4. Број издатих грађевинских дозвола за зграде и остале грађевине у Q4 2018.

Посматрано по регионима, у четвртном кварталу 2018. године највише дозвола издато је у Региону Војводине (1 980), следи Регион Шумадије и Западне Србије (1 782), затим Регион Јужне и Источне Србије (917), док је најмањи број издатих дозвола забележен у Београдском региону (698).

Графикон 4.5. Удео издатих дозвола по регионима у сва четири квартала 2018. (%)

Речник термина

Вредност изведених грађевинских радова – најважнији индикатор кретања грађевинске активности у Србији. Представља вредност изведених радова на грађевини коју је извештајна јединица извела са радницима које је непосредно ангажовала за извођење радова.

Вредност изведених радова укључује: вредност рада, вредност уграђеног материјала и готових производа за уградњу, утрошене енергенте и остале трошкове који су везани за извођење радова на грађевини. Вредност изведених радова не укључује: вредност радова подизвођача, трошкове набавке земљишта, пројектовања, надзора и ПДВ-а.

Према Класификацији грађевина, која се примењује од 2004. године, а која је у потпуности усаглашена са класификацијом Евростата (*Classification of Types of Constructions*), све грађевине се могу класификовати на два подручја: зграде и остале грађевине.

Вредност на зградама обухвата вредност изведених радова како на стамбеним, тако и на нестамбеним зградама.

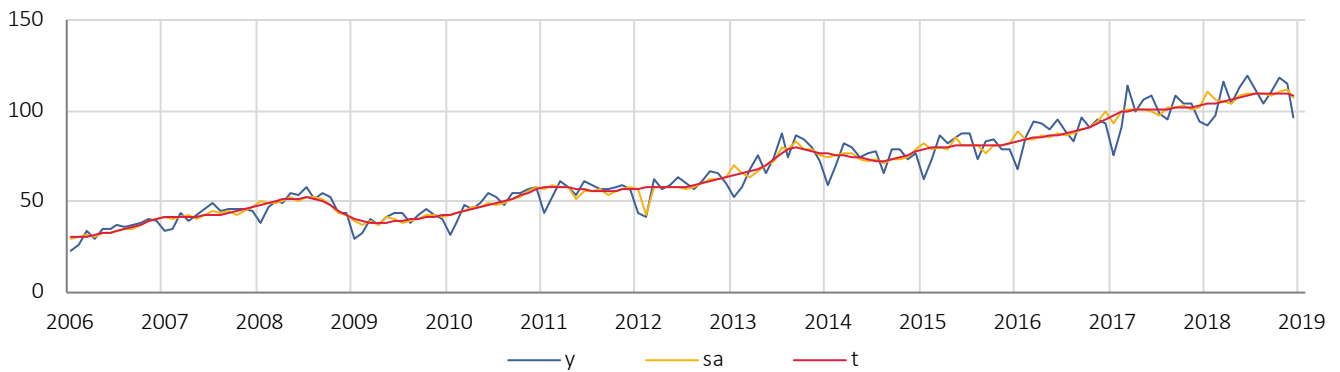
Остале грађевине, поред саобраћајне инфраструктуре (путеви, железничке пруге, мостови и сл.), обухватају и изведене радове на цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и осталим непоменутиим грађевинама (нпр. грађевине за спорт).

5.1. Укупна вредност извоза робе⁹

Укупна вредност извоза робе у Србији у 2018. години већа је за 8,1% у односу на 2017. годину. Посматрано по компонентама временске серије, благо растући тренд, присутан годинама уназад, има тенденцију да се настави и у наредном периоду.

Графикон 5.1. Компоненте временске серије извоза, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

На укупне резултате извоза су највише утицали раст од 9,1% у сектору прерађивачке индустрије¹⁰, који чини 92,4% укупног извоза, и пад од 0,4% у сектору пољопривредне производње, лова и услужних делатности, који чини 5,4% укупног извоза у 2018. години.

Табела 5.1. Извоз робе по секторима Класификације делатности (2010), квартални индекси (%)

(поређење са истим периодом претходне године)

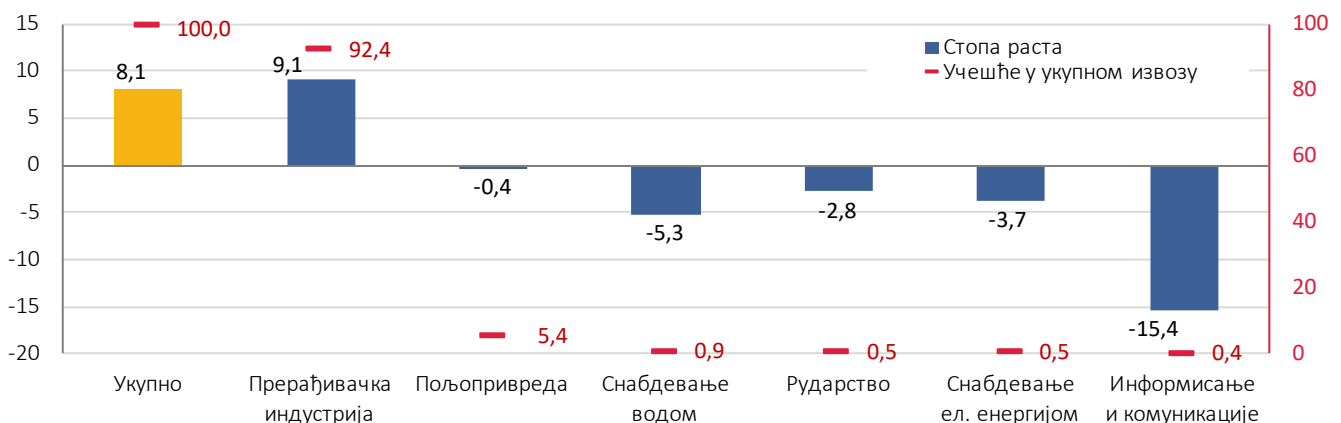
	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Извоз робе – укупно	113,6	113,7	112,9	108,2	109,4	106,8	108,4	109,4	107,0
Прерађивачка индустрија	113,6	112,7	114,3	113,7	112,5	109,2	107,8	107,1	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	123,4	125,9	90,5	43,4	70,0	78,6	118,8	179,1	...
Рударство	137,1	137,7	137,1	133,5	121,9	91,2	91,0	89,9	...

¹ Прогноза.

Графикон 5.2. Кумулативне стопе раста извоза по секторима Класификације делатности (2010)

и учешће сектора у извозу (%)

(2018. у односу 2017. годину)

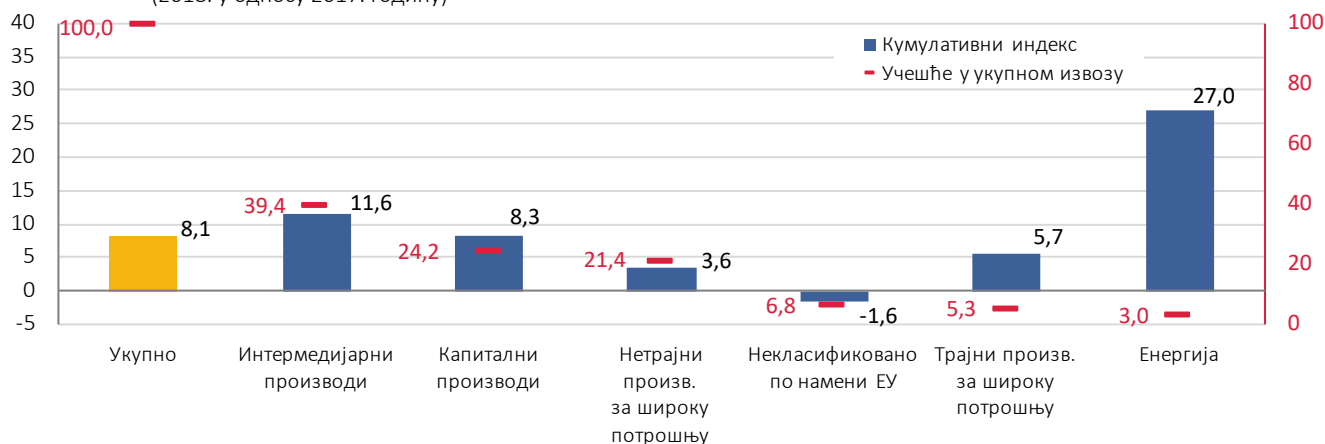
⁹ По текућем курсу, EUR.

¹⁰ Према КД (2010).

5. Спољна трговина

У структури извоза према наменским групама, највећи утицај на укупан раст извоза у 2018. години имали су интермедијарни производи, који су чинили 39,4% укупног извоза, са кумулативним растом од 11,6%.

Графикон 5.3. Кумулативне стопе раста извоза по економској намени Европске уније (%)
(2018. у односу 2017. годину)

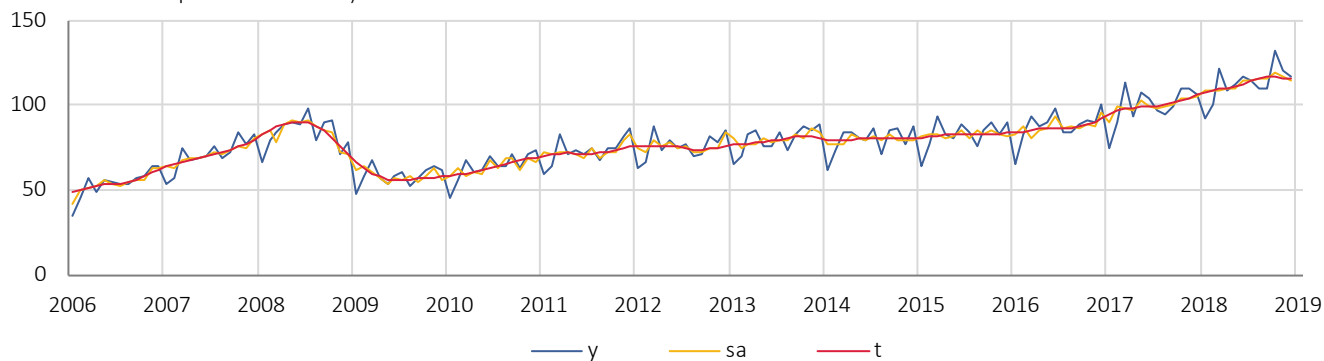

5.2. Укупна вредност увоза робе¹¹

Укупна вредност увоза робе у Србији 2018. године већа је за 13% у односу на 2017. годину.

Графикон 5.4. Компоненте временске серије увоза, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

На резултате увоза највише су утицали раст од 11,8% у сектору прерађивачке индустрије, који чини 74,9% укупног увоза, 19,2% у увозу робе која још увек није класификована, што чини 11,8% укупног увоза, и 26,6% у сектору рударства, који чини 9,9% укупног увоза 2018. године.

Табела 5.2. Увоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

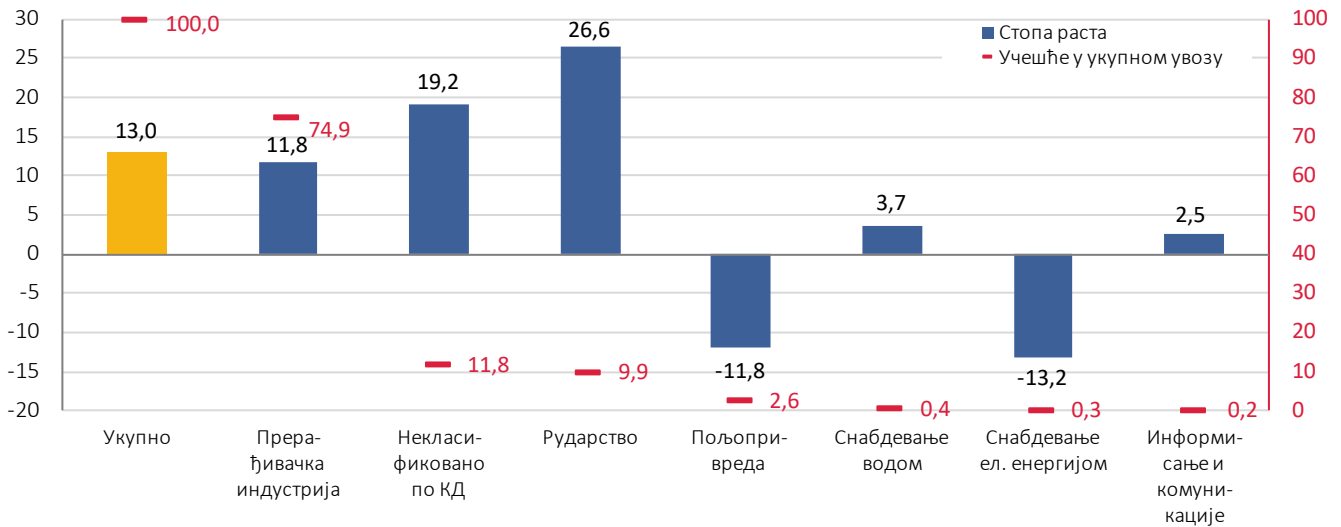
	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Увоз – укупно	115,8	110,4	113,6	115,5	115,7	110,0	112,8	111,7	106,0
Прерађивачка индустрија	110,1	108,5	111,2	114,8	118,6	109,9	110,6	109,3	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	108,6	121,4	125,7	126,1	99,7	90,9	85,1	78,2	...
Рударство	154,6	123,0	133,5	127,8	100,9	118,2	141,3	147,2	...

¹ Прогноза.

¹¹ По текућем курсу, EUR.

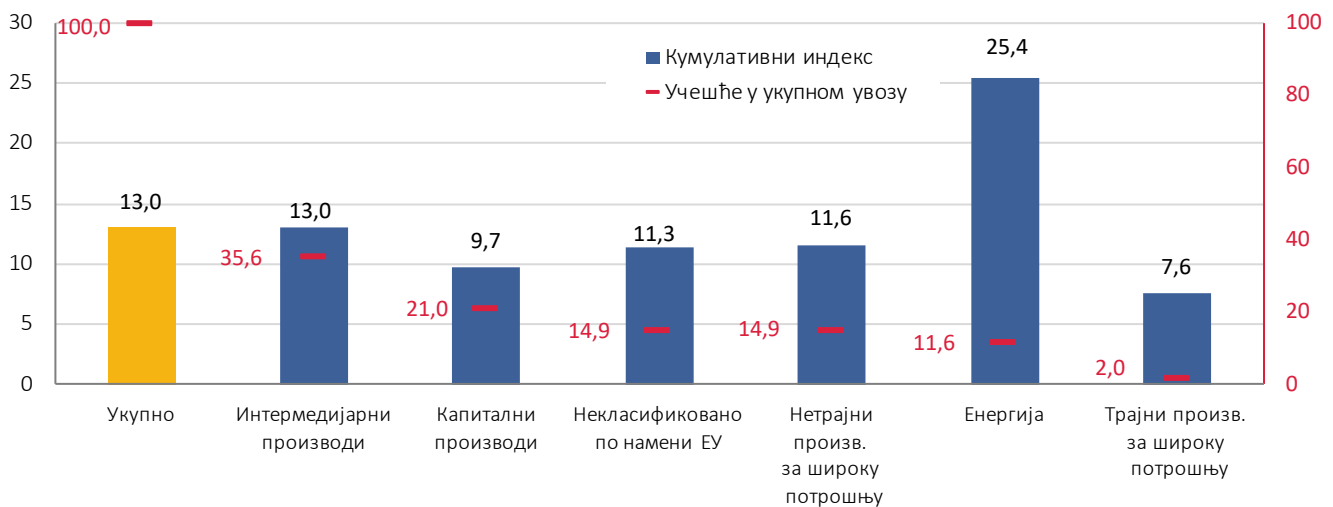
5. Спољна трговина

Графикон 5.5. Кумулативне стопе раста увоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у увозу (%) (2018. у односу 2017. годину)

У структури увоза по наменским групама, највише су заступљени интермедијарни производи, који су чинили 35,6% укупног увоза и остварили кумулативни раст од 13%.

Графикон 5.6. Кумулативне стопе раста увоза по економској намени Европске уније (2018. у односу 2017. годину)

5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Најважнији спољнотрговински партнери у 2018. години биле су земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице ЕУ чине 63,2% укупне размене, док је СЕФТА на другом месту. Појединачно гледано, главни спољнотрговински партнери приказани су у табели 5.3.

Табела 5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Извоз	мил. EUR	Увоз	мил. EUR
Италија	1 986,5	Немачка	2 942,2
Немачка	1 942,2	Италија	2 047,9
Босна и Херцеговина	1 293,5	Кина	1 836,5
Румунија	968,9	Руска Федерација	1 726,0
Руска Федерација	864,9	Мађарска	1 052,3

5. Спољна трговина

5.4. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 92,4% у укупном извозу и 74,9% у укупном увозу)

Извоз прерађивачке индустрије је 2018. године остварио раст од 9,1% и био је већи у свим областима, осим извоза основних фармацеутских производа и препарата, код којих је дошло до пада од 2,9%.

Извоз моторних возила и приколица бележи кумулативни раст од 3,5%, у односу на 2017. Ово је област са појединачно највећом вредношћу извоза (2,0 млрд. EUR) и највећим учешћем у укупном извозу, од 12,6%. Осим ове области, добри резултати су забележени у извозу основних метала (раст од 18,4%), производа од гуме и пластике (раст од 13,1%), електричне опреме (раст од 5,2%) и хемикалија и хемијских производа (раст од 15,5%).

Извоз прехранбених производа показује назнаке спорог опоравка. Након лоших резултата у трећем тромесечју, у четвртом је остварен кумулативни раст од 3,6%. Укупан кумулативни раст у 2018. години је 0,6%. Вредност оствареног извоза је око 1,6 млрд. EUR, а учешће у укупном извозу је опало на 9,6% (са 10,3%, колико је износило у истом периоду 2017. године).

Графикон 5.7. Извоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)

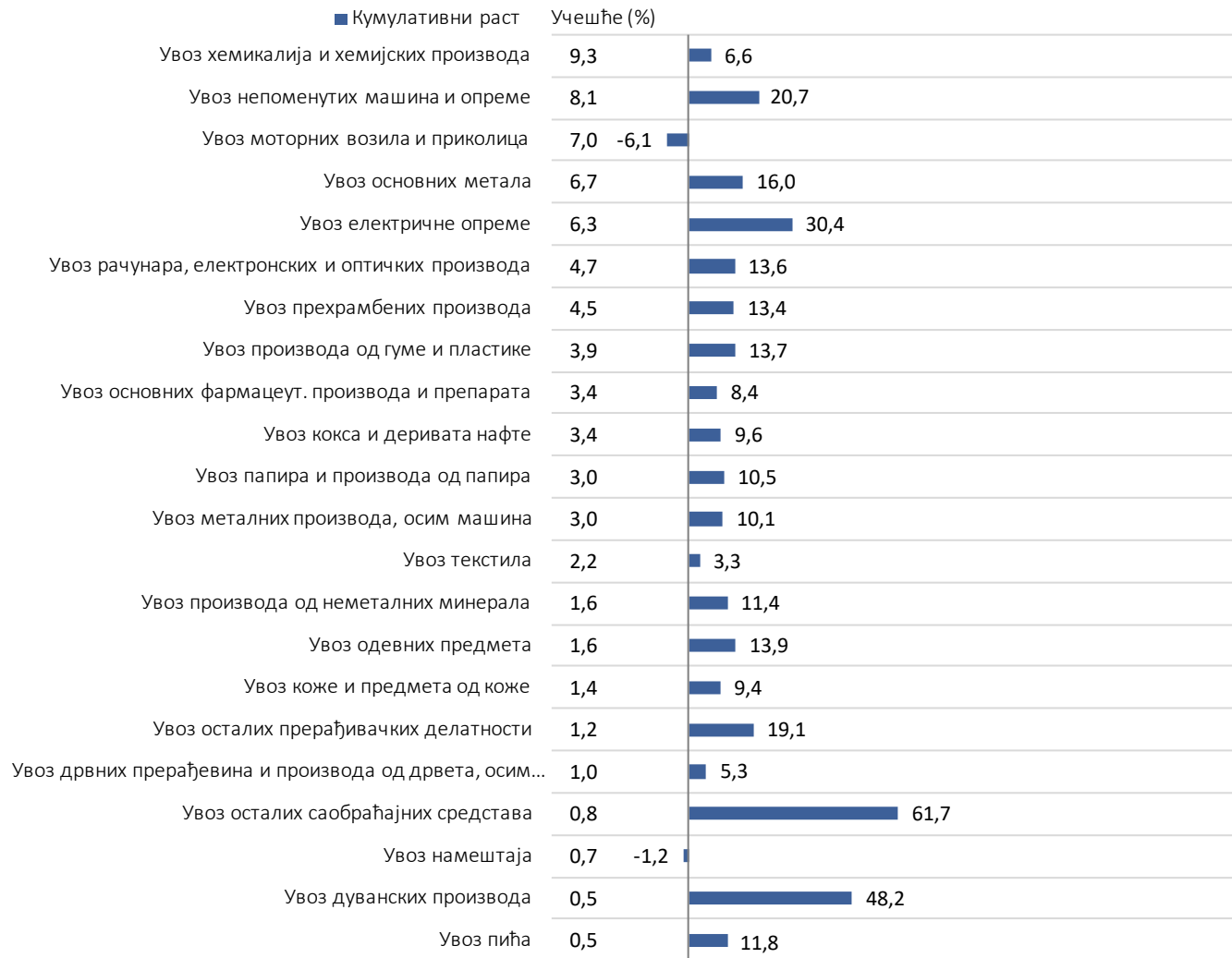
(2018. у односу 2017. годину, према опадајућем учешћу у укупном извозу)

5. Спољна трговина

Увоз прерађивачке индустрије је у 2018. години остварио раст од 11,8%. На овај резултат је највише утицао раст увоза хемикалија и хемијских производа (6,6%, са учешћем у укупном извозу од 9,3%), непоменутих машина и опреме (раст од 20,7%), основних метала (раст од 16%) и електричне опреме (раст од 30,4%). С друге стране, увоз моторних возила и приколица је остварио пад од 6,1% и смањење учешћа у укупном увозу – са 8,4% претходне године на 7,0%.

Графикон 5.8. Увоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)
(2018. у односу 2017. годину, према опадајућем учешћу у укупном извозу)

5. Спољна трговина

5.5. Пољопривреда, шумарство и рибарство (А)

(учешће од 5,4% у укупном извозу и 2,6% у укупном увозу)

Пољопривредна производња је остварила велики подбачај у 2017. години, што се одразило и на резултате извоза у 2018. Извоз у овом сектору остварио је пад вредности од 0,4%, као и пад учешћа са 5,9% на 5,4%. Најзначајнија област овог сектора, Пољопривредна производња, лов и услужне делатности, која учествује са 97,6% у извозу целог сектора, бележи пад од 0,6%. Овом резултату је највише допринео опоравак и кумулативни раст од 14,2% извоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица, групе која чини 61,7% извоза читавог сектора у 2018. години, као и кумулативни пад од 28,3% извоза јабучастог и коштичавог воћа, друге по важности групе у овом сектору.

С друге стране, у увозу је остварен пад од 11,8%, као и пад учешћа са 3,3% на 2,6%. Регистрован је раст увоза агрума од 10,6% и увоза поврћа, коренастих и кртоластих биљака од 14,4%, али и пад увоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица од 33,9%, дувана од 26,9% и биљака за припремање напитака од 17,2%. Како ове групе КД (2010) чине чак 62% укупног увоза читавог сектора, може се рећи да је структура увоза у овом сектору значајно промењена у односу на претходну годину.

5.6. Рударство (Б)

(учешће од 0,5% у укупном извозу и 9,9% у укупном увозу)

Сектор Рударство бележи пад извоза од 2,8% у односу на 2017 годину. Вредности тренда су у континуираном опадању у току целе 2018. године. Увоз овог сектора је остварио раст од 26,6%, који је највећим делом проузрокован растом од 37,5% у увозу сирове нафте и природног гаса.

Речник термина

Роба која није класификована по КД (2010) обухвата робу на складиштењу, робу у слободној зони, као и робу за коју није попуњена царинска тарифа.

6.1. Промет робе у трговини на мало (Област 47 Класификације делатности)

Промет робе у трговини на мало у 2018. години, у односу на 2017. годину, већи је у текућим за 6,9%, а у сталним ценама за 4,2%.

Табела 6.1. Промет робе у трговини на мало, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

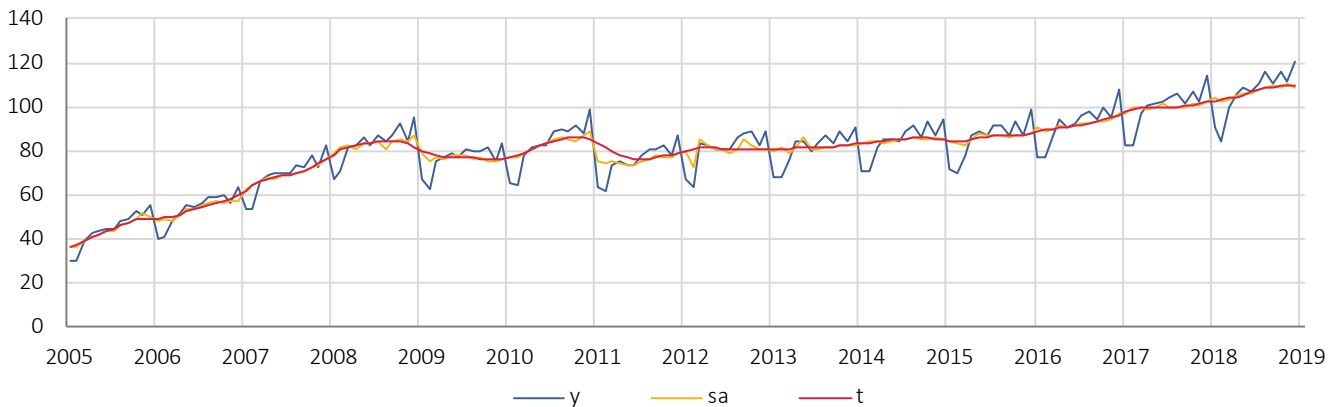
	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Текуће цене	108,8	109,8	107,6	106,6	104,7	105,8	108,6	107,9	108,0
Сталне цене ²	104,0	104,8	104,1	103,0	103,3	103,4	104,9	104,8	105,0

¹ Прогноза.

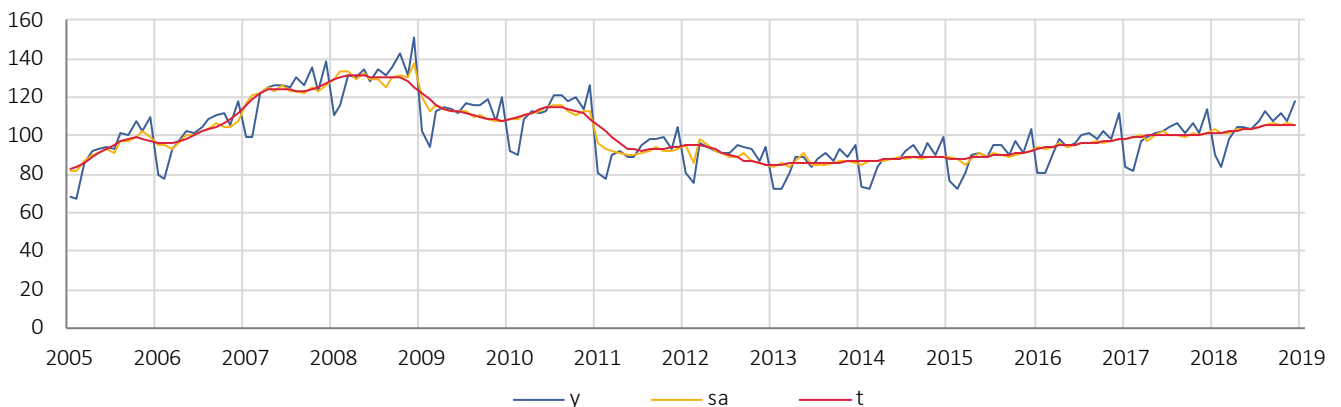
² Индекси су прерачунати преко месечних индекса у сталним ценама.

У 2018. години забележене су очекиване сезонске флукуације у трговини на мало, како у текућим тако и у сталним ценама (у првом кварталу долази до сезонског пада, а у другом, трећем и четвртм до раста). Ипак, дугорочни тренд је стабилан и благо растући, и у 2018. био је изнад прошлогодишњег просека (у просеку за 6,7% у текућим, односно за 3,9% у сталним ценама).

Графикон 6.1. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у текућим ценама, индекси
(у – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2017 = 100)

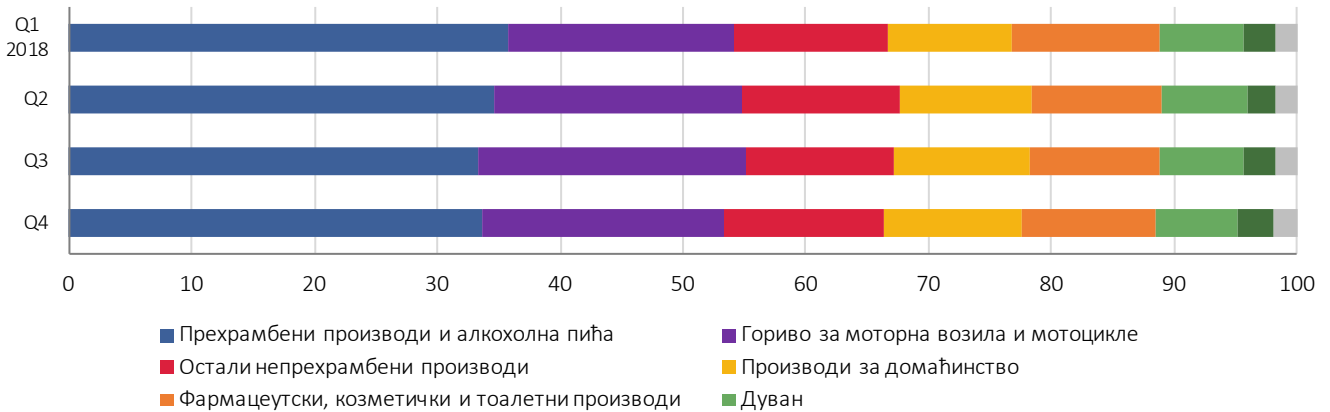
Графикон 6.2. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у сталним ценама, индекси
(у – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2017 = 100)

6. Унутрашња трговина

Посматрано по **робним групама**, у четвртном кварталу 2018, у односу на трећи квартал, није дошло до значајних промена у структури промета робе у трговини на мало. Најзаступљенији су били прехранбени производи и алкохолна пића (33,6%), а затим следе гориво за моторна возила и мотоцикле (19,8%) и остали непрехрамбени производи (13%).

Графикон 6.3. Структура промета у трговини на мало, по робним групама (%)

6.2. Промет робе у трговини на велико (Област 46 Класификације делатности)

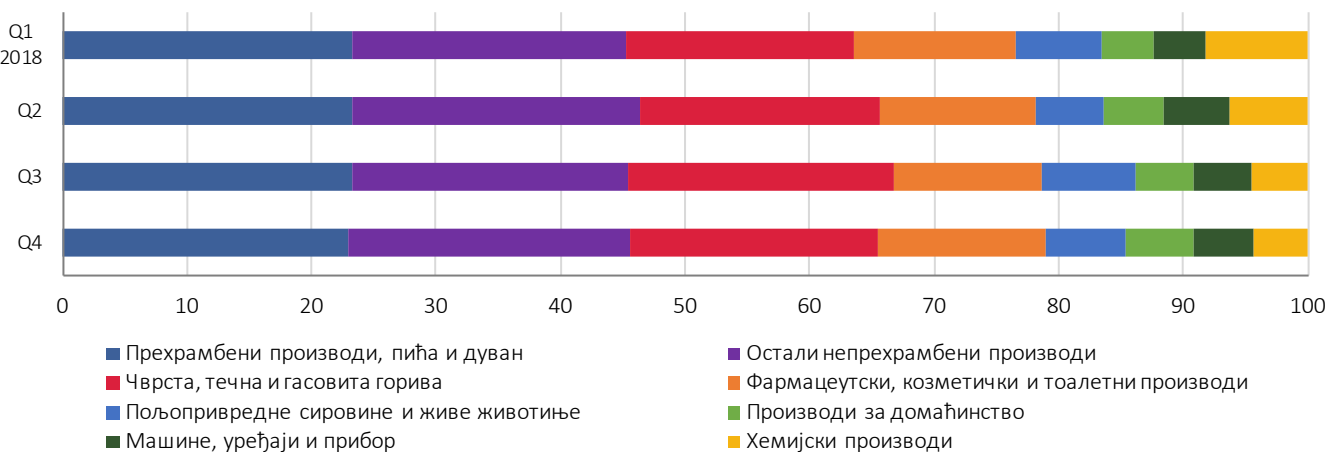
Промет робе у трговини на велико 2018. године, у односу на претходну годину, бележи раст у текућим ценама од 8,5%.

Табела 6.2. Промет робе у трговини на велико, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Текуће цене	109,7	106,1	108,2	107,7	104,3	110,2	111,5	107,6

Посматрано по **робним групама**, слично као у претходна три, у промету робе у трговини на велико и у четвртном кварталу 2018. били су најзаступљенији прехранбени производи, пића и дуван (22,9%), а затим следе остали непрехрамбени производи (22,6%), и чврста, течна и гасовита горива (19,9%).

Графикон 6.4. Структура промета у трговини на велико, по робним групама (%)

6. Унутрашња трговина

6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила (Област 45 Класификације делатности)

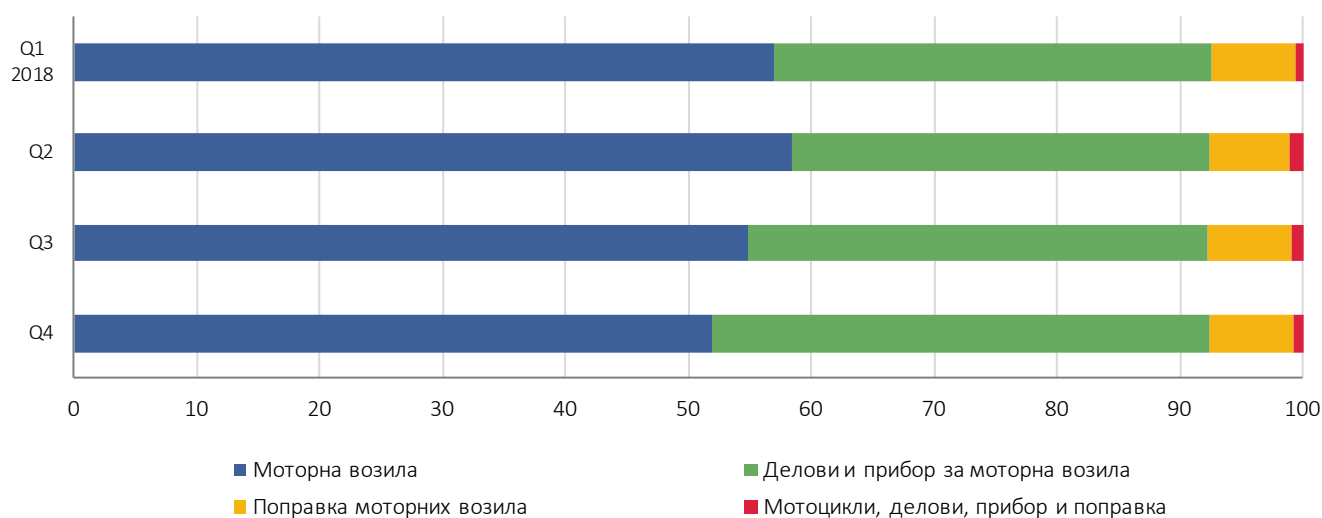
Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила 2018. године, у односу на претходну годину, бележи раст у текућим ценама од 9,7%.

Табела 6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Текуће цене	121,3	113,2	114,2	109,5	104,1	108,4	113,4	112,2

Посматрано по **робним групама**, у промету робе у трговини на велико и мало и поправци моторних возила у четвртном кварталу 2018, била су најзаступљенија моторна возила (52%), а затим следе делови и прибор за моторна возила (40,4%).

Графикон 6.5. Структура промета у трговини на велико и мало и поправци моторних возила, по робним групама (%)

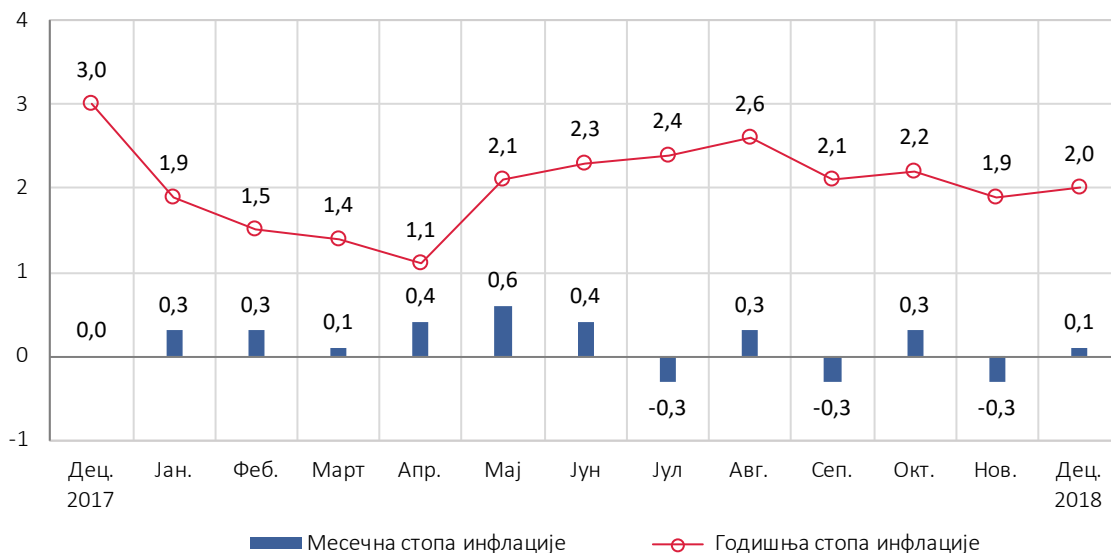
i Напомена

Индекси промета робе трговине на мало у сталним ценама добијени су дефлационирањем индекса у текућим ценама одговарајућим индексима потрошачких цена, из којих су искључени: вода (из комуналних система), струја и моторна возила, мотоцикли и делови.

7. Цене

У **2018. години** остварен је просечан годишњи раст потрошачких цена од 2% у односу на 2017. годину. Мерено међугодишњом стопом у **децембру** у односу на децембар претходне године, остварен је, такође раст потрошачких цена од 2,0%, који је нешто изнад доње границе таргетиране инфлације Народне банке Србије за 2018. годину од $3 \pm 1,5\%$. Међугодишњи раст укупних потрошачких цена у 2018. години највише је био условљен доприносом раста наведених група производа.

Графикон 7.1. Стопа инфлације мерена индексима потрошачких цена, децембар 2017 – децембар 2018. (%)

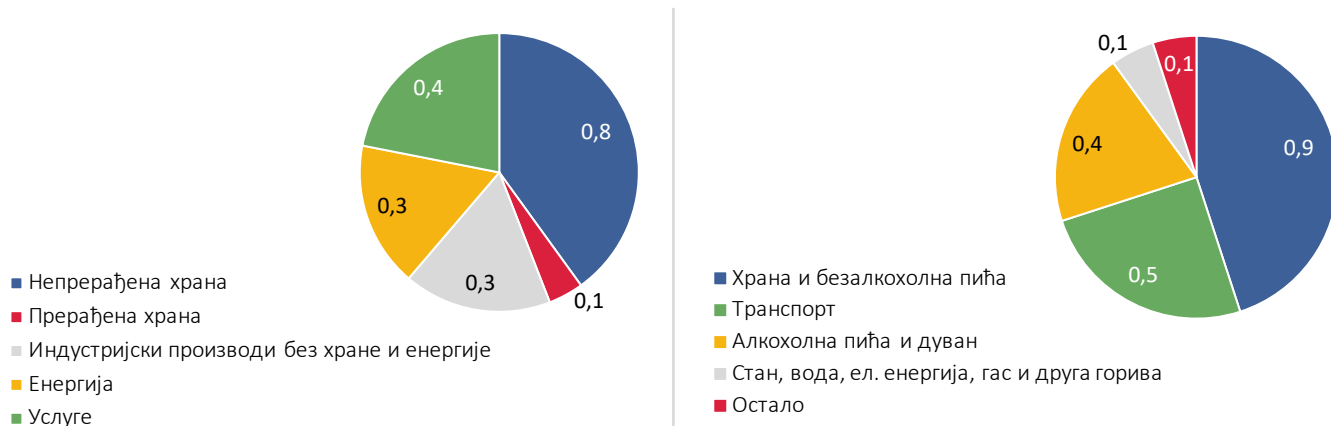

Табела 7.1. Потрошачке цене, квартална стопа инфлације (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

	2017				2018				2019
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1 ¹
Потрошачке цене (ИПЦ)	3,1	3,7	3,0	2,9	1,6	1,8	2,4	2,0	2,5

¹ Прогноза.

Графикон 7.2. Доприноси међугодишњој стопи раста потрошачких цена, према намени и основним групама производа (п. п.)

Посматрано по **основним групама потрошње**, међугодишњи раст од 2% у децембру највише је био условљен доприносом раста следећих група производа:

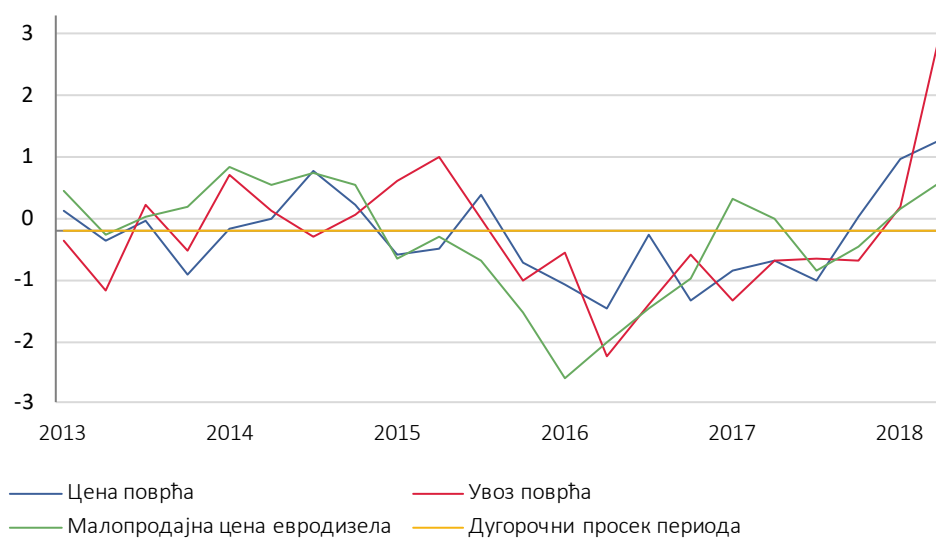
7.1. Храна и безалкохолна пића (допринос међугодишњој стопи раста од 0,9 п. п.)

Имајући у виду високо учешће ове групе у укупној структури потрошње (31,7%), јасно је да је раст ИПЦ-а највише опредељен растом њених цена. У оквиру ове групе, највећи допринос међугодишњем индексу дали су следећи производи: поврће (0,9 п. п.), месо (0,1 п. п.) и хлеб и житарице (0,1)

Поврће – после дефлаторних тенденција у првој половини 2018. године, поврће од јуна има највећи инфлаторни утицај на раст цене групе хране и пића, па тиме и на укупну инфлацију потрошачких цена. Међугодишњи раст цена поврћа у децембру 2018. године износио је 19,8%, којем је, у процентним поенима, највише допринео раст цена црног лука (7,4 п. п.), кромпира (4,9 п. п.), паприке (3,5 п. п.), купуса (1,6 п. п.) и краставаца (0,7 п. п.). Појефтињење је остварено једино код парадајза, белог лука и пасуља. Основни узроци раста цене поврћа били су раст откупних цена наведених врста поврћа (које иначе имају висок пондер у корпи поврћа чије се цене прате), а нарочито откупне цене кромпира, које су на крају 2018. године оствариле међугодишњи раст од 30,5%, што је највећи раст у последњих осам година.

Просечна откупна цена целе корпе поврћа (чије се цене прате) у 2018. години остварила је рекордан међугодишњи раст у периоду 2008–2018. године (88,8%). Додатни фактори који су допринели инфлаторним тенденцијама откупне цене поврћа били су и коиндицирајућа динамика увоза скупљег поврћа услед недовољне понуде и раст малопродајне цене евродизела (нарочито интензивирана у другом и трећем кварталу), што је додатно утицало на раст међуфазних трошкова производње поврћа па тиме и на њихове малопродајне цене.

Графикон 7.3. Цене поврћа, увоз поврћа и малопродајна цена евродизела, одступања од просека периода (%)

Месо – цена меса, мерена двама показатељима: индексом међугодишњег раста и индексом просечног годишњег раста, није остварила обостран раст. Раст је остварен у односу на децембар 2017 (1,7%), док је просеком 2018. на 2017. остварен пад од 0,2%. Динамика цене меса током целе 2018. године имала је тенденцију пада.

Ово је пре свега била последица повољне пољопривредне сезоне која се одразила на дефлаторне тенденције откупне цене кукуруза као значајног инпута сточарске производње. Откупна цена кукуруза је у 2018. години, мерена просеком периода, остварила пад од 3,1%. Други фактор цене меса, узрочно повезан са претходним, јесте и откупна цена узгајивача стоке и живине (жива мера), која је, према просеку периода 2018, остварила међугодишњи пад од 4,3%.

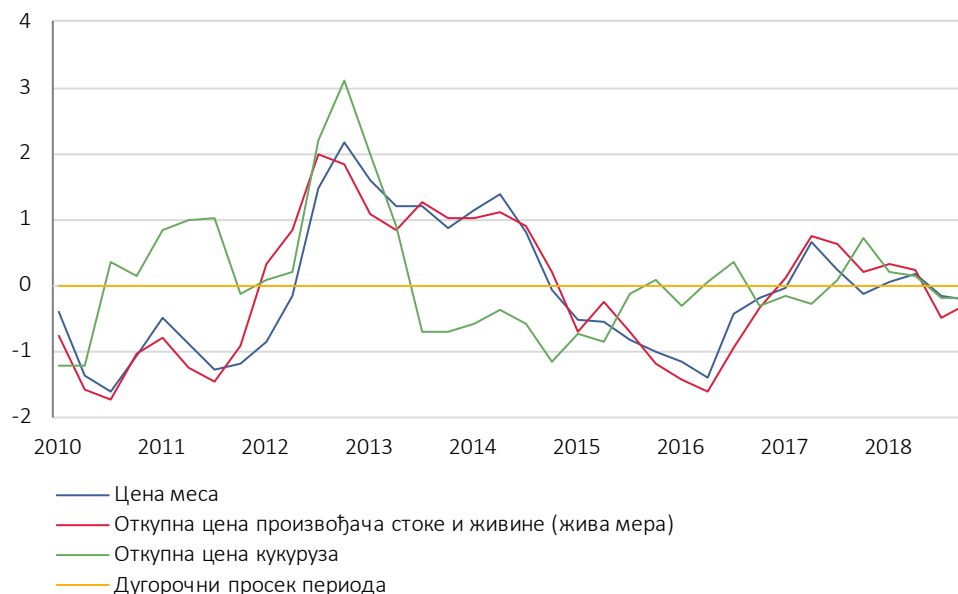
С друге стране, важно је напоменути да је анализом сезонске компоненте, у периоду 2007–2018, потврђено да су цене меса у децембру у односу на новембар увек имале пад, осим у децембру 2018. Међугодишњи раст (1,7%) цене меса у децембру 2018. у највећој мери био је генерисан растом цена говеђег, јунећег и телећег меса (нарочито растом цена говеђег и јунећег меса без костију) и групе производа сушеног, димљеног и усољеног меса.

7. Цене

Егзоген утицај раста цена меса у децембру 2018, услед наглог скока цена говеђег меса, последица је дизања извозних квота говеђег меса у Турску (са 5 000 на 10 000 тона) и претходно склопљеног извозног аранжмана у Кину, што се одразило на већу тражњу и на већи индекс укупне цене меса, иако су цене свињског и живинског меса биле дефлаторне и имају веће учешће од говеђег меса у укупној структури цене меса.

Дакле, у овом случају (због великог скока цене говеђег меса) прави трендови цене меса у 2018. овде се боље описују просеком периода него стањем у децембру, али је показатељ мерења цена меса у децембру (у коначној рачуници) овде узет само услед саобразности са осталим факторима, чију смо инфлацију такође мерили међугодишњим стањем у децембру месецу.

Графикон 7.4. Цена меса и откупне цена живе мере стоке, живине и кукуруза, одступања од просека периода (%)

Хлеб и житарице – трендови кретања цене пшенице у протеклој 2018. години били су, како је већ констатовано у претходним издањима *Трендова*, под утицајем контрастних релативно повољних временских прилика и цене горива. У Европском и Црноморском региону остварени су просечно нижи приноси, како услед суше тако и због прекомерних кишних падавина. Иако је принос пшенице у Србији, у пољопривредној сезони 2018, био на рекордном нивоу са родом од 3,4 милиона тона по хектару, имао је слабији квалитет зрна услед прекомерних кишних падавина. Трговање пшеницом (уз растућу цену горива) бележи константан ценовни раст услед зависности цене пшенице на домаћем тржишту од раста цена пшенице на иностраним тржиштима, што је погодновало српским произвођачима.

Овакви трендови, услед више откупне цене пшенице на домаћем тржишту, условили су раст цена производа хлеба и житарице, и то почев још од другог квартала, као производ тржишних очекивања овогодишњег рода, а почетком трећег квартала након реализације жетве, уз повећане трошкове производње и веће цене горива.

У децембру 2018. године, међугодишњи раст цене производа хлеба и житарица износио је 1,4%.

У 2018. години, цена хлеба и житарица, у укупној цени групе производа хране и безалкохолних пића, учествовала је са 15,1% и друга је по величини, одмах иза меса (21,5%), а испред поврћа (14,3%) воћа (6,9%).

Посматрано по групама производа прерађене и непрерађене хране, у структури **цене хране и безалкохолних пића** највећи допринос расту дале су групе производа непрерађене хране (0,8 п. п.), док је прерађена храна имала вишеструко мањи утицај (0,1 п. п.).

7.2. Транспорт (0,5 п. п.)

Структуру ове групе производа у 2018. години превасходно су опредељивали раст цене горива и мазива за путничке аутомобиле и цена транспортних услуга у друмском саобраћају.

Услед великих флукуација на светском тржишту сирове нафте (додатно интензивирао у трећем кварталу), у 2018. дошло је до поскупљења сирове нафте типа *BRENT*, у просеку, за 31,2%, док је паралелно са тим курс долара према евра, у просеку, ојачао за 4,6%.

Поред цене сирове нафте на светском тржишту и курса долара као главним факторима, на цену горива у Србији у 2018. години додатан утицај су имала и државна захватања услед повећања акциза (и сходно томе већег пореза на додатну вредност због веће основице) још од првог квартала 2018. Државна захватања, у односу на 2017, увећана су за 1,60 РСД (54,94 РСД по литру) по литру бензина и дизела за 1,64 РСД (56,50 РСД по литру) у просечној малопродајној цени.

Од јануара до децембра 2018, у Србији је малопродајна цена еуродизела, у просеку, повећана за 12,0 РСД по литру, а безоловног моторног европремијум бензина од 95 октана за 4,1 РСД по литру, резултирајући међугодишњим растом свеукупних цена горива и мазива у децембру за 5,2%, а транспортних услуга у друмском саобраћају за 3,1%.

Графикон 7.5. Кретање цена горива и мазива према цени сирове нафте типа *BRENT* и курсу EUR/USD, одступања од просека периода (%)

7.3. Алкохолна пића и дуван (допринос 0,4 п. п.)

Цена дувана је директна последица усаглашене акцизне политике, према којој се, сагласно акцизном календару 2018–2020, сваког јануара и јуна специфична акциза на цигарете повећава за 1,5 РСД, уз зарачунату и пропорционалну акцизу (од 33%) на цигарете и придодат ПДВ. На тај начин државна захватања од 1. јула до 31. децембра 2018. у цени једне паклице цигарета износе 69,2 РСД. Сходно томе, међугодишњи раст цена дувана у 2018. години (са стањем у децембру) износио је 8,2%.

Важно је напоменути да се цена дуванских производа у структури укупних цена (од 4,4%) у последњих неколико година константно благо смањује као последица смањења конзумирања, тј. издвајања новца од стране потрошача.

i Речник термина

Годишња стопа инфлације представља промену цена у текућем месецу у односу на исти месец претходне године, у процентима.

Месечна стопа инфлације представља промену цена у текућем месецу у односу на претходни месец, у процентима.

8. Тржиште рада

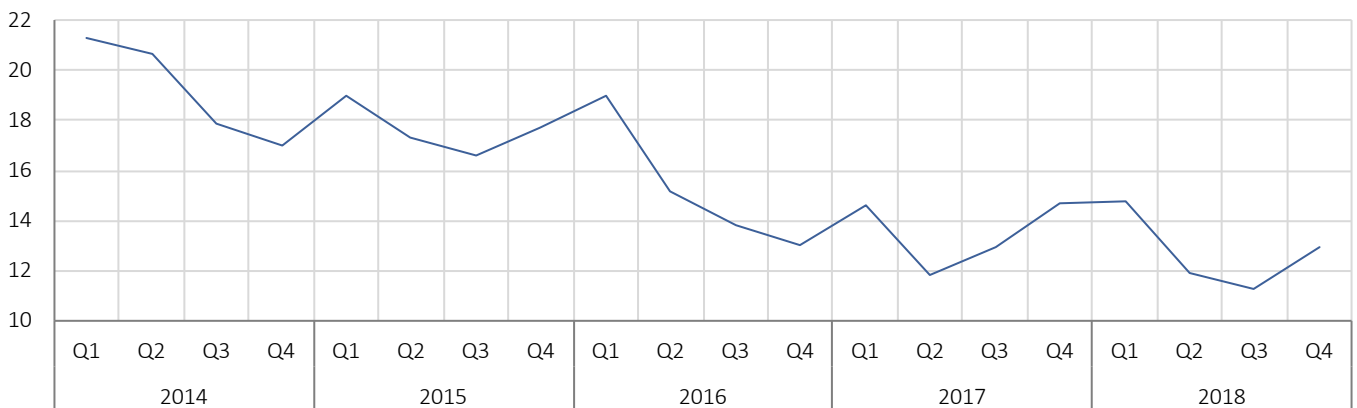
У Србији је у четвртом кварталу 2018. године било запослено 2,817 милиона лица, а незапослено 416,6 хиљада лица старијих од 15 година¹².

У поређењу са претходним кварталом (Q3 2018), стопа незапослености је виша и износи 12,9% (после 11,3% у Q3 2018), а број незапослених лица је већи за 44,7 хиљада.

На нивоу региона, стопа незапослености је била најнижа у Београдском региону (10,0%), затим у Војводини (11,2%), Региону Шумадије и Западне Србије (14,8%) и Региону Јужне и Источне Србије (15,9%).

Премда кретање стопе незапослености има опадајућу тенденцију, оно у себи садржи сезонску компоненту коју, због недовољне дужине серије, за сада није могуће елиминисати.

Графикон 8.1. Кретање стопе незапослености лица старости 15 и више година, Q1 2014 – Q4 2018.
(квартална периодика)

Табела 8.1. Тржиште рада – лица старости 15 и више година
(квартални подаци)

	Актуелни квартал	Претходни квартал		Исти квартал претходне године	
	Q4 2018 (у хиљ.)	Q3 2018 (у хиљ.)	промена, %	Q4 2017 (у хиљ.)	промена, %
Незапослени	416,6	371,8	12,0	475,6	-12,4
Запослени	2 817,4	2 929,3	-3,8	2 763,6	1,9
	%	%	промена, %	%	промена у %
Стопа незапослености	12,9	11,3	14,1	14,7	-12,2
Стопа запослености	47,4	49,2	-3,7	46,3	2,4

8.1. Поређење са истим кварталом претходне године

У поређењу са истим кварталом претходне године, број незапослених лица смањен је за 12,4% (са 475,6 хиљада на 416,6 хиљада). Истовремено, смањен је и број запослених лица за 1,9% (са 2,763 милиона у Q4 2017. на 2,817 милиона у Q4 2018. године).

Стопа незапослености **младих** (старости од 15 до 24 године) у Q4 2018. износила је 32% и нижа је за 3,9% у односу на Q4 2017, када је износила 33,3%. Највиша стопа незапослености младих забележена је у Региону Јужне и Источне Србије (40,3%), а најнижа у Београдском региону (21,2%).

Стопа дугорочне незапослености (учешће лица незапослених дуже од годину дана у активном становништву старости 15 и више година) износи 7,3% и нижа је за 18% него у четвртом кварталу 2017.

¹² Сви подаци су преузети из Анкете о радној снази.

Посматрано према **полу**, стопа незапослености **мушкараца** је у три региона смањена у поређењу са Q4 2017: у Београдском региону, са 15,5% на 9,5%, у Региону Војводине, са 12,5% на 10%, и у Региону Шумадије и Западне Србије, са 14,4% на 13,2%. У Региону Јужне и Источне Србије стопа незапослености мушке популације порасла је са 14,2% у Q4 2017. на 15% у Q4 2018.

Слична кретања забележена су и код **женске популације**: стопа незапослености је смањена у три региона – у Београдском, са 13,1% на 10,6%, у Региону Војводине, са 14,2% на 12,8%, у Региону Јужне и Источне Србије, са 19,4% на 17%, док је у Региону Шумадије и Западне Србије порасла са 16,1% на 16,8%.

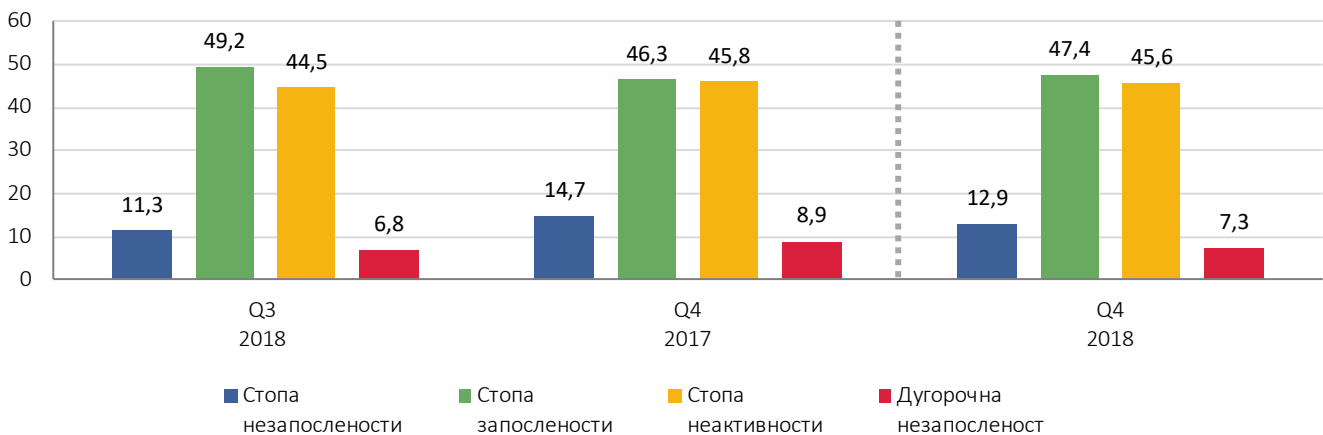
Посматрано према **професионалном статусу**, у односу на исти квартал 2017, број запослених лица је смањен у категоријама samozапослени (за 0,7%) и помажући чланови домаћинства (за 2%), док је у категорији запослени радници забележен пораст запослених лица за 3,1%.

Табела 8.2. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q4 2018 – Q4 2017.

	Q4 2017 (у хиљ.)	Q4 2018 (у хиљ.)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 763,6	2 817,4	1,9
Самозапослени	642,6	638,0	-0,7
Запослени радници	1964,9	2 026,4	3,1
Помажући чланови домаћинства	156,1	153,0	-2,0

Иако колебљиви и под утицајем сезонских кретања, индикатори тржишта рада показују тенденцију опадања незапослености и пораста запослености и активности.

Графикон 8.2. Тржиште рада – најважнији показатељи за претходни квартал, исти квартал претходне године и актуелни квартал (%)

8.2. Поређење са претходним кварталом

У поређењу са претходним кварталом, Q3 2018, број незапослених лица повећан је за 44,8 хиљада лица, а број запослених је смањен за 111,9 хиљада лица.

Стопа незапослености **младих** (од 15 до 24 године) у Q4 2018. износила је 32%, што је за 26,5% више у односу на претходни квартал (када је износила 25,3%). **Стопа дугорочне незапослености** виша је за 7,4% у односу на претходни квартал и износи 7,3%.

Посматрано према **полу**, стопа незапослености је у Q4 2018. била нижа код мушкараца него код жена: 11,9% активних мушкараца и 14,2% активних жена било је незапослено у овом периоду. У поређењу са Q3 2018, стопа незапослености мушкараца виша је за 13,3%, а жена за 16,4%. Стопе незапослености **мушке популације** смањене су у Београдском региону, са 9,7% на 9,5%. У Региону Војводине и Шумадије и Западне Србије стопе незапослености су порасле на 10% и 13,2%, редом (са 6,8% и 11,3%). У Региону Јужне и Источне Србије стопа незапослености је непромењена у односу на претходни квартал и износи 15%.

8. Тржиште рада

Стопа незапослености је и код **женске популације** смањена само у Београдском региону – са 10,7% на 10,6%, док је у свим осталим регионима забележен њен пораст: у Региону Војводине на 12,8% (после 9,2% у Q3), у Региону Шумадије и Западне Србије на 16,8% (са 13,9% у Q3), и у Региону Јужне и Источне Србије на 17% (после 15,4% у Q3 2018).

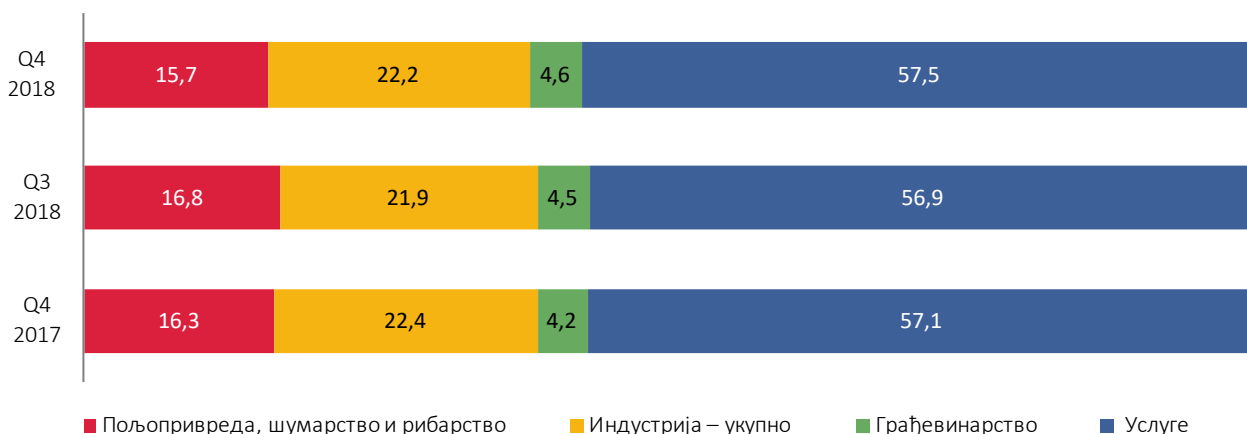
Посматрано према професионалном **статусу**, у односу на претходни квартал број запослених лица је смањен у свим категоријама: самозапослени за 7,9%, запослени радници за 1,8% и помажући чланови домаћинства за 11,2%.

Табела 8.3. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q4 2018 – Q3 2018.

	Q3 2018 (у хиљ.)	Q4 2018 (у хиљ.)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 929,3	2 817,4	-3,8
Самозапослени	692,5	638,0	-7,9
Запослени радници	2 064,5	2 026,4	-1,8
Помажући чланови домаћинства	172,3	153,0	-11,2

Највећи број запослених у четвртном кварталу 2018. забележен је у услужном сектору (57,5%), затим у индустрији (22,2%), пољопривреди (15,7%) и најмање у грађевинарству (4,6%). Овакве тенденције – пораст запослених у услужном, а пад у осталим секторима – присутне су и у глобалној економији и код нас, и у складу су са десетогодишњим трендовима.

Графикон 8.3. Удео запослених по секторима (%)

Речник термина

Незапослени су она лица која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Запослени су лица старости 15 и више година која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натура), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била одсутна са посла.

Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица старости 15 и више година.

Стопа запослености представља проценат запослених у укупном становништву старом 15 и више година.

Стопа незапослености представља проценат незапослених у укупном броју активних становника старих 15 и више година.

Стопа активности представља проценат активног становништва у укупном становништву старом 15 и више година.

9.1. Просечна зарада без пореза и доприноса

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната у Републици Србији за **четврти квартал** 2018. године износила је 50 942 РСД. У односу на исти период претходне године, номинално је виша за 7,5%, а реално за 5,3%.

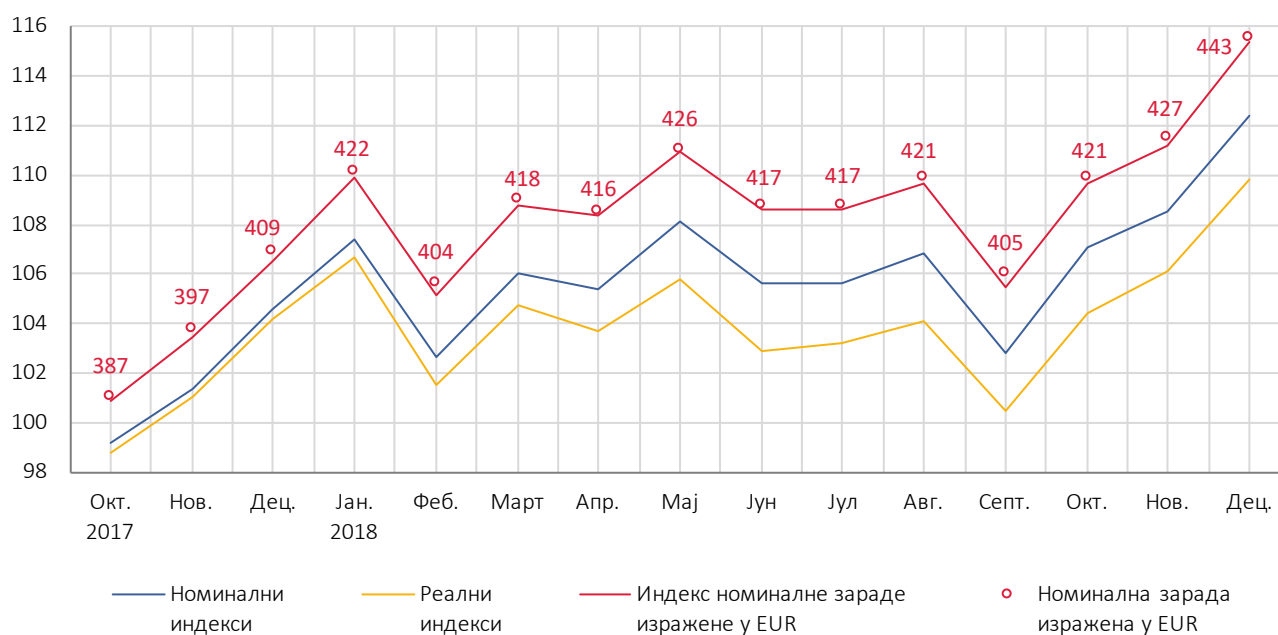
У односу на претходни квартал, тј. Q3 2018, и номинално, и реално је виша за 4,1%.

Просечна зарада без пореза и доприноса у целој 2018. години износила је 49 650 РСД, и, у односу на 2017. годину, номинално је виша за 6,5%, а реално за 4,4%.

Табела 9.1. Реални и номинални индекси зарада без пореза доприноса
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Реални индекси	101,1	100,8	100,9	100,1	103,8	104,5	104,2	105,3
Номинални индекси	104,2	104,6	103,9	103,0	105,5	106,4	106,7	107,5

Графикон 9.1. Зараде без пореза и доприноса, кретање номиналних и реалних индекса
(просек 2017 = 100)

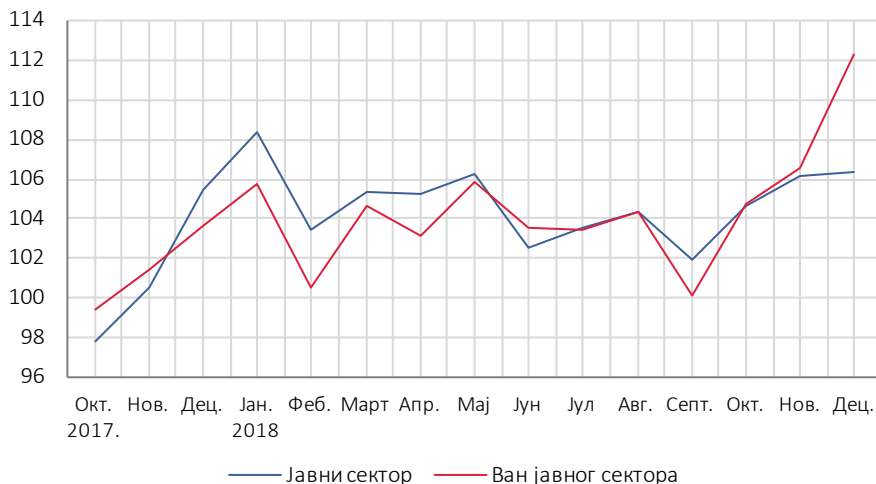
У посматраном периоду, од октобра 2017. (графикон 9.1), захваљујући веома ниској инфлацији, номинални и реални индекси зарада су све до краја 2017. били готово идентични.

Од почетка 2018. долази до акцелерације раста цена, али и зарада, које у овом периоду бележе раст бржи од инфлације – због чега долази до дискрепанције у погледу кретања номиналног и реалног индекса зарада.

Изражена у еврима, просечна зарада без пореза и доприноса у децембру 2017. премашила је 400 евра, а у децембру 2018. је износила 443 евра. Ово је уједно и највиша вредност зараде забележена у посматраном периоду.

9. Зараде

Графикон 9.2. Зараде без пореза и доприноса у јавном сектору и ван јавног сектора, реални индекси (просек 2017 = 100)

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната за Q4 2018. износила је 56 116 РСД у јавном, а 48 448 РСД ван јавног сектора.

У 2018. години, просечна обрачуната зарада у јавном сектору износила је 55 423 РСД, а ван јавног сектора 46 786 РСД.

Током највећег дела 2018. године зараде јавног сектора биле су на вишем нивоу од зарада ван јавног сектора. У Q4 тај однос се мења и долази до бржег раста зарада ван јавног сектора.

Графикон 9.3. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом, у јавном сектору, (јануар–децембар 2018)

Јавни сектор – укупно	55 423 РСД
Јавна државна предузећа	67 537 РСД
Јавна локална предузећа	47 772 РСД
Администрација – сви нивои	58 752 РСД
Ниво државе	61 054 РСД
Ниво аутономне покрајине	61 824 РСД
Ниво локалне самоуправе	47 425 РСД
Здравствени и социјални рад	50 222 РСД
Образовање и култура	52 678 РСД

Поређењем зарада без пореза и доприноса по **секторима делатности (КД 2010)**, запажа се да је највећи реалан раст у 2018, у поређењу са 2017. годином, остварен у секторима Здравствена и социјална заштита (7,1%), Трговина на велико и мало и поправка моторних возила (6,5%) и Услуге смештаја и исхране (6,3%). Пад је забележен у два сектора – Рударство (-0,7%) и Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (-1,4%).

Највиша зарада без пореза и доприноса у 2018. обрачуната је у следећим секторима: Финансијске делатности и делатности осигурања – 90 553 РСД, Информисање и комуникације – 83 174 РСД, Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација – 80 597 РСД, и у сектору Рударство – 76 873 РСД. У свим осталим секторима зараде се крећу у интервалу од 31 637 РСД (Услуге смештаја и исхране) до 60 863 РСД (Стручне, научне, иновационе и техничке делатности).

Графикон 9.4. Кретање реалних зарада без пореза и доприноса, сектори КД (2010)
(2018. у односу на 2017)

Посматрано по **регионима**, највиша просечна зарада без пореза и доприноса у 2018. години обрачуната је у Београдском региону и износи 60 689 РСД. У свим осталим регионима зарада је била испод 50 000 РСД – у Војводини је износила 47 095 РСД, у Региону Шумадије и Западне Србије 42 963 РСД, а у Региону Јужне и Источне Србије 44 130 РСД.

10. Туризам

Од средине 2014. године туристичка активност у Србији бележи пораст. Ово позитивно кретање настављено је и током 2018. године.

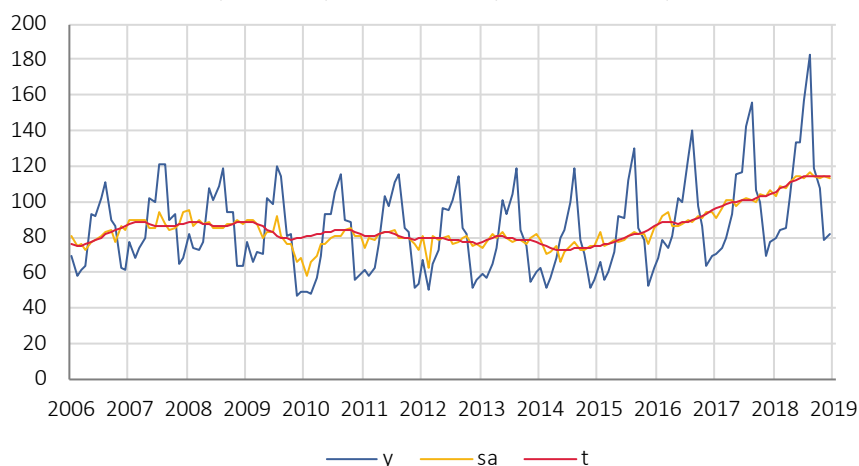
10.1. Ноћења туриста

Мерено бројем ноћења, туризам у Србији је најпре прошао кроз фазу раста промета у периоду 2005–2008. Са 2009. годином долази фаза контракције, која траје и наредне године, а од 2011. до 2013. године уследио је период стагнације, у коме се просечан број ноћења туриста задржао на око 6,6 милиона годишње. У 2014. години, због временских непогода у мају, са падом броја ноћења за 7,3% у односу на 2013, туристички промет је поново доживео снажну контракцију. Међутим, упркос неповољним временским условима на самом почетку туристичке сезоне, 2014. је година која је обележила почетак експанзивног раста туристичке активности у Србији.

Временска серија ноћења туриста садржи веома изражене сезонске флукуације, са највећим вредностима у летњој сезони и у јануару.

Графикон 10.1. Компоненте временске серије укупних ноћења туриста, индекси

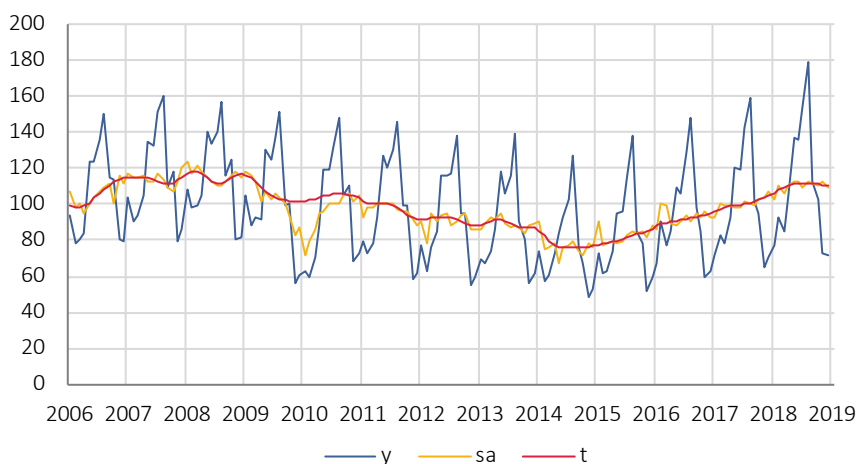
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

У 2018. години регистровано је 9,3 милиона ноћења, што је за 12,1% више него 2017. године. Раст је стабилан од средине 2014. године, па се добри резултати очекују и у наредном периоду.

Графикон 10.2. Компоненте временске серије ноћења домаћих туриста, индекси

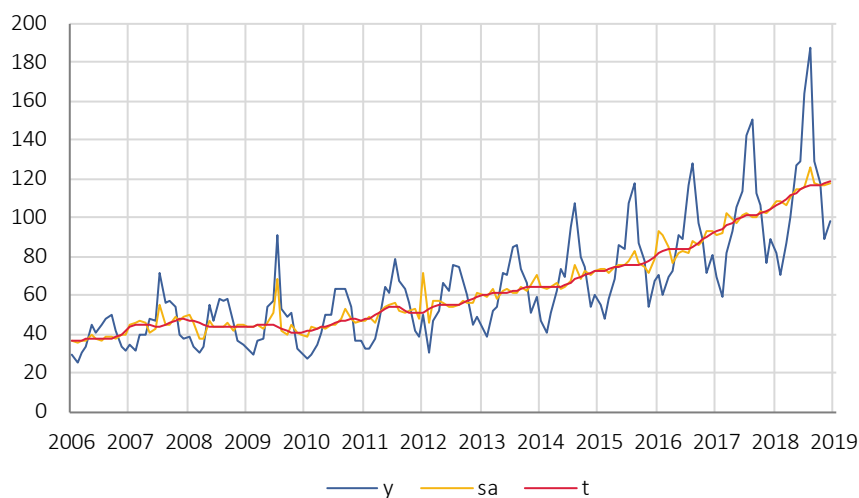
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

У 2018. години, домаћи туристи су остварили 5,7 милиона ноћења, што је за 10,3% више него претходне године. Ова група туриста још увек представља већину посетилаца у Србији, тј. 60,8% укупног броја ноћења. Како су домаћи туристи у прошлости имали доминантан утицај на целокупну туристичку активност, њихово кретање је слично кретању укупног броја ноћења.

Графикон 10.3. Компоненте временске серије ноћења страних туриста, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Број ноћења страних туриста бележи снажнији раст: 15,2% у односу на 2017 годину, тј. 3,7 милиона ноћења у 2018. Тренд раста постоји од почетка 2000. године и све је снажнији, што указује на то да ће, у наредном периоду, страни туристи имати све већи утицај на укупне резултате туризма у Србији. Поређења ради, удео ноћења страних туриста у укупном броју ноћења у 2008. години износио је 19,1%, док је у 2018. години повећан на 39,2%.

Табела 10.1. Ноћења туриста, квартални индекси (%)

(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Укупно	101,6	115,0	111,5	112,0	110,7	113,9	113,4	109,1
Домаћи туристи	99,4	110,8	107,5	111,3	109,2	113,6	110,2	106,7
Страни туристи	105,8	123,1	118,6	113,0	113,5	114,5	118,6	112,3

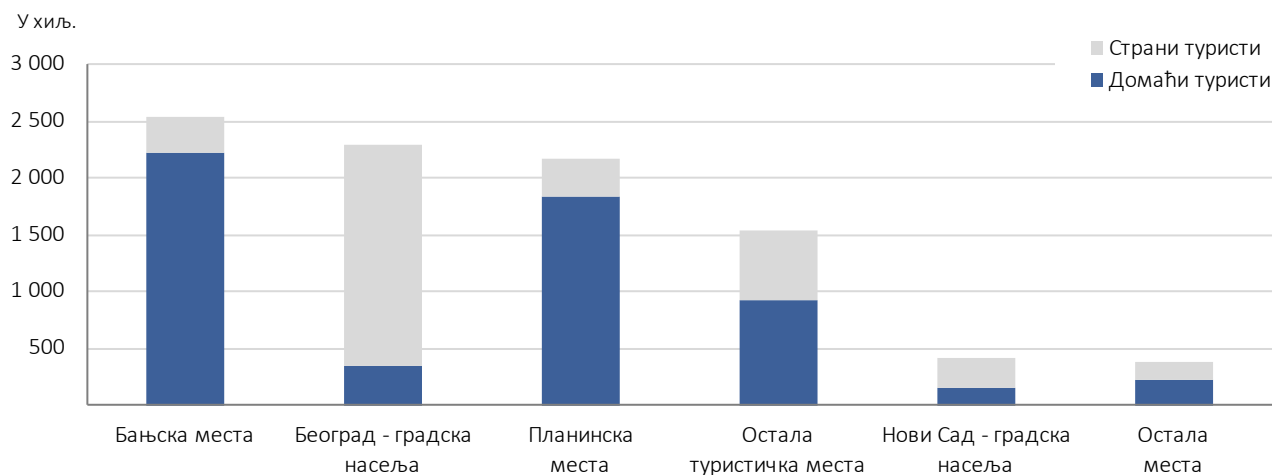
10.2. Најважнија туристичка места

Изражено бројем ноћења туриста, најфреквентније посећивана туристичка места у 2018. била су **бањска места**, са око 2,5 милиона остварених ноћења, што представља 27% од укупног броја туристичких ноћења у Републици Србији. Од тога је 1,3 милиона ноћења остварено у Врњачкој Бањи и Сокобањи. Посетиоци бања су већином били домаћи туристи (87,6% од укупног броја ноћења).

Према фреквенцији посећености туристичких места, следи **Град Београд** и **планинска места** са 2,3 односно 2,2 милиона ноћења. У Београду су већину посетилаца чинили страни туристи (85,4% од укупног броја ноћења), док је 84,1% ноћења у планинским местима остварено од стране домаћих туриста. Најпосећеније планине су биле Златибор (764 000 ноћења) и Копаноник (536 000 ноћења).

10. Туризам

Графикон 10.4. Ноћења туриста по изабраним туристичким местима, 2018.

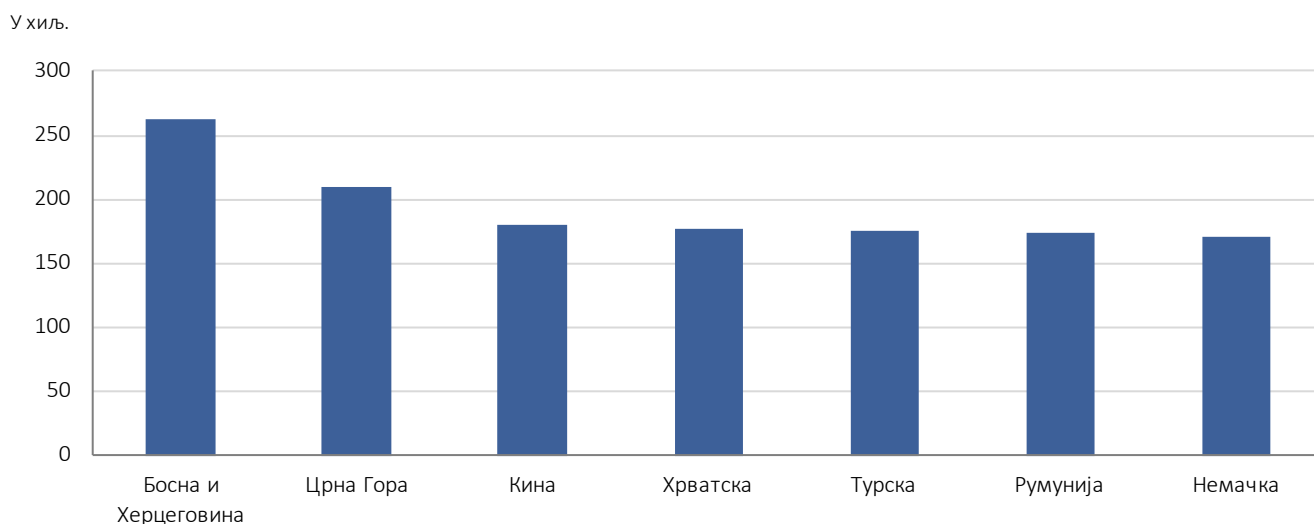

10.3. Земља порекла страних туриста

У 2018. години Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља.

Највише ноћења су остварили посетиоци из следећих земаља – Босне и Херцеговине, Црне Горе, Кине, Хрватске, Турске, Румуније и Немачке. Посетиоци из ових земаља су остварили 37% укупног броја ноћења страних туриста током дванаест месеци 2018. године (од тога: посетиоци из земаља бивше СФРЈ 17,8%).

Графикон 10.5. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, 2018.

11. Анкета о потрошњи домаћинства

Укупни приходи у новцу и у природи у Q4 2018. године већи су за 3,3% у односу на исти квартал претходне године, док је укупна лична потрошња домаћинства у истом периоду била већа за 3,0%.

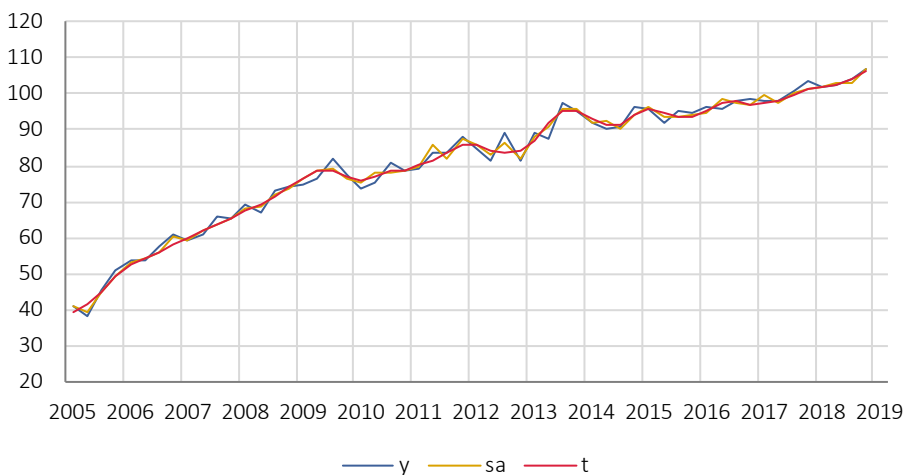
У односу на претходни квартал, Q3 2018, укупни приходи у новцу и у природи већи су за 3,1%, а укупна лична потрошња домаћинства већа је за 2,8%.

Табела 11.1. Вредност прихода у новцу и у природи и личне потрошње домаћинства, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Приходи у новцу и у природи	101,5	102,6	102,9	105,0	104,0	104,4	103,4	103,3
Лична потрошња	101,2	102,2	102,6	104,3	103,7	104,2	103,3	103,0

11.1. Приходи у новцу и у природи

Графикон 11.1. Компоненте временске серије Приходи у новцу и у природи, индекси
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

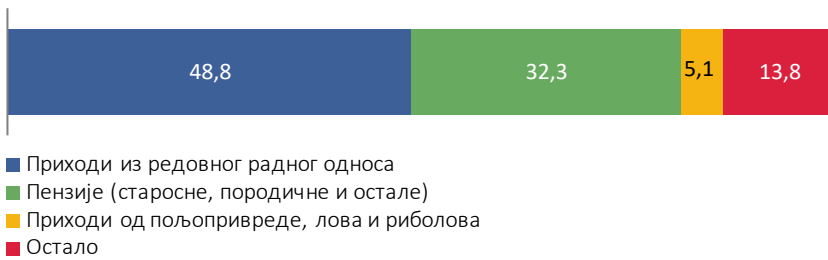

Приходи у новцу и у природи показују растућу тенденцију – у Q4 2018. године тренд компонента је била на нивоу који је за око 6% изнад просека претходне године. Краткорочно гледано, запажа се пораст десезонираног индекса од 3,6% у односу на претходни квартал.

У Q4 2018. године, просечни месечни приходи у новцу и у природи по домаћинству износили су 65 790 РСД и, у односу на претходни квартал (Q3 2018), номинално су виши за 3,1%, док су у односу на исти квартал претходне године (Q4 2017) номинално виши за 3,3%.

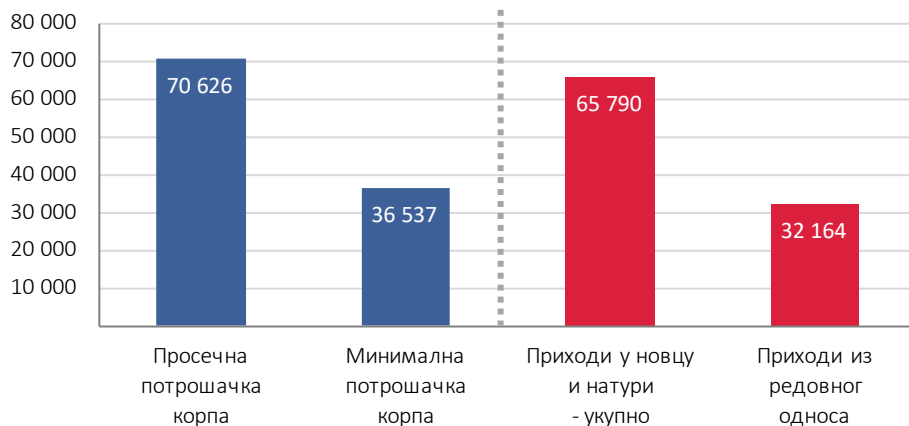
11. Анкета о потрошњи домаћинства

Графикон 11.2. Структура прихода којима домаћинство располаже (%)

У структури прихода којима је домаћинство располагало у Q4 2018. највеће учешће (48,8%) припада приходима из редовног радног односа. Следе приходи од пензија са учешћем од 32,3% и приходи од пољопривреде (5,1%). Остале категорије (њих осам) учествују заједно са 13,8%.

Графикон 11.3. Покривеност просечне и минималне потрошачке корпе приходима у новцу и у природи (РСД)

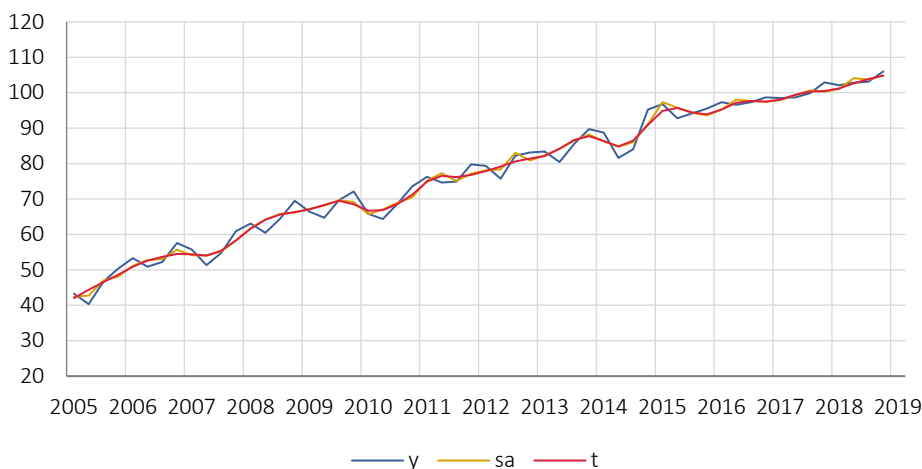

Остварени просечни приходи у новцу и природи у Q4 2018. (65 790 РСД) покривају минималну потрошачку корпу са 180,1%, а просечну потрошачку корпу са 93,2%.
Што се тиче прихода из редовног радног односа (32 164 РСД) којима је домаћинство располагало, минималну потрошачку корпу могло је да покрије са 88,0%, а просечну са 45,5%.

11.2. Издаци за личну потрошњу домаћинства

Графикон 11.4. Компоненте временске серије Лична потрошња домаћинства, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2017 = 100)

Са растућим трендом, на нивоу од око 5% изнад просека претходне године, лична потрошња домаћинства у Q4 2018. наставља растућу тенденцију. Поред растућег дугорочног тренда, присутан је и краткорочни раст десезонираног индекса од 1,1% у односу на претходни квартал.

Издаци за личну потрошњу домаћинства у Q4 2018. године износили су 66 011 РСД, и, у односу на претходни квартал (Q3 2018), номинално су виши за 2,8%, а у односу на исти квартал претходне године (Q4 2017) номинално су виши за 3,0%.

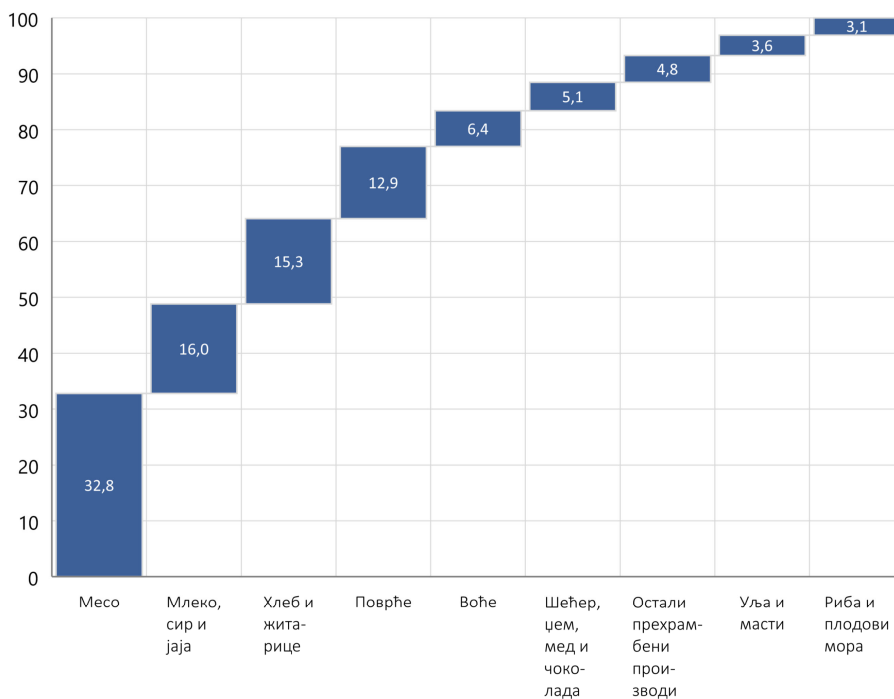
11. Анкета о потрошњи домаћинства

Графикон 11.5. Структура личне потрошње домаћинства (%)

У структури личне потрошње у Q4 2018. највећи део издатака домаћинства чине издаци за храну и безалкохолна пића (34,4% породичног буџета), следе издаци за становање, воду, електричну енергију, гас и остала горива, са учешћем од 17,5% и издаци за транспорт, 9,2%. Остале категорије (њих девет) чине преосталих 38,9% потрошње и појединачно учествују са мање од 10% у укупној потрошњи домаћинства.

Графикон 11.6. Структура издатака за храну домаћинства (%)

У оквиру групе Храна и безалкохолна пића просечно домаћинство највише издваја за месо (32,8%), млеко, сир и јаја (16,0%) и хлеб и житарице (15,3%).

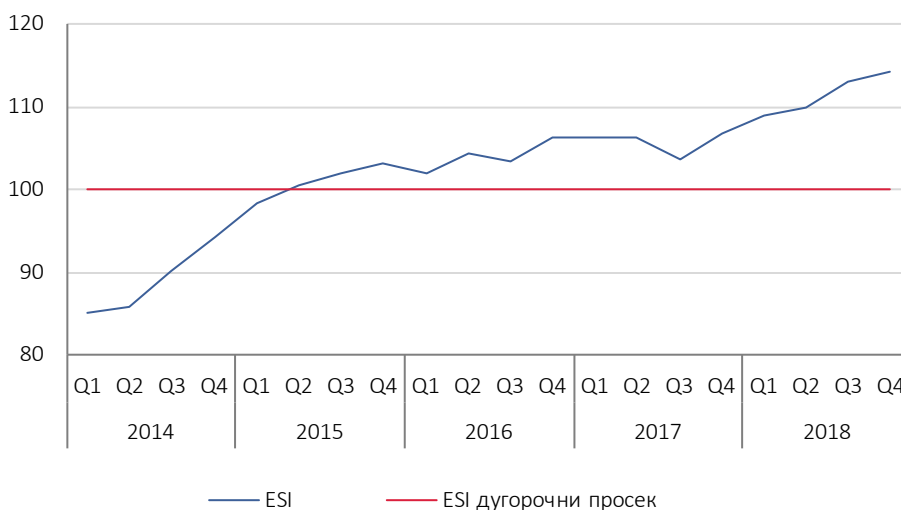
12. Индекс економске климе

12.1. Индекс економске климе (*Economic Sentiment Indicator – ESI*)

Индекс економске климе (енгл. *Economic Sentiment Indicator – ESI*)¹³ представља композитни индикатор чија је сврха да прикаже ставове произвођача и потрошача о економским кретањима и економској стабилности. Овај индикатор се користи за процену економске ситуације, за краткорочне прогнозе, у научне и аналитичке сврхе, као и за међународна поређења. Сходно томе, увид у очекивања економских субјеката јасно сигнализира промене економских кретања, што даје битан допринос креирању економских политика.

ESI је развијен од стране Генералног директората за привреду и финансије Европске комисије. Добија се на основу пет различитих истраживања произвођача и потрошача, чији ставови дају поуздане назнаке економских кретања, а на основу којих су креирани индикатори поверења. Индикатори поверења анализираних сектора су пондерисани, како би најбоље био одражен њихов утицај на привредне активности, и то – прерађивачка индустрија 40%, услужне делатности 30%, потрошња становништва 20%, грађевинарство 5% и трговина на мало 5%. Вредност *ESI* индекса изнад 100 указује на побољшање економске активности, док вредност испод 100 указује на погоршање.¹⁴

Графикон 12.1. Индекс економске климе (%)
(десезонирани подаци)

Индекс економске климе у Србији у четвртном кварталу 2018. године достигао је вредност од 114,2, што је, у поређењу са претходним кварталом, повећање за 1,2 процентна поена (п. п.). Вредност индекса одражава оптимистична очекивања, пре свега у сектору грађевинарства, где је забележен раст од 4,1 п. п, а затим и у сектору услуга – са растом од 1,4 п. п. Насупрот томе, погоршана су очекивања у сектору потрошње (-0,5 п. п.), трговине на мало (-0,3 п. п.) и прерађивачке индустрије (-0,2 п. п.).

Табела 12.1. Индикатори поверења по секторима и индекс економске климе – раст у односу на дугорочни просек (%)¹⁵

Индикатори поверења	Минимум		просек	Максимум		2017				2018			
	датум	вредност		датум	вредност	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Прерађивачка индустрија	Q1 2014	0,3	5,0	Q1 2015	7,6	6,2	6,3	5,2	5,7	5,7	6,9	7,3	7,1
Услуге	Q4 2013	-4,8	9,0	Q2 2016	16,5	13,0	12,9	11,0	12,9	13,1	11,8	10,9	12,3
Трговина на мало	Q2 2014	2,0	9,8	Q2 2018	14,1	8,3	14,1	12,5	11,2	10,7	14,1	12,8	12,5
Грађевинарство	Q3 2013	-41,4	-17,5	Q4 2018	4,8	-9,4	-7,2	-5,4	-5,9	-4,4	0,3	0,7	4,8
Потрошачи	Q4 2014	-19,7	-10,1	Q3 2018	3,3	-8,4	-7,0	-5,4	-5,2	-0,7	-1,1	3,6	3,1
Индекс економске климе	Q4 2013	82,5	100,0	Q4 2018	114,2	106,3	106,4	103,7	106,8	109,0	109,9	113,0	114,2

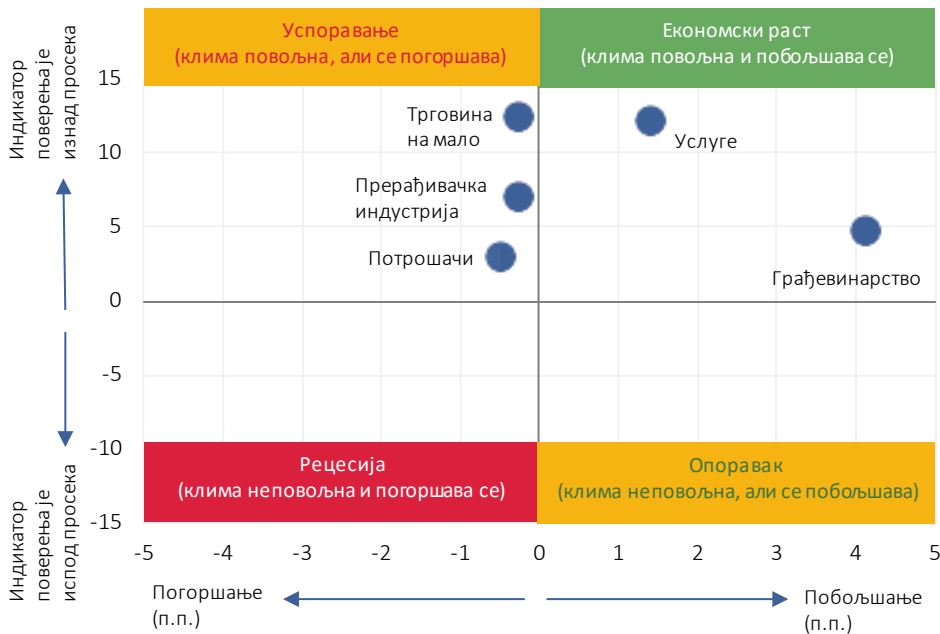
¹³ Извор: *European Commission*, обрада: Републички завод за статистику.

¹⁴ Више о методологији: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcs_user_guide_en_0.pdf.

¹⁵ Квартални подаци представљају тромесечни просек.

12. Индекс економске климе

Графикон 12.2. Семафор економске климе

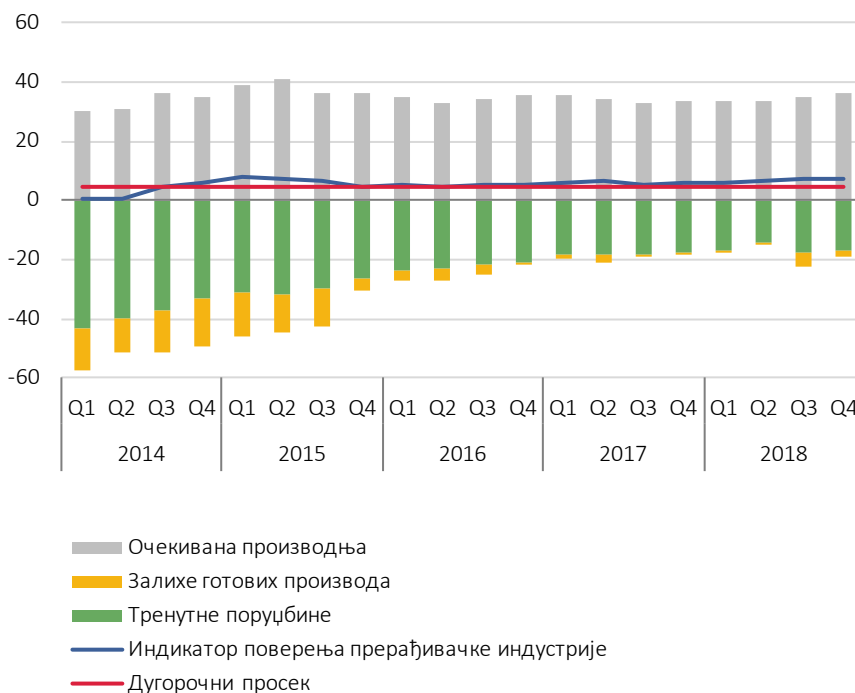

Семафор економске климе, креиран на бази десезонираних индикатора поверења, показује да се сектори услуга и грађевинарства налазе у фази економског раста (експанзије), односно да је у том сегменту економска клима изнад просека и побољшава се. С друге стране, сектори трговине на мало, прерађивачке индустрије и потрошње налазе се у фази успоравања, где је клима повољна, али са тенденцијом погоршања.

12.2. Индикатор поверења прерађивачке индустрије

Индикатор поверења прерађивачке индустрије укључује одговоре економских субјеката о уговореним поруџбинама, очекиваној производњи и залихама готових производа.

Графикон 12.3. Индикатор поверења прерађивачке индустрије (%)
(десезонирани подаци)

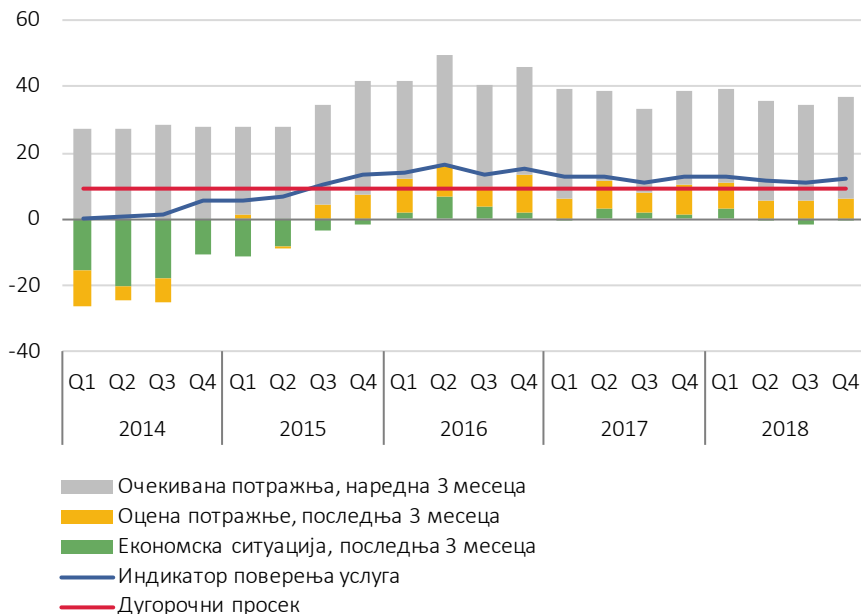
Индикатор поверења прерађивачке индустрије (енгл. *Industry Confidence Indicator – ICI*) у четвртм кварталу 2018. износио је 7,1% или за 0,2 п. п. мање у односу на претходни квартал, али још увек за 2,1 п. п. изнад дугорочног просека. Упркос оптимистичним очекивањима привредника у погледу кретања очекиване производње (раст за 1 п. п.), и даље је негативна оцена о порасту залиха готових производа и тренутним поруџбинама.

12. Индекс економске климе

12.3. Индикатор поверења у сектору услуга

Истраживање у области услужних делатности састоји се од питања о економској ситуацији, текућој и очекиваној потражњи за услугама.

Графикон 12.4. Индикатор поверења услуга (%)
(десезонирани подаци)

Индикатор поверења услуга (енгл. *Services Confidence Indicator - SCI*) бележи низлазни тренд почев од првог квартала 2018. године, да би у четвртм кварталу, са вредношћу од 12,3%, остварио раст за 1,4 п. п. у односу на претходни квартал, што је 3,3 п. п. изнад дугорочног просека. Све три компоненте овог индекса бележе раст, при чему предњачи раст очекивања у погледу потражње у наредна три месеца (2,4 п. п.).

12.4. Индикатор поверења трговине на мало

Истраживање у области трговине на мало састоји се од питања о тренутној и будућој пословној активности предузећа и стању залиха.

Графикон 12.5. Индикатор поверења трговине на мало (%)
(десезонирани подаци)

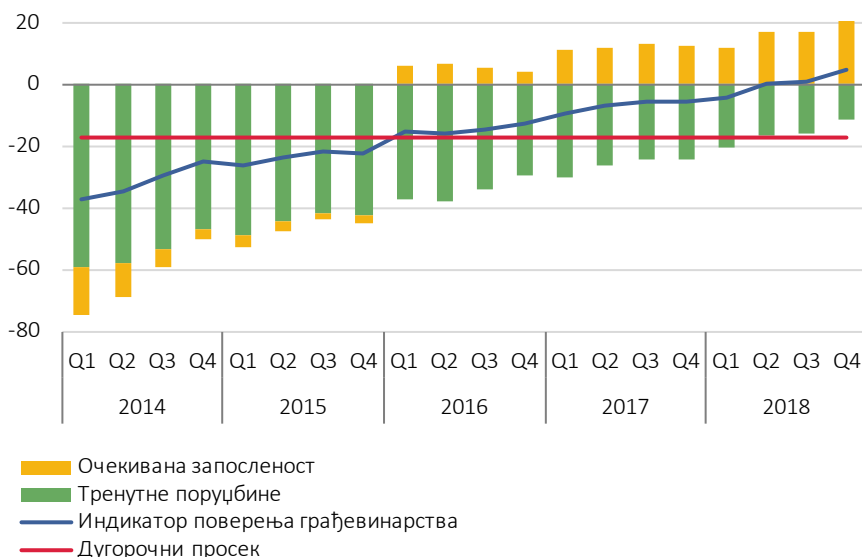

Индикатор поверења трговине на мало (енгл. *Trade Confidence Indicator - TCI*) у четвртм кварталу 2018. опао је за 0,3 п. п., при чему је и даље изнад дугорочног просека за 2,7 п. п. Док су ставови непромењени и оптимистични у погледу тренутне пословне активности, незнатан пад очекивања забележен је када су у питању кретања пословне активности у наредна три месеца (- 0,1 п. п.), насупрот оптимистичним очекивањима у погледу стања залиха (+0,7 п. п.).

12.5. Индикатор поверења грађевинарства

Истраживање у области грађевинарства састоји се од питања о уговореним поруџбинама и очекиваној запослености.

Графикон 11.6. Индикатор поверења грађевинарства (%)
(десезонирани подаци)

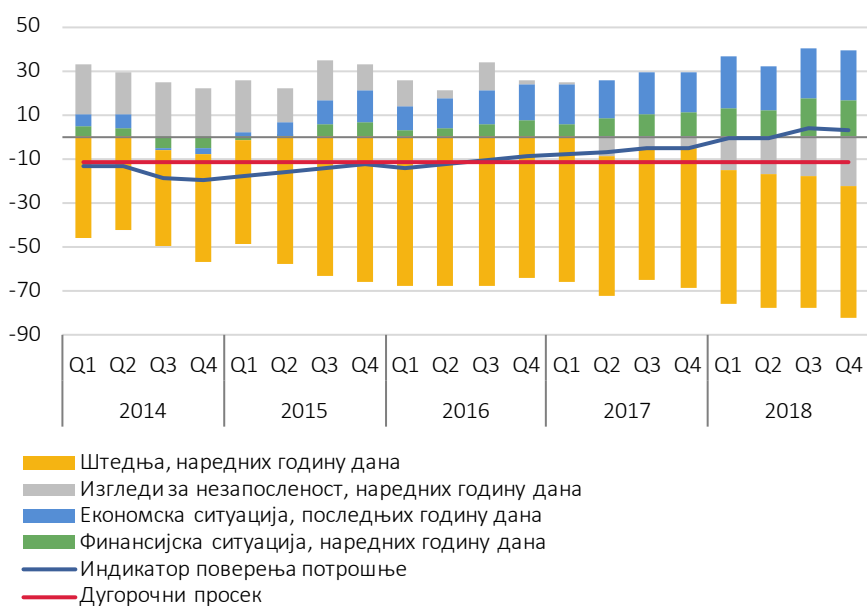

Индикатор поверења грађевинарства (енгл. *Construction Confidence Indicator – CCI*) у четвртм кварталу 2018. забележио је значајан раст (+4,1 п. п.), при чему је превазишао дугорочни просек за чак 22,3 п. п. Обе компоненте индикатора резултирале су растом у односу на претходно тромесечје – очекивања у погледу запослености порасла су за 3,9 п. п., као и тренутне поруџбине, које бележе раст од 4,3 п. п. – упркос њиховој константно негативној оцени.

12.6. Индикатор поверења потрошача¹⁶

Истраживање о потрошњи становништва састоји се од питања о финансијској ситуацији домаћинства, општој економској ситуацији, очекивањима о кретању броја незапослених и штедњи домаћинства.

Графикон 12.7. Индикатор поверења потрошача (%)
(десезонирани подаци)

Индикатор поверења потрошача (енгл. *Consumer Confidence Indicator – CCI*) у четвртм кварталу 2018. опао је за 0,5 п. п., у односу на претходни квартал, иако за чак 13,2 п. п. превазилази дугорочни просек. Пад бележе све компоненте индекса, при чему су очекивања у погледу штедње и незапослености и даље негативна.

¹⁶ Методологија израчунавања индикатора поверења потрошње је измењена од стране Европске комисије и, у складу с тим, подаци су ревидирани.

12. Индекс економске климе

12.7. Индикатор економске климе у Европској унији

Већина земаља ЕУ бележи погоршање економске климе у четвртном кварталу 2018. (у односу на претходни квартал), што је узроковало да *ESI* забележи пад (са вредности 109) за 2,2 п. п. Изузев сектора грађевинарства, који бележи раст очекивања од 1,5 п. п., у осталим секторима очекивања нису оптимистична. Највећи пад очекивања у ЕУ, забележен је у секторима трговине на мало (2,6 п. п.) и услуга (2,3 п. п.).

Графикон 12.7. Показатељи економске климе

i Како тумачити радар?

Скала радар графикана дефинисана је у интервалу од 80 до 120 (просек = 100). Најновији квартални исходи (Q4 2018) упоређени су са претходним кварталним исходима (Q3 2018) и дугорочним просеком (= 100) одговарајуће серије индикатора поверења. Развој удаљен од центра одражава побољшање индикатора поверења, а приближавање центру представља погоршање.

13. Регионалне економске асиметричности

13.1. Регионалне економске асиметричности у Србији

Полазна тачка у сагледавању различитих аспеката регионалних асиметрија је статус градова и општина Србије на основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, број 104/2014). У складу са Уредбом, осим Београдског региона, који нема ниједну општину са статусом неразвијеног подручја, у остала три региона број и величина неразвијених општина изразито варира – Регион Војводине има само једну у групи изразито недовољно развијених (од укупно 46 општина), Регион Јужне и Источне Србије има чак 30 (укупно 53), а у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус има 13 од укупно 53 општине. С друге стране, ниједна општина у Региону Војводине нема статус *девастиране* (девастирана општина је она чији је степен развијености испод 50% републичког просека – погледати Речник термина), док у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус имају три општине, а у Југоисточном региону чак њих 16.

Неуједначен економски раст у Србији последњих деценија допринео је продубљивању већ постојећих територијалних неједнакости. Регионална поларизација присутна је на неколико нивоа – неразвијено подручје, развијени центар и недовољно развијена периферија. Регионалне неравномерности – изражене преко економских, социјалних, демографских и инфраструктурних индикатора – одражавају карактеристике економског и друштвеног система земље.

• Просечне зараде

Ниво развијености региона, мерен просечним зарадама без пореза и доприноса, креће се у размери 1,4 : 1, при чему највише зараде бележи Београдски регион, спрам Региона Шумадије и Западне Србије, са најнижим зарадама. Просечна зарада, без пореза и доприноса 2018. године, у Београдском региону је износила 60 689 РСД или 122,2% просека Републике Србије (49 650 РСД), у Региону Војводине је незнатно испод републичког просека (47 095 РСД или 94,9% републичког просека), док су Регион Јужне и Источне Србије и Регион Шумадије и Западне Србије остварили око 88% националног нивоа (44 130 РСД и 42 963 РСД, респективно).

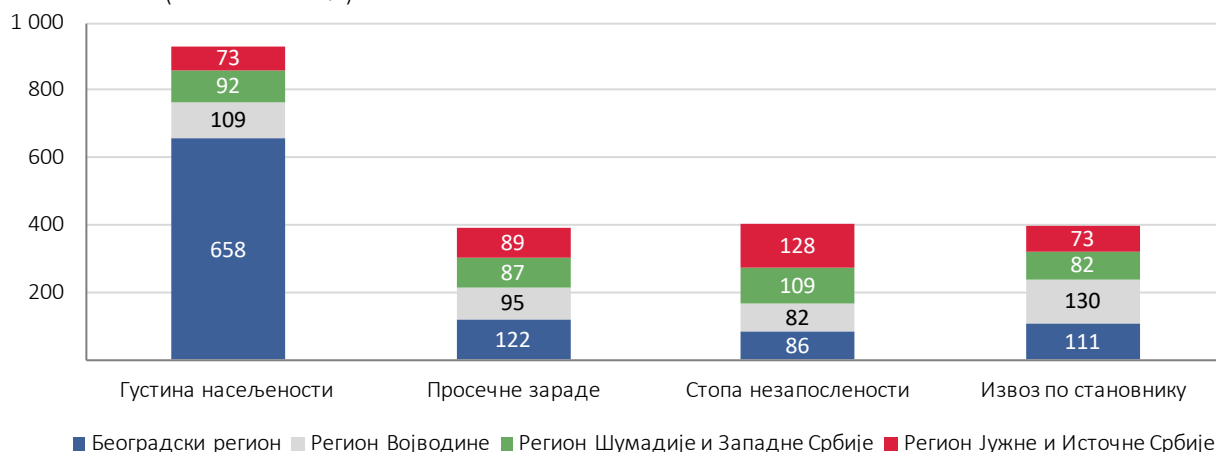
У 50 општина су просечне зараде, без пореза и доприноса, биле испод 80% просека Републике, односно у појединим београдским општинама просечна зарада је била више него двоструко већа у односу на Општину Сврљиг (са најнижом просечном зарадом – 32 152 РСД).

• Тржиште рада

Корелација стопе незапослености и степена развијености региона веома је висока, па, у складу с тим, Регион Јужне и Источне Србије, са вредношћу стопе незапослености од 16,2% у 2018, за 28% превазилази просек Србије (који износи 12,7%), насупрот Региону Војводине, са најнижом стопом незапослености од 10,5%, односно 18% испод националног просека. Када је у питању стопа запослености, предњачи Београдски регион, са стопом од 50% или 5,3% изнад просека Србије, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа стопа – 44% или 7% испод републичког просека.

У 2018. години, Регион Војводине партиципирао је са 27% у укупној запослености и 21% у укупној незапослености (према Анкети о радној снази), док Београдски регион учествује у укупној запослености Републике Србије са близу 25% и у укупној незапослености са 21%. У Региону Шумадије и Западне Србије ради 28% запослених Србије, али је зато у овом региону забележена и скоро трећина укупно незапослених. Регион Јужне и Источне Србије у укупној запослености Србије учествује са 20%, а у укупној незапослености са близу 26%.

Графикон 13.1. Диспропорције на нивоу региона у Србији, 2018. (%)
(ниво РС = 100%)

13. Регионалне економске асиметричности

• Извозна активност

За разлику од других показатеља, у 2018. Београдски регион нема примат у укупном извозу Србије (учешће 27%), пре свега због доминантности услуга у београдској економији (од којих се већина услуга пласира на домаћем, а не на међународном тржишту). Регион Војводине предњачи са учешћем у извозу од 34,8%, затим следе Регион Шумадије и Западне Србије (22,6%) и Регион Јужне и Источне Србије (15,9%). Извоз по становнику одсликава регионалне асиметричности – Регион Војводине са извозом по становнику од 3 022 EUR за 30% је виши од републичког просека и скоро двоструко превазилази вредност извоза по становнику Региона Јужне и Источне Србије (1 698 EUR), који је за 27% нижи од републичког просека.

• Демографска структура¹⁷

Према последњим расположивим подацима, густина насељености у Београдском региону је 6,5 пута виша од просечне густине насељености у Републици Србији, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа густина насељености – 27% испод републичког просека. Иако сви региони релативно уједначено партиципирају у укупној популацији Србије, унутаррегионалне разлике су знатно израженије. Тако, на пример, у шест градова Региона Војводине је концентрисано чак 47% становништва. Међутим, популациона неравномерност је најизраженија у друга два региона: Регион Шумадије и Западне Србије има осам градова у којима живи 45% укупног становништва Региона, док у 13 неразвијених општина живи свега 13%. Овај однос је још израженији у Региону Јужне и Источне Србије, у којем у девет градова живи 56% популације, док у чак 30 неразвијених општина живи тек 31% становништва. Поред тога, због економских миграција, број становника Београдског региона константно расте (за 1,7% између 2011. и 2017. године), док број становника у остала три региона опада. То истовремено значи да ће разлике у густини насељености додатно расти, јер насељеност у Јужној и Источној Србији постаје све разурђенија, док у Београдском региону постаје све гушћа.

• Саобраћајна инфраструктура

У Републици Србији постоје велике регионалне и унутаррегионалне разлике у погледу инфраструктурне опремљености (саобраћајне, телекомуникационе и водопривредне, односно пратеће супраструктуре). Кроз квалитет путева, телекомуникација и савремених услова становања, разлике се, пре свега, манифестују кроз неразвијено јужно подручје и развијенији север Србије. Незадовољавајуће стање путне мреже нарочито је изражено код општинских (локалних) путева, неопходних за свакодневно функционисање, развој и активирање општина и насеља. На ово нам јасно указује податак да је у 41 општини¹⁸ учешће локалних путева са савременим коловозом испод просека, док 12 општина бележи учешће испод 20% и то су управо неразвијена и девастирана подручја која се суочавају са највећим развојним проблемима. Такође, *стопа обнављања аутомобила* (број први пут регистрованих аутомобила у односу на укупан број регистрованих аутомобила), као показатељ социоекономских неједнакости на регионалном нивоу, у 2018. варира од 6,5 у Региону Јужне и Источне Србије до 7,6 у Београдском региону. Број први пут регистрованих аутомобила у поређењу са бројем становника у 2018. одражава сличан однос тако што Београдски регион предњачи у односу на просек Србије за 22% насупрот Региону Јужне и Источне Србије, са свега 78% националног просека.

Регионална асиметричност је сагледана кроз однос екстремних (највиших и најнижих) вредности кључних индикатора. На пример, највећа густина насељености је забележена у Београду и девет пута превазилази густину насељености у Региону Јужне и Источне Србије, где је најнижа (табела 13.1).

Табела 13.1. Екстремне вредности индикатора регионалне асиметричности, 2018.

Индикатори	Густина насељености km ² , 2017.	Просечне нето зараде	Стопа незапослености	Извоз по становнику	Демографско пражњење 2011–2017
Екстремне вредности (највиша : најнижа)	9 : 1	1,4 : 1	1,5 : 1	1,8 : 1	(-5,7) : (+1,7)
	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Регион Војводине	Регион Војводине : Регион Јужне и Источне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион

¹⁷ На основу процењеног броја становника за 2017. годину

¹⁸ Подаци се односе на 2017. годину.

13. Регионалне економске асиметричности

Табела 13.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2)
(ниво РС = 100%)

	2017				2018			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Београдски регион								
Просечне зараде, у РСД	126,5	125,5	125,7	124,7	122,0	121,6	122,3	123,1
Стопа запослености	105,4	103,1	101,7	104,3	106,0	106,0	103,3	106,1
Стопа незапослености	90,4	102,5	105,4	97,3	89,9	84,9	90,3	77,5
Извоз по становнику, у EUR	108,0	111,4	110,2	109,0	109,7	111,2	111,1	111,1
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	123,1	146,3	131,7	133,3	134,4	147,6	133,2	134,4
Регион Војводине								
Просечне зараде, у РСД	94,6	96,9	96,1	98,2	94,7	94,8	94,9	94,9
Стопа запослености	98,4	98,8	99,0	98,5	99,1	99,0	99,6	99,8
Стопа незапослености	93,2	86,4	90,7	89,8	87,2	84,0	69,9	86,8
Извоз по становнику, у EUR	126,4	122,5	123,6	123,7	125,8	127,7	132,4	136,4
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	109,7	95,9	95,3	98,5	96,8	91,9	94,1	98,4
Регион Шумадије и Западне Србије								
Просечне зараде, у РСД	84,2	83,0	83,7	83,3	86,6	86,9	86,6	86,0
Стопа запослености	103,4	102,1	103,1	102,8	101,3	101,0	103,7	100,4
Стопа незапослености	100,7	100,0	98,4	102,7	105,4	105,9	110,6	114,7
Извоз по становнику, у EUR	93,9	90,8	85,3	86,4	84,8	86,6	79,1	76,5
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	89,7	87,9	106,4	94,6	94,1	88,5	93,7	93,4
Регион Јужне и Источне Србије								
Просечне зараде, у РСД	86,9	86,7	87,0	85,3	89,0	89,5	88,8	88,2
Стопа запослености	92,1	95,6	95,2	93,1	92,0	93,2	92,3	92,8
Стопа незапослености	117,8	112,7	109,3	111,6	123,6	131,1	134,5	123,3
Извоз по становнику, у EUR	66,1	71,1	78,2	77,9	76,6	70,2	74,2	73,4
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	74,4	68,1	61,1	70,5	72,0	70,7	77,5	72,1

Речник термина

Класификација региона и јединица локалне самоуправе (општина) – према Уредби. Уредбом је утврђена јединствена листа развијености *региона* (који су, према степену развијености, разврстани у развијене и недовољно развијене регионе) и *општина*, разврстаних у четири групе и девастирана подручја. У првој групи су општине чији је степен развијености изнад републичког просека, у другој општине са степеном развијености у распону од 80% до 100% републичког просека, трећој припадају недовољно развијене општине чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека, док су у четвртој групи изразито недовољно развијене општине чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Девастирана подручја су општине из четврте групе чији је степен развијености испод 50% републичког просека (на основу података органа надлежног за послове статистике и финансија). Разврставање региона врши се на основу вредности БДП-а по становнику у региону у односу на републички просек, за референтни период. Развијени региони су региони који остварују вредност БДП-а изнад вредности републичког просека, и то: 1) Београдски регион; 2) Регион Војводине. Недовољно развијени региони су региони у којима је вредност БДП-а испод вредности републичког просека, и то: 1) Регион Шумадије и Западне Србије; 2) Регион Јужне и Источне Србије. Такође, статус недовољно развијеног региона има Регион Косово и Метохија.

Демографско пражњење је појам који осликава природни и механички одлив становништва у одређеном географском или административном подручју.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Светска економска и финансијска криза снажно су утицале на економије држава чланица Европске уније. Међутим, размере и трајање економске контракције значајно су се разликовале међу државама чланицама. У таквим условима, јавила се потреба за снажнијим економским управљањем и бољом координацијом политика међу државама чланицама ЕУ. С тим у вези, Европски савет је одлучио да успостави Европски семестар 2010. године као посебан инструмент надзора и заједничке координације буџетских, економских и структурних политика држава чланица са циљевима и правилима договореним на нивоу ЕУ. Структура Европског семестра почива на три стуба, а један од тих стубова је и Процедура у случају макроекономских неравнотежа (енг. *Macroeconomic Imbalance Procedure – MIP*). Друга два стуба чине стратегија Европа 2020 и Пакт за стабилност и раст (енг. *Stability and Growth Pact – SGP*). Први циклус европског семестра покренут је 2011.

Процедура у случају макроекономских неравнотежа представља главни механизам за надзор и корекцију штетних макроекономских неравнотежа у државама чланицама и њен крајњи циљ јесте јачање њихове отпорности и отпорности целокупне економије ЕУ на сличне шокове у будућности.

У оквиру превентивног дела *MIP* механизма једном годишње процењују се потенцијални ризици макроекономских неравнотежа у државама чланицама путем механизма упозоравања. Инструментаријум који се користи у ту сврху чине индикатори за праћење макроекономских неравнотежа – *MIP* индикатори, представљени у форми табеле постигнућа (енг. *MIP Scoreboard*). Реч је о 14 основних индикатора стања и токова који треба да укажу на појаву макроекономских неравнотежа које настају на кратак рок и неравнотежа које настају због структурних и дугорочних трендова. За сваки показатељ дефинисана је референтна вредност, у односу на коју се оцењују остварења држава чланица.

Полазна основа Процедуре у случају макроекономске неравнотеже јесте Извештај о механизму упозоравања (енг. *Alert Mechanism Report*) Европске комисије. Извештај се заснива на економској интерпретацији поменутих 14 основних индикатора и представља основу за евентуални детаљни преглед макроекономског стања држава чланица са високим ризиком од потенцијалних штетних неравнотежа. На основу резултата детаљног прегледа, Комисија одлучује о евентуалном покретању поступка у случају прекомерних неравнотежа.

Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа обухватају: (а) индикаторе унутрашње неравнотеже – задуженост, индикатори кретања на финансијском тржишту и тржишту некретнина (цене некретнина), запосленост, и (б) индикаторе екстерне неравнотеже и конкурентности – текући рачун платног биланса, реално кретање ефективног девизног курса (енг. *Real Effective Exchange Rate – REER*), удео на извозним тржиштима и номинални јединични трошкови рада¹⁹.

Основни индикатори за праћење макроекономских неравнотежа – преглед резултата за Србију

У даљем тексту приказани су резултати које би Србија остварила хипотетичким учествовањем у *MIP* циклусу за 2020. годину. С тим у вези, детаљно се оцењују остварења Србије према појединим показатељима закључно са 2018. годином и додатно анализирају структурни узрочници прекорачења референтних вредности код показатеља *MIP*-а који су посебно проблематични за Србију.

Од укупно четрнаест показатеља, у првом циклусу анализе обухваћено је осам показатеља, с обзиром на то да су за њих подаци директно доступни у овом тренутку. Реч је о следећим индикаторима: салдо текућег рачуна платног биланса, међународна инвестициона позиција, удео у светском извозу робе и услуга, бруто дуг опште државе, стопа незапослености, стопа активности, стопа дугорочне незапослености и стопа незапослености младих. Дефиниције и објашњења за сваки од ових индикатора дати су у наставку текста, где је сваки индикатор појединачно посматран и анализиран.

¹⁹ Номинални јединични трошак рада је показатељ трошковне конкурентности економије и указује на евентуалну неусклађеност између раста номиналних плата и раста продуктивности радне снаге. Израчунава се стављањем у однос накнаде по запосленом са реалним БДП-ом по запосленом, односно стављањем у однос номиналних трошкова по једном запосленом са продуктивношћу рада.

У контексту *MIP*-а, показатељ кретања јединичних трошкова рада дефинисан је као трогодишња промена номиналног јединичног трошка рада. Утврђени референтни распон за државе чланице изван еврозоне је $\pm 12\%$, док је за државе еврозоне $\pm 9\%$, уз образложење да се државама изван еврозоне може толерисати бржи раст јединичног трошка рада због специфичности процеса реалне конвергенције.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Од посматраног броја показатеља (осам), Србија тренутно премашује референтне вредности у неповољном смеру за три показатеља. Реч је о следећим показатељима: салдо текућег рачуна, међународна инвестициона позиција и стопа незапослености.

Сумарни приказ резултата примене *MIP* оквира за Србију дат је у табели 14.1.

Табела 14.1. Постигнућа Србије према основним индикаторима макроекономских неравнотежа, 2013–2018.

	Дефиниција	Референтна вредност	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
Салдо текућег рачуна	Трогодишњи покретни просек, % БДП-а	-4% БДП/ 6% БДП	-9,0	-7,4	-4,9	-4,0	-3,9	-4,4
Међународна инвестициона позиција	Текућа година, % БДП-а	-35% БДП	-84,6	-92,2	-95,5	-95,0	-91,2	-87,8
Удео у светском извозу робе и услуга	Петогодишња % промена	-6%	9,8	12,3	23,1	33,9	48,4	28,4
Бруто дуг опште државе	Текућа година, % БДП-а	60% БДП	57,5	67,5	71,2	68,8	58,7	54,3
Стопа незапослености	Трогодишњи покретни просек, % БДП-а	10%	23,0	21,7	17,7	17,4	15,5	13,8
Стопа активности становништва 15-64 год.	Трогодишња промена у п. п.	-0,2 п. п.	2,7	3,9	3,5	4,0	3,4	4,3
Дугорочна стопа незапослености активне популације 15-74 год.	Трогодишња промена у п. п.	0,5 п. п.	3,6	-4,1	-7,4	-7,0	-4,7	-3,8
Стопа незапослености младих	Трогодишња промена у п. п.	0,2 п. п.	3,2	-3,3	-7,9	-14,5	-15,6	-13,5

¹ Процена.

С обзиром на референтни период посматрања у публикацији „Трендови“, анализа у наставку текста биће проширена кварталним кретањима у 2018. години²⁰. Међутим, треба имати у виду годишњи циклус спровођења *MIP* процедуре и с тим у вези чињеницу да Европска комисија презентује и тумачи резултате у тим оквирима. Такође, ради обезбеђивања упоредивости међу државама чланицама ЕУ, Европска комисија прописује да се приликом обрачуна појединих индикатора користе тачно одређене базе података релевантних међународних институција. Реч је, заправо, о *MIP* индикаторима који се обрачунавају као количник две величине, при чему се подаци за величину у именуоцу преузимају из поменутих база података. То је случај, на пример, са индикатором удела у светском извозу робе и услуга за чији обрачун се користе подаци из базе података Међународног монетарног фонда²¹. Будући да је реч о годишњем податку, последњи расположиви податак односи се на 2017. годину. С тим у вези, за потребе тумачења кретања овог индикатора за 2018. годину, биће коришћена процена аутора о кретању светског извоза робе и услуга применом модела екстраполације функције регресије серије одговарајућих годишњих података, уз интервал поузданости од 95%. Што се тиче извоза робе и услуга из Србије у Q4 2018, одговарајући податак се преузима из платног биланса Народне банке Србије.

²⁰ Изузетак су последња четири индикатора тржишта рада, који су објашњени у посебном делу посвећеном тржишту радне снаге, те ће у контексту *MIP*-а бити посматрани и тумачени на годишњем нивоу.

²¹ <https://data.imf.org/?sk=7A51304B-6426-40C0-83DD-CA473CA1FD52&sid=1542633711584>

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

14.1. Салдо текућег рачуна платног биланса (референтни распон од -4% до +6% номиналног бруто домаћег производа у трогодишњем покретном просеку)

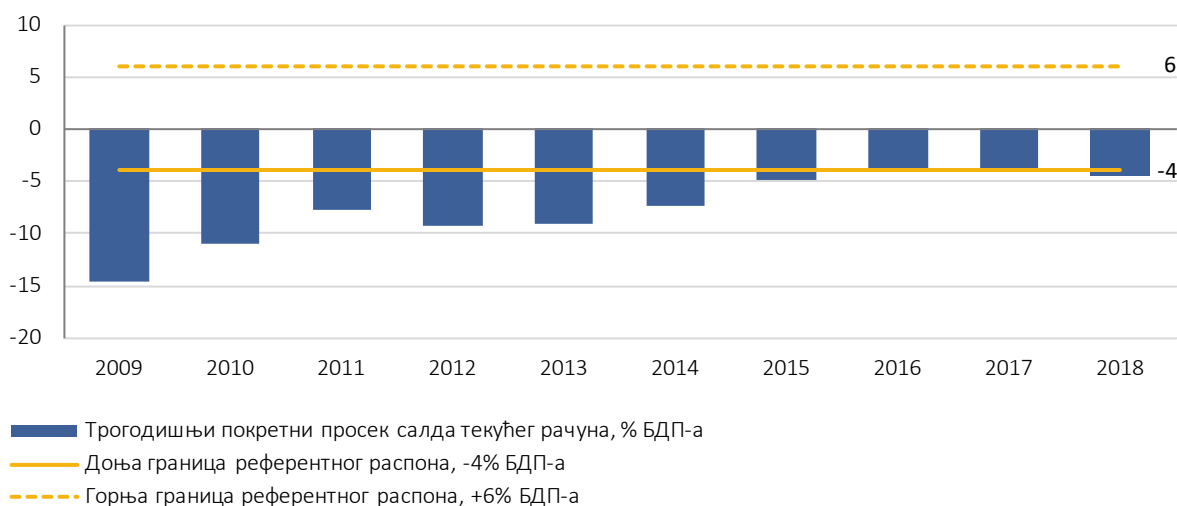
Салдо текућег рачуна платног биланса представља један од најважнијих и најчешће коришћених показатеља екстерне макроекономске позиције земље. Постојање неравнотежа на текућем рачуну може указивати на повећану изложеност економије екстерним шокovima, али и на присуство других макроекономских неравнотежа. При томе, Европска комисија не вреднује неравнотеже на текућем рачуну симетрично. Већа важност се придаје дефицитима који су често повезани са низом других макроекономских неравнотежа и ризика. Ризици који произлазе из суфицита на текућем рачуну нису занемарљиви, али су ипак знатно блажи од ризика повезаних са дефицитима.

Приликом одабира показатеља за салдо текућег рачуна, уместо годишњег односа салда текућег рачуна и БДП-а, користи се трогодишњи покретни просек тог односа, с циљем да се ублаже ефекти могућих наглих годишњих колебања у салду текућег рачуна. Границе референтног распона утврђене су на -4% БДП-а и +6% БДП-а.

Према овом показатељу, Србија задовољава критеријуме једино у 2016. и 2017. години, када је трогодишњи просек односа салда текућег рачуна и БДП-а износио -4,0% и -3,9%, респективно (доња граница референтног распона је -4,0%). У свим осталим годинама, Србија не задовољава критеријум за овај показатељ. Међутим, у целокупном периоду посматрања, уочљиво је приближавање доњој граници референтног распона (графикон 14.1).

Треба очекивати да Србија и у наредним годинама неће испунити критеријум за овај показатељ с обзиром на начин његовог израчунавања²² и на чињеницу да је у 2017. години забележен раст учешћа дефицита текућег рачуна у БДП-у, са 2,9% у 2016. на 5,2%. Према процени, исти проценат је остварен и у 2018. години (5,2%). Посматрано по кварталима, у првом кварталу 2018. године забележено је учешће дефицита текућег рачуна у номиналном БДП-у од 7,5%, након чега у другом и трећем кварталу ово учешће пада на 5,3% и 5,2%, респективно. У четвртном кварталу 2018. године, остварен је дефицит текућег рачуна у износу од 588,8 мил. EUR, односно 5,2% номиналног БДП-а, што је једнако оствареном учешћу дефицита текућег рачуна у номиналном БДП-у у истом периоду прошле године, као и у односу на Q3 2018. године.

Графикон 14.1. Салдо текућег рачуна, трогодишњи покретни просеци, 2009–2018. (% БДП-а)

Напомена: 2018. година према процени аутора.

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

²² Будући да се индикатор салда текућег рачуна исказује као трогодишњи покретни просек, уколико дефицит текућег рачуна у 2018. години буде износио процењених 5,2% номиналног БДП-а, онда ће се стављањем у однос дефицита од 2,9% номиналног БДП-а из 2016. и процената из 2017. и 2018. године добити трогодишњи просек учешћа дефицита текућег рачуна у номиналном БДП-у изнад границе од 4%, тачније износиће 4,4%. Ово значи да би у 2019. години удео дефицита текућег рачуна у номиналном БДП-у требало да буде на нивоу од 1,7% и ниже како би Србија у наредном периоду изашла из неравнотеже према овом показатељу.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Овакав ниво текућег дефицита последица је повећања спољнотрговинског дефицита услед значајнијег раста робног дефицита (и поред истовременог раста суфицита на рачуну услуга). Повећање вредности робног дефицита у Q4 2018. резултат је бржег раста увоза од извоза. Извоз робе је за 8,3% изнад вредности из Q4 2017, док је, истовремено, раст увоза 13,4%. У поређењу са претходним кварталом и извоз и увоз убрзавају раст, с тим што је убрзање раста увоза израженије (табела 14.2).

Остварени суфицит у трговини услугама износи 329,4 мил. EUR у Q4 2018, што представља 2,5% БДП-а. Иако постоји тренд раста учешћа суфицита у трговини услугама у БДП-у у односу на раније године, спољнотрговински дефицит је виши у односу на нивое из претходних квартала услед израженог пораста робног дефицита.

С обзиром на постојеће трендове, као и на раст домаће тражње услед раста економије, оцена је да ће текући дефицит у 2019. години бити изнад процењеног нивоа из 2018. године и да ће износити око 6% БДП-а.

Табела 14.2. Платни биланс Србије, 2015–2018.

	2015	2016	2017	2018 – кумулативи			
				Q1	Q2	Q3	Q4
Салдо текућег рачуна, мил. EUR	-1 233,8	-1 074,9	-2 050,8	-724,2	-1 078,3	-1 634,0	-2 222,8
Салдо текућег рачуна, % БДП-а	-3,5	-2,9	-5,2	-7,5	-5,3	-5,2	-5,2
Спољнотрговински салдо (роба и услуга), мил. EUR	-2 915,4	-2 211,9	-3 031,4	-911,9	-1 822,1	-2 773,1	-4 153,7
Спољнотрговински салдо, % БДП-а	-8,2	-6,0	-7,7	-9,4	-9,0	-8,9	-9,7
Извоз робе и услуга, мил. EUR	15 727,6	17 384,9	19 312,0	4 850,0	10 185,6	15 694,4	21 238,4
Извоз робе и услуга, индекси, претходна год. = 100	108,8	110,5	111,1	110,6	109,3	109,8	110,0
Увоз робе и услуга, мил. EUR	18 643,0	19 596,8	22 343,4	5 761,9	12 007,7	18 467,4	25 392,2
Увоз робе и услуга индекси, претходна год. = 100	103,0	105,1	114,0	113,2	111,9	113,3	113,6
Покривеност увоза извозом, %	84,4	88,7	86,4	84,2	84,8	85,0	83,6

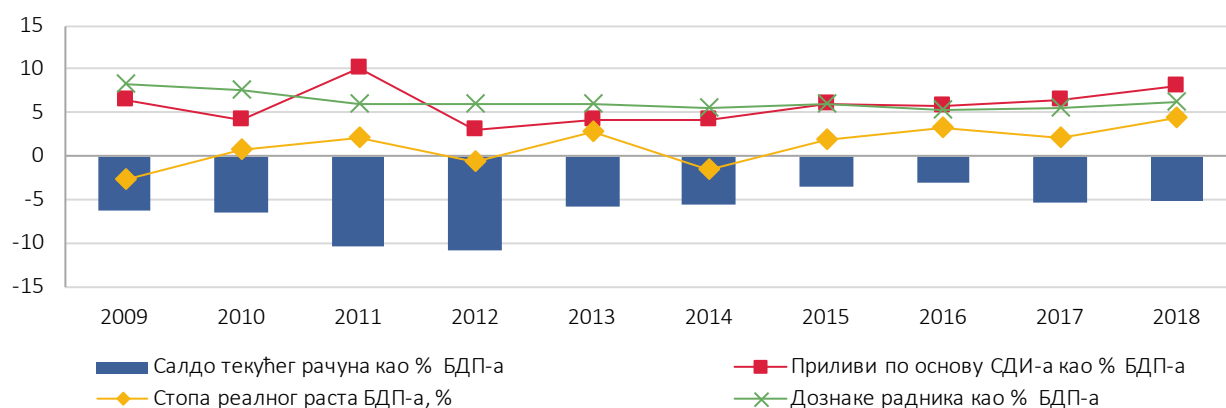
Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

Напомена: Процена аутора за величине исказане као проценат БДП-а. Номинални износ БДП-а у 2018. процењен је на основу модела пројекција Републичког завода за статистику (пресек: 24. фебруар 2019).

Дефицит текућег рачуна у 2018. години је донекле компензован порастом прилива од секундарног дохотка, и то пре свега по основу дознака, уз раст суфицита на рачуну услуга. Прилив капитала у 2018. првенствено је остварен по основу прилива страних директних инвестиција од 3,5 млрд. EUR, чиме је учешће ових инвестиција у БДП-у повећано са 6,5% у 2017. на процењених 8% БДП-а у 2018.

На рачуну портфолио инвестиција забележено је високо раздуживање, при чему је најизраженији одлив забележен по основу отплате Еуробонд 2012 обвезница, у износу од 1 млрд. USD, као и превремене отплате дуга Лондонском клубу поверилаца. Овим је забележен нето одлив на рачуну портфолио инвестиција од 913,0 мил. EUR у 2018. години. Насупрот томе, нето прилив по основу осталих инвестиција износио је 552,4 мил. EUR, што је за 287,6 мил. EUR више у односу на 2017. годину.

Графикон 14.2. Салдо текућег рачуна по одабраним компонентама, 2009–2018. (% БДП)

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

Напомена: 2018. година према процени аутора.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

14.2. Међународна инвестициона позиција (референтна вредност од -35% номиналног БДП-а у текућем периоду)

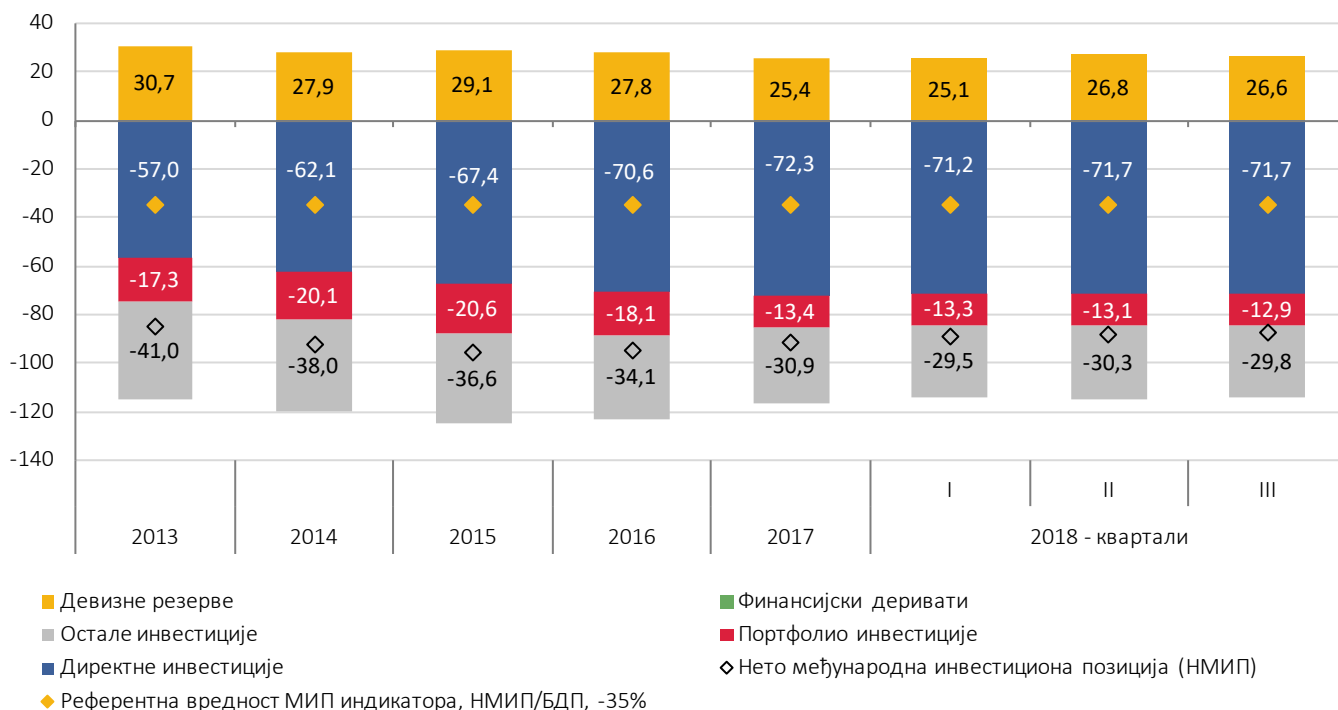
Међународна инвестициона позиција представља разлику између стране финансијске активе и пасиве земље. Другим речима, разлика између финансијских средстава којима једна економија располаже и средстава која дугује одражава стање њених међународних улагања. Па тако, у зависности од предзнака међународне инвестиционе позиције, земља може бити нето кредитор или нето дужник у односу на остатак света.

Заједно са показатељем салда текућег рачуна платног биланса, користи се у анализи стања и динамике екстерне позиције земље (енг. *stock-flow analysis*) и служи за процену изложености ризику земље у економским односима са иностранством.

Као показатељ користи се однос стања међународних улагања и БДП-а у текућем раздобљу. Референтна вредност износи -35% БДП-а, што значи да државе чије нето иностране обавезе премашују 35% БДП-а не задовољавају овај показатељ.

Са просечним учешћем нето иностраних обавеза, у периоду од 2013. до 2018. године, од око 91% у номиналном БДП-у, Србија знатно премашује утврђену референтну вредност за показатељ стања међународних улагања. У 2015. години, међународна инвестициона позиција Србије чинила је 95,5% годишњег БДП-а, након чега следи период пада да би на крају 2017. ово учешће износило 91,2%. Овакав тренд је настављен и током 2018. године. Наиме, током трећег квартала 2018. године, нето иностране обавезе повећане су за 289,6 мил. и износе 36,9 млрд. EUR, док је њихово учешће у номиналном БДП-у смањено на 87,8% на крају Q3 2018.

Графикон 14.3. Структура међународне инвестиционе позиције по функционалним категоријама, 2013 – Q3 2018. (% БДП-а)

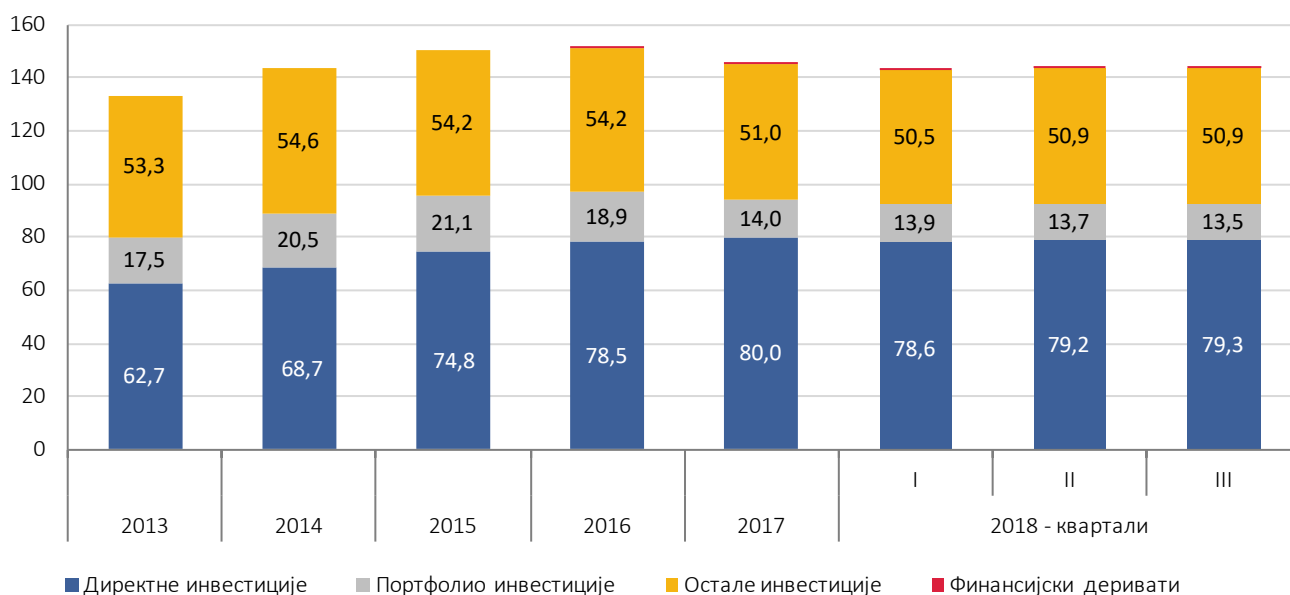
Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

Значајан део стране нето финансијске пасиве чине инострани кредити и други облици дугова према иностранству. На крају 2017. године они износе 24,9 млрд. EUR, односно 43,8% укупне нето финансијске пасиве, да би на крају Q3 2018. њихов износ био виши за 1,7 млрд. EUR (раст учешћа за 0,1 п. п.) у односу на крај 2017.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Графикон 14.4. Страна нето финансијска пасива по функционалним категоријама, 2013 – Q3 2018. (% БДП-а)

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

У наставку је дата табела са детаљним приказом међународне инвестиционе позиције Србије, за период од 2015. до Q3 2018. године. У последњој колони табеле, дата је и процена нето иностраних обавеза на крају 2018. године на укупном нивоу. Према овој процени, током четвртог квартала 2018. године, нето иностране обавезе повећане су за 588,8 мил. EUR, на 37,5 млрд. EUR, док је њихово учешће у номиналном БДП-у смањено на 87,3% на крају Q4 2018.

Табела 14.3. Нето инвестициона позиција Србије, стање на крају године, 2015–2018.

	2015	2016	2017	2018 – стање на крају периода			
				Q1	Q2	Q3	Q4 ¹
Директне инвестиције	-24 060	-25 941	-28 323	-28 983	-29 714	-30 151	
Власнички капитал	-17 912	-19 073	-20 422	-21 076	-21 544	-21 821	
Дужнички инструменти	-6 149	-6 869	-7 902	-7 907	-8 170	-8 330	
Портфолио инвестиције	-7 353	-6 631	-5 266	-5 402	-5 439	-5 411	
Финансијски деривати	3	9	-1	15	13	25	
Остале инвестиције	-13 081	-12 516	-12 094	-12 030	-12 578	-12 539	
Алокација специјалних права вучења	565	566	529	525	537	536	
Девизне резерве	10 378	10 205	9 962	10 235	11 104	11 172	
Укупно	-34 113	-34 875	-35 723	-36 165	-36 614	-36 903	-37 492¹
Нето међународна инвестициона позиција (НМИП), у мил. EUR	-34 113	-34 875	-35 723	-36 165	-36 614	-36 903	-37 492 ¹
БДП, текуће цене, у мил. EUR	35 716	36 723	39 183	40 730	41 443	42 057	42 933
НМИП/БДП, % (референтна вредност је -35% БДП-а)	-95,5	-95,0	-91,2	-88,8	-88,4	-87,8	-87,3

¹ Процена аутора на основу емпиријски изведене везе између величине међународне инвестиционе позиције (*Net International Investment Position – NIIP*) и кумулативног збира величине салда текућег рачуна (*Current Account – CA*) кроз време. Према Williamson (ed., 1983) IMF Conditionality, Institute for International Economics, Cambridge (Mass.)/London, part III-country studies, оваква веза посебно важи за земље у развоју и настајању. У формалном изразу, веза се може приказати на следећи начин: $NIIP_t = \sum CA_t$, односно $NIIP_t = NIIP_{t-1} + CA_t$, при чему $t=1, \dots, n$.

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Приликом економског тумачења међународне инвестиционе позиције Србије, треба узети у обзир искуство земаља централне и источне Европе које су током претходних неколико деценија, такође, биле нето увозници капитала. Реч је о земљама у развоју које су кроз високе инвестиције настојале да постепено сустижу развијене земље (тзв. економије у сустизању), при чему су у првим годинама процеса конвергенције²³ располагале малим сопственим средствима за инвестиције. Иако и даље имају високе стране директне инвестиције, ове земље све више и саме инвестирају у иностранство. Насупрот овим земљама, Србија и даље ствара недовољно својих средстава (домаћу штедњу) за инвестиције, па се самим тим развој земље још увек великим делом ослања на страна средства (графикон 14.5). Треба очекивати да се такав тренд настави, што је сасвим прихватљиво, али уз услов да земља, кроз раст инвестиција, одржи раст на значајном нивоу.

Према процени Републичког завода за статистику, у 2018. години удео бруто фиксних инвестиција у БДП-у износио је око 18,7%²⁴, док је у 2017. њихово учешће износило 17,7%. Како би се обезбедила задовољавајућа динамика БДП-а у дужем року и подизање годишње стопе раста на око 5% у средњем року (од 3 до 5 година), учешће инвестиција у БДП-у треба да достигне 25%, при чему би стране директне инвестиције требало да чине око 1/3 укупних инвестиција.

Графикон 14.5. Домаћа штедња, бруто инвестиције и инвестициони јаз, 2009–2018. (% БДП-а)

Извор: Републички завод за статистику, Народна банка Србије, обрачун аутора.

Напомена: 2018. година према процени аутора.

²³ Под конвергенцијом се подразумева процес приближавања вредности економских величина међу земљама, и то тако да слабије развијене земље бржим развитком сустигну развијеније. Номинална конвергенција подразумева испуњавање Мајстришких критеријума конвергенције, према којима однос буџетског дефицита и БДП-а не сме прелазити 3%, док учешће бруто дуга опште државе мора бити испод 60% БДП-а. Постизање реалне конвергенције посебно је важно за нове земље чланице након испуњавања Мајстришких критеријума. Реална конвергенција треба, примарно, да обезбеди повећање животног стандарда (мерен смањењем разлика у БДП-у *per capita* између земаља). Поред тога, циљ је и приближавање продуктивности и конвергенције нивоа цена међу земљама чланицама како би се остварила јача економска интеграција између сиромашних и богатих земаља у ЕУ.

²⁴ Процена аутора.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

14.3. Удео у светском извозу робе и услуга (референтна вредност од -6% код петогодишње процентуалне промене)

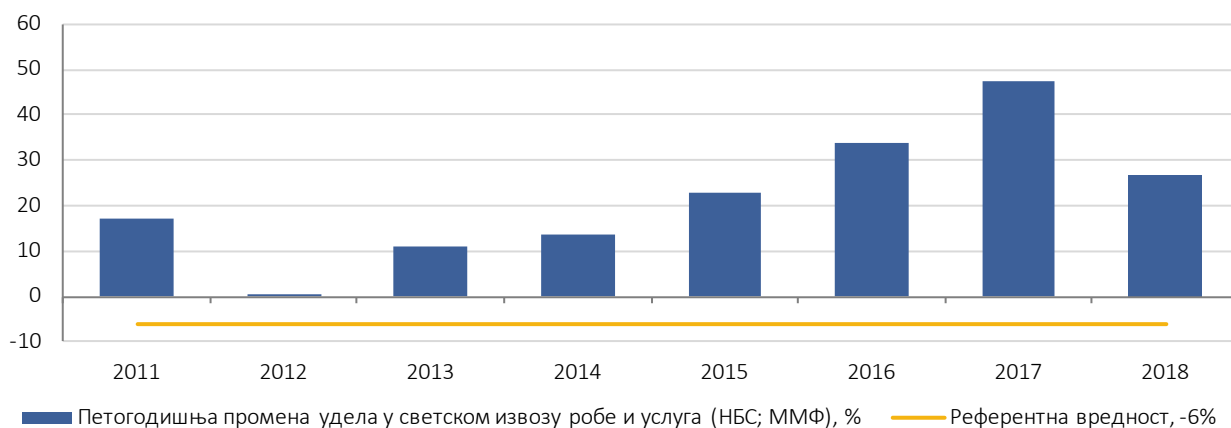
Као показатељ за праћење динамике удела у светском извозу узима се петогодишња промена удела поједине државе у укупном светском извозу. Коришћењем даљег референтног раздобља настоје се обухватити дуготрајније промене у релативној конкурентности економије. Референтна вредност износи -6%, што значи да држава чији је губитак удела у светском извозу у протеклих пет година био већи од 6% неће задовољити овај показатељ.

Показатељ удела у светском извозу робе и услуга има за циљ откривање структурних губитака у конкурентности. Наиме, промена удела у светском извозу не мора бити резултат промене ценовне или трошковне конкурентности, већ одраз структурних и квалитативних промена у структури извоза, географске специјализације извоза или кретања релативне продуктивности, која је у дугом року кључни фактор извоза.

У целокупном посматраном периоду од 2010. до 2018. године, динамика петогодишње промене удела извоза Србије у светском извозу робе и услуга кретала се изнад постављене доње границе за овај показатељ. С тим у вези, Србија је у континуитету испуњавала критеријум за овај показатељ за цео период посматрања.

Након раста учешћа извоза Србије у светском извозу од 17,2% у 2011. години долази до његовог успоравања у 2012. години на 0,5%, и то услед ниске иностране тражње и неповољних економских кретања у земљама ЕУ. У наредном петогодишњем периоду (2013–2017) забележен је двоцифрени раст извозног тржишног удела Србије који се из године у годину повећавао, да би у 2018. дошло до његовог успоравања, и то са 33,8% у 2017. години, када је био највиши, на процењених 25,1% у 2018. години (графикон 14.6). Овакав раст у годинама након 2013. повезан је са ниским трошковима производње и самим тим са јачањем ценовне конкурентности земље. Надаље, учешће броја извозних фирми у иностраном власништву у укупном броју извозника у Србији је значајно што представља индиректни канал прилива страних директних инвестиција који утиче на БДП и побољшава перформансе извоза земље. При томе, снажни раст извоза Србије у овом периоду потиче углавном од извоза хране, одеће и обојених метала.

Графикон 14.6. Удео у светском извозу робе и услуга, 2011–2018. (петогодишња промена у %)

Извор: Народна банка Србије, Међународни монетарни фонд, обрачун аутора.

Напомена: 2018. година према процени аутора.

Спољнотрговинска робна размена била је највећа са земљама са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице Европске уније чине око 63% укупне размене, у 2018. години. Као резултат потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ 2013. године, смањен је дефицит Србије са земљама ЕУ. Са земљама ЦЕФТА, Србија бележи суфицит у размени од 1,8 млрд. EUR. Међутим, важно је напоменути да постоји висока извозна концентрација Србије у одређеним економским секторима (прерађивачка индустрија, пољопривреда) и ЕУ, као главном трговинском партнеру, што може изложити њену економију шоковима специфичним за те секторе и негативним утицајима недиверзификоване географске оријентације на извоз и самим тим раст БДП-а, као и на номиналну и реалну конвергенцију дохотка. Поред тога, може се уочити да извоз у све већој мери зависи од увоза, и то као последица чињенице да су водећи извозници у Србији, уједно, и значајни увозници, попут „НИС-а“ а.д., „FCA Србија“ д.о.о., „HBIS GROUP Serbia Iron & Steel“ д.о.о. и др. Ово указује на неопходност промене производне структуре економије у смеру смањења њене увозне зависности, чиме би се створили услови за нижи спољнотрговински дефицит земље.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

14.4. Дуг општег нивоа државе (референтна вредност од 60% номиналног БДП-а у текућем периоду)

Дуг општег нивоа државе дефинисан је у оквиру Процедуре о прекомерном дефициту (енг. *Excessive Deficit Procedure – EDP*) као номинално исказани укупни бруто дуг на крају године. Реч је о консолидованом износу дуга између и унутар сектора опште државе. Дуг опште државе је укључен у *MIP* показатеље како би се стекао увид у укупну задуженост свих сектора економије, заједно са показатељем дуга приватног сектора.²⁵

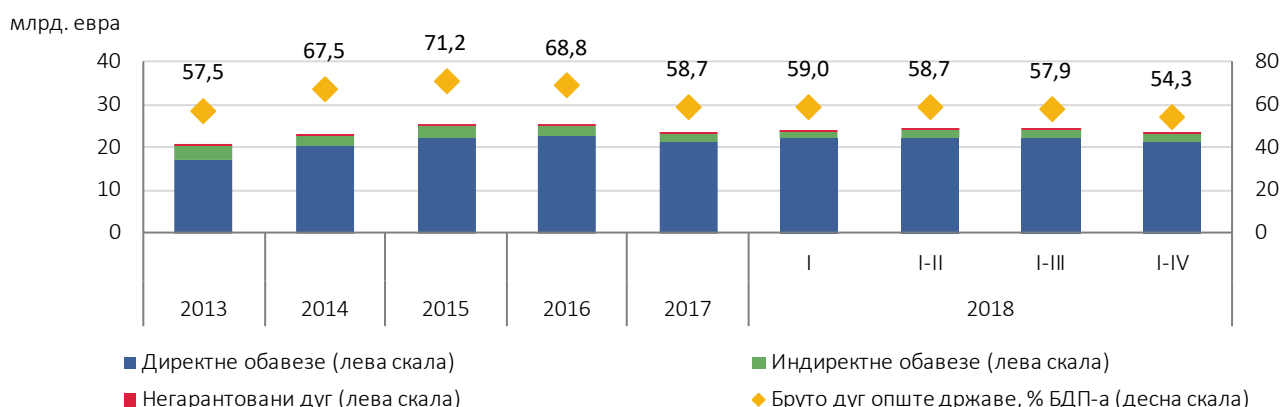
Недавна економска криза је показала да је укупна задуженост држава чланица ЕУ веома важан фактор макроекономске равнотеже земље и да постоје снажне везе између приватног сектора и дуга опште државе. Током финансијске кризе, владе су преузеле велике потенцијалне обавезе проблематичних банака које, чак и ако немају тренутни утицај на ниво јавног дуга, утичу на перцепцију кредитног ризика земље. Насупрот томе, банке су велики повериоци суверенима, што их чини рањивим на њихове фискалне проблеме. Штавише, висок ниво државног дуга повећава рањивост државе чланице и слаби њен маневарски простор за суочавање са кризним ситуацијама. С тим у вези, сврха укључивања показатеља задужености опште државе није била та да се оцењује стање у јавним финансијама, будући да је то подручје покривено Пактом о стабилности и расту, већ да се обезбеди шира слика задужености држава чланица. Референтна вредност за овај показатељ једнака је референтној вредности јавног дуга код критеријума номиналне конвергенције, дакле 60% БДП-а.

У посматраном периоду, Србија није испуњавала критеријум за индикатор дуга општег нивоа државе једино у периоду од 2014. до 2016. године, када је учешће дуга опште државе у номиналном БДП-у било изнад референтне вредности од 60%. Највеће учешће дуга забележено је у 2017. години и износило је 71,2%.

Повећању дуга највише је допринело финансирање фискалног дефицита, потом одобравање гаранција јавним и државним предузећима, али и негативна курсна разлика, као у покривање губитака државних банака. У периоду након 2016. године забележено је смањење учешћа дуга опште државе. Па тако, у односу на крај 2016, дуг опште државе је смањен за 1,64 млрд. EUR у 2017, првенствено услед повољног кретања девизних курсева и отплате доспеле еврообвезнице. Дуг је смањен и услед отплате кредита према пословним банкама и исплате активираних гаранција. У релативном изразу, реч је о смањењу од 10,1 п. п. у односу на 2016, односно дуг опште државе је, на крају 2017, износио 58,7% БДП-а.

Тренд смањења учешћа дуга настављен је и у 2018. години. На крају 2018. године, забележен је дуг општег нивоа државе од 23,3 млрд. EUR, што чини 54,3% номиналног БДП-а (смањење од 4,4 п. п. у односу на 2017).²⁶ Смањењу дуга опште државе, у највећој мери је допринела исплата доспеле еврообвезнице у децембру 2018. године, која је издата на међународном тржишту 2013. године у износу од 1 млрд. USD.

Графикон 14.7. Кретање дуга опште државе, 2013 – Q4 2018.

Извор: Управа за јавни дуг.

²⁵ Дуг приватног сектора није обухваћен овом анализом, будући да подаци неопходни за обрачун овог показатеља нису расположиви у складу са циљаном ЕУ методологијом, те није могуће вршити поређење са референтним вредностима, као ни са земљама ЕУ.

Дуг приватног сектора дефинисан је као однос обавеза сектора домаћинства и нефинансијског сектора по преузетим кредитима и емитованим хартијама од вредности и БДП-а. Рачуна се помоћу неконсолидованих података у оквиру статистике годишњих финансијских рачуна. Референтна вредност за овај показатељ износи 160% БДП-а. Прикупљање и објављивање ових података је у надлежности НБС.

²⁶ У циљу израчунавања показатеља односа дуга опште државе и БДП-а, коришћени су објављени подаци Управе за јавни дуг Министарства финансија.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Са даљим стварањем услова за одрживи економски раст могуће је очекивати знатније побољшање салда опште државе и поступно опадање односа дуга опште државе и БДП-а. Па тако, уколико у наредним годинама буде остварен планирани дефицит буџета од 0,5% (средњорочно циљани ниво дефицита)²⁷, то би значило даље смањење дуга опште државе, што би уз наставак прилива страних директних инвестиција (будући да доприноси смањењу дефицита текућег рачуна платног биланса у средњем року), требало да допринесе стабилнијем девизном тржишту и да се позитивно одрази на премију ризика земље и њен кредитни рејтинг.

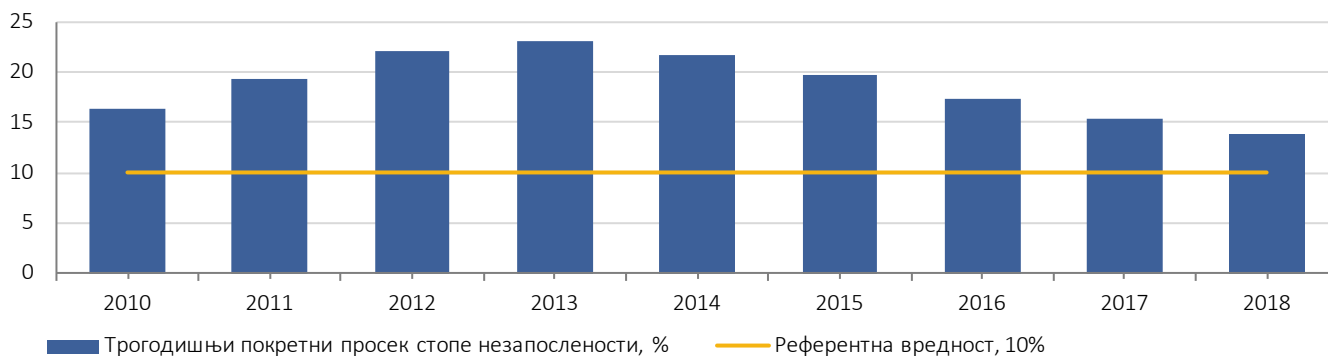
С друге стране, неиспуњавање критеријума за однос дуга опште државе и БДП-а представља знатан ризик за Србију, јер је иста референтна вредност за дуг државе прописана и у оквиру критеријума номиналне конвергенције које државе треба да задовоље пре увођења евра. С тим у вези, премашивањем референтне вредности код овог показатеља Србија угрожава перспективу да у ближој будућности испуни, на првом месту, критеријуме за ЕУ чланство у економској унији, а потом и монетарној унији.

14.5. Стопа незапослености (референтна вредност од 10% у трогодишњем покретном просеку, %)

Стопа незапослености представља проценат незапослених лица у укупном броју активног становништва старости 15 и више година. Укључена је међу показатеље јер висока незапосленост може упућивати на неповољну алокацију ресурса у економији и недовољну способност прилагођавања економије. Уместо годишњих вредности, код овог показатеља узимају се трогодишњи покретни просеци стопе незапослености како би се акценат ставио на средњорочну способност прилагођавања тржишта рада. Референтна вредност за овај показатељ износи 10%.

Према стопи незапослености, у целокупном посматраном периоду од 2010. до 2018, Србија бележи вредности које су значајно изнад референтне вредности за овај показатељ (10%). У 2013. ово одступање је било највише и износило је 13 п. п. Након тога, долази до његовог континуираног смањења да би, у 2018. години, према овом показатељу, Србија била за 3,8 п. п. изнад граничне вредности у склопу *MIP*-а (графикон 14.8).

Графикон 14.8. Стопа незапослености, трогодишњи покретни просек, 2010–2018.

Напомена: 2018. година као просек четири квартала.

Према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2018. (добијена као просек четири квартала) износила је 12,7%, а број незапослених лица око 412 000. У односу на 2017, број незапослених је смањен за око 23 000. Захваљујући смањењу броја незапослених и повећању броја запослених, дошло је до пада стопе незапослености за 0,8 п. п. у односу на 2017. годину.

И поред побољшања показатеља на тржишту рада, они су и даље неповољнији него у ЕУ. Стопа незапослености у Србији је виша, док је стопа запослености нижа него у ЕУ. Разлика постоји и у структури запослених лица по секторима: у Србији, у односу на ЕУ, далеко је већи удео запослених у пољопривреди, а мањи у услужним делатностима. Треба очекивати да Србија и у наредним годинама неће испунити критеријум за овај показатељ с обзиром на начин његовог израчунавања и динамику конвергенције стопе незапослености ка граничној вредности у оквиру *MIP*-а.

²⁷ Према Фискалној стратегији за 2019. годину, са пројекцијама за 2020. и 2021. годину, стр. 28: <http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/strategije/2019/FISKALNA%20STRATEGIJA%20ZA%202019.pdf>.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

14.6. Стопа активности становништва 15–64 године

(референтна вредност од -0,2 п. п. код трогодишње промене у п. п.)

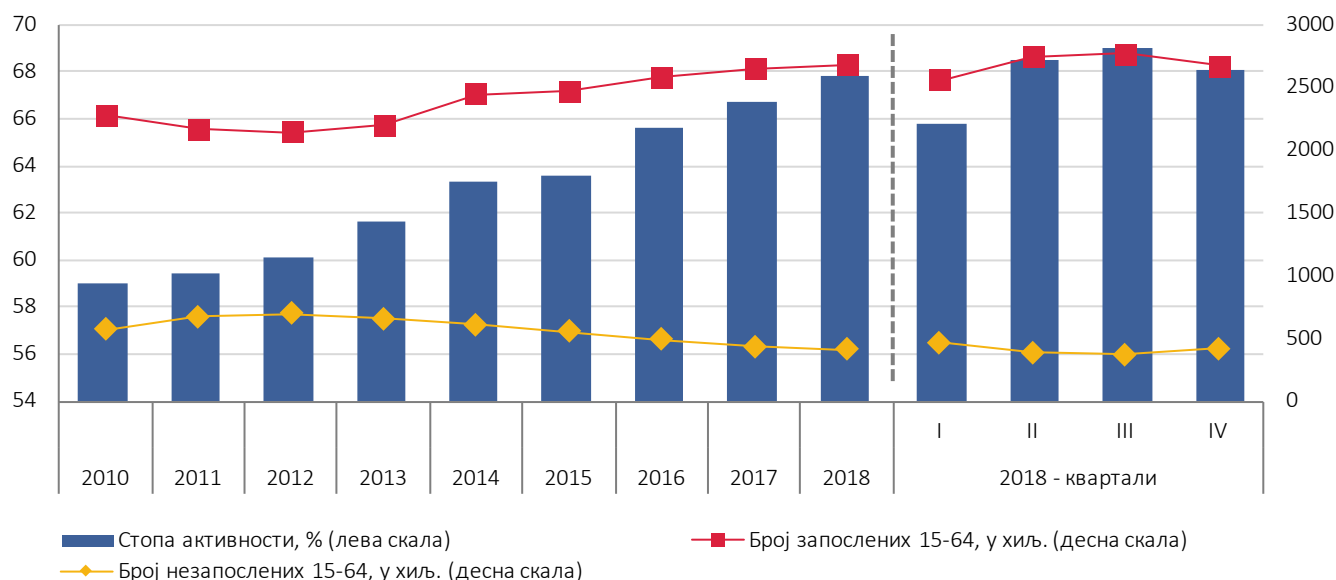
Динамика стопе активности омогућава праћење преласка радне снаге из статуса активних лица у неактивност²⁸ – што укључује лица који одлазе у пензију, „обесхрабрену“ радну снагу, која одустаје од налажења посла, и „нову радну снагу“, која улази на тржиште рада. Стопа активности је такође релевантна при анализи утицаја на потенцијални аутпут, односно БДП, будући да ниска активност имплицира редуковану понуду рада, а тиме и неискоришћен производни капацитет у економији земље. Референтна вредност за овај показатељ износи -0,2 п. п. код трогодишње промене.

У периоду од 2011. до 2018. године, Србија је премашивала референтну вредност за показатељ стопе активности становништва 15–64 године у оквиру *MIP*-а једино у 2011. и 2012. години, када је трогодишња промена у стопи активности износила -3,3 п. п. и -0,6 п. п., респективно. Након тога, Србија излази из неравнотеже за овај показатељ. У 2018. години, трогодишња промена у стопи активности становништва 15–64 године достиже највишу вредност у целокупном посматраном периоду и износи 4,3%.

Неповољна демографска кретања у Србији последњих двадесетак година одразила су се и на померање активног у неактивно становништво, поготову у периоду од 2008. до 2011, када долази до смањења броја активног становништва, у просеку, за 2,8% услед просечног смањења броја запослених од 6,5% у истом периоду. Неповољан тренд је прекинут у 2011. години, када започиње растући тренд стопе активности. Након тог периода, стопа активности се кретала од 59,4% у 2011. до 67,8% у 2018. години.

Стопа активности или стопа партиципације радне снаге показује степен активности радне снаге на тржишту рада. То значи да је у Србији у 2018. години било доступно 67,8% старијих од 15 година који би могли да се укључе у производњу робе и услуга. На нивоу просека ЕУ, ова стопа је у 2017. износила 73,3% (последњи расположив податак за ЕУ), док је у Србији она износила 66,7%²⁹. С обзиром на то да указује на флуидност тржишта рада и расположивост ресурса радне снаге, овај показатељ је изузетно важан и са аспекта страног инвеститора.

Графикон 14.9. Стопа активности становништва 15–64 год., 2010–2018.

²⁸ Према Анкети о радној снази, неактивно становништво чине сва лица стара 15 и више година која нису сврстана у запослено или незапослено становништво.

²⁹ Поређење са земљама ЕУ је извршено на основу података за 2017, будући да је на нивоу ЕУ ово последњи расположиви годишњи податак.

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

14.7. Стопа дугорочне незапослености активне популације старости 15–74 године (референтна вредност од 0,5 п. п. код трогодишње промене у п. п.)

Стопа дугорочне незапослености (стање незапослености дуже од године дана) представља процентуално учешће дугорочно незапослених у активном становништву. Праћење дугорочне незапослености помаже у процени кретања запослености, будући да дуже стање незапослености значајно смањује изгледе за поновно запослење. Смањење изгледа поновног запошљавања повезано је и са психолошким моментима обесхрабрености и својеврсне стигматизације и најзад губљењем стечених вештина. Такође, социјална цена дуготрајне незапослености је висока, а плаћа се у сиромаштву, расту социјалне искључености, порасту трошкова здравственог осигурања и стварању услова за појаву негативних облика друштвеног понашања (насиље, криминал и сл.). Референтна вредност за овај показатељ износи 0,5 п. п. код трогодишње промене.

Србија је, према овом показатељу, била у неравнотежи од 2011. до 2013, да би у 2014. године из ње изашла. Тада је овај показатељ износио -4,1%. У 2018. години долази до успоравања смањења стопе дугорочне незапослености. Па тако, трогодишња промена стопе дугорочне незапослености пада на -3,8% у 2018.

Иако је од 2014. године присутан тренд смањења стопе дугорочне незапослености, удео дугорочно незапослених у укупној незапослености у Србији је још увек висок. У 2017. години он је износио око 61%, док је на нивоу ЕУ 28 ово учешће 36,0% (последњи расположиви годишњи податак за ЕУ). У 2018. години, ово учешће у Србији пада на 59,4%. Високе стопе дугорочне незапослености указују на недовољно добро функционисање тржишта рада које се огледа у постојању извесних препрека које онемогућавају онима који први пут траже посао да започну радни однос или онима који су били запослени да се поново запосле. Поред тога, дуготрајну незапосленост треба посматрати као један од кључних извора пораста структурне незапослености (поред високе незапослености младих и високог учешће лица која рано напуштају школовање).

14.8. Стопа незапослености активне популације старости 15–24 године (референтна вредност од 0,2 п. п. код трогодишње промене у п. п.)

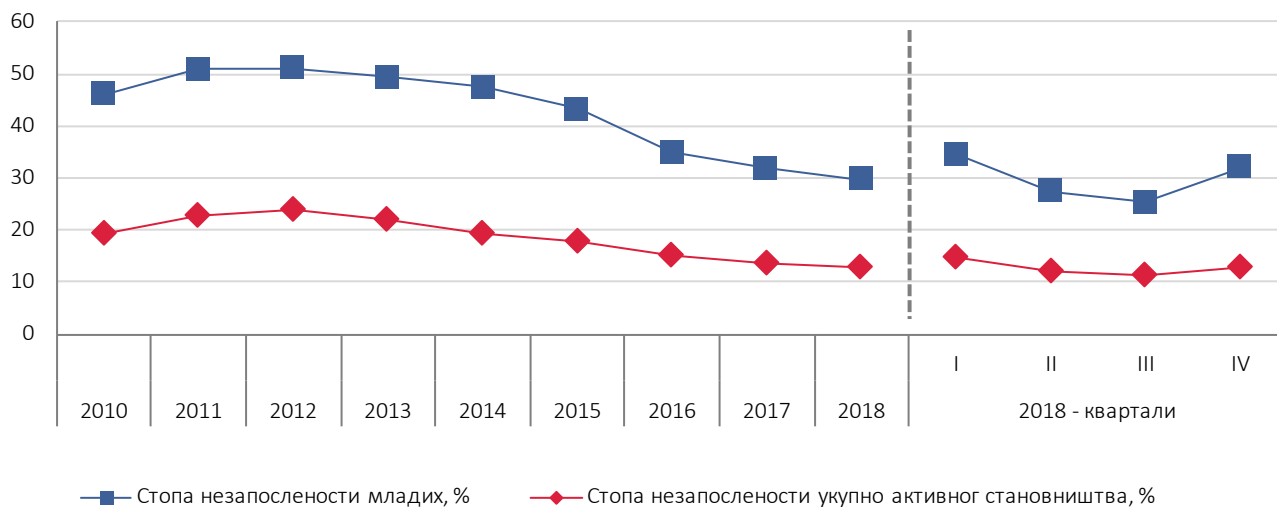
Стопа незапослености младих, односно економски активног становништва старости од 15 до 24 године, представља индикатор за рано упозоравање на погоршање стања на тржишту рада. Њиме се заправо сигнализира снижени потенцијални аутпут због пропадања стечених вештина и изгубљене зараде у будућности, са вишеструким социјалним последицама и растом социјалне искључености. Референтна вредност која је у Извештају о механизму раног упозоравања (енг. *Alert Mechanism Report – AMR*) одређена за овај показатељ јесте раст стопе незапослености младих у последње три године за највише 0,2 п. п.

Као и у претходном случају, Србија је, према овом показатељу, била у неравнотежи од 2011. до 2013. Наиме, у 2011. години, Србија је премашивала референтну вредност за овај показатељ за 15,5 п. п., што је уједно највеће одступање у целокупном посматраном периоду. У 2014. години, Србија излази из неравнотеже за овај показатељ када је забележен пад стопе незапослености младих од 3,3% у трогодишњој промени. У 2018. години, трогодишњи пад стопе незапослености младих износио је 13,5%.

Након забележене највише стопе незапослености младих од 51,1% у 2012. години, следи период континуираног смањења ове стопе, да би у 2018. години она пала на око 30%. Од 2014. до 2017. године приметно је да се смањује број младих који су незапослени, док број запослених расте до 2017, да би у 2018. дошло до пада броја запослених у овој старосној популацији. Иако је у последње три године положај младих на тржишту рада побољшан, он је и даље лошији у односу на остале старосне групе. Стопа незапослености младих је и даље значајно виша од укупне стопе незапослености (графикон 14.10).

14. Индикатори за праћење макроекономских неравнотежа у Европској унији – резултати за Србију

Графикон 14.10. Стопа незапослености младих, 2010–2018.

У поређењу са ЕУ, показатељи положаја младих на тржишту рада у Србији су лошији. Па тако, уколико се упореде подаци за 2017. годину, на нивоу ЕУ 28, стопа незапослености младих у 2017. износила је 16,8% (последњи расположиви годишњи податак за ЕУ), што је за око 15 п. п. ниже него у Србији. Поред тога, удео младих у Србији који учествује на тржишту рада је мањи него у ЕУ. У претходне три године дошло је до смањења јаза који постоји између показатеља на ова два тржишта рада – разлика између стопа незапослености у Србији и ЕУ је значајно мања него у 2014. години, док је разлика у стопама запослености и неактивности смањена у мањој мери.

Група за дисеминацију и односе са јавношћу
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 78
Тираж: 30

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

311

ТРЕНДОВИ = *Trends* / Република Србија.
Републички завод за статистику ; за издавача
Миладин Ковачевић . - 2004 (март) - . -
Београд (Милана Ракића 5) : Републички
завод за статистику , 2004- (Београд :
Републички завод за статистику) . - 29 *cm*

ISSN 1820-1148 = Трендови - Република
Србија. Републички завод за статистику
COBISS. SR-ID 114642700

1	ВОДЕЋИ ИНДИКАТОРИ
2	БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД
3	ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА
4	ГРАЂЕВИНАРСТВО
5	СПОЉНА ТРГОВИНА
6	УНУТРАШЊА ТРГОВИНА
7	ЦЕНЕ
8	ТРЖИШТЕ РАДА
9	ЗАРАДЕ
10	ТУРИЗАМ
11	АНКЕТА О ПОТРОШЊИ ДОМАЋИНСТАВА
12	ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ
13	РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ